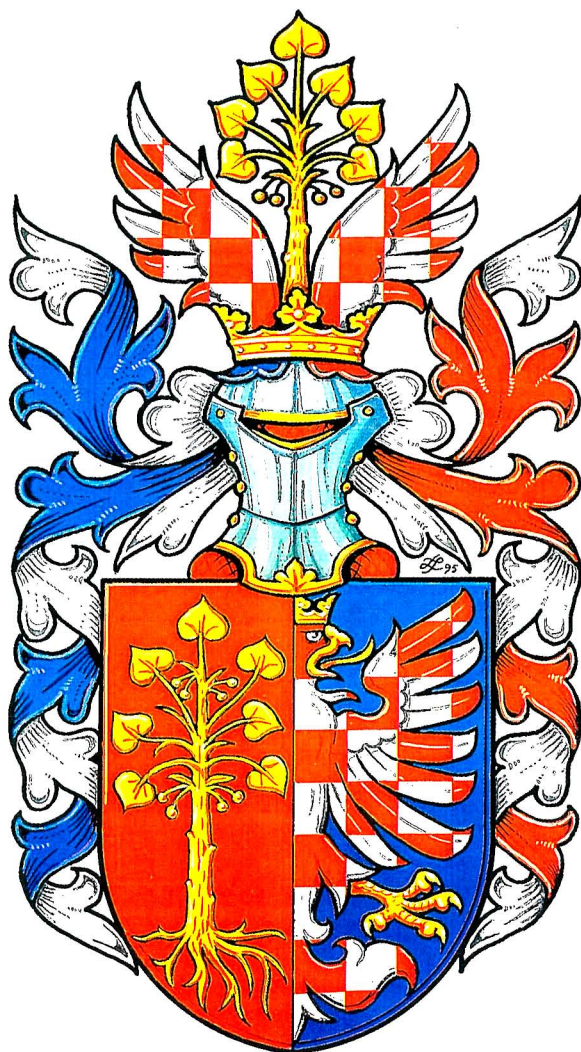

MORAVSKÁ
GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ
SPOLEČNOST

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ
I N F O R M A C E
1997

Moravská genealogická a heraldická společnost

**GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ
INFORMACE 1997**

Brno 1998

*Tato publikace vznikla s finanční podporou
Magistrátu města Brna*

a

*Úřadu městské části Brno-Královo Pole,
kterým výbor MGHS tímto upřímně děkuje*

ČLÁNKY A STUDIE

Jiří Plichta

K počátkům organizované heraldiky a genealogie v Brně

Byl jsem požádán současným vedením Moravské genealogické a heraldické společnosti, abych jako jeden ze zakládajících členů někdejší brněnské pobočky Genealogicko - heraldické společnosti v Praze, která stála na začátku již čtvrt století existujícího společenství specificky se věnujícího genealogii a heraldice, vzpomněl na počátky jako pamětník. Rád bych při této významné příležitosti, kdy si připomínáme 25 let trvání nepřetržité činnosti organizovaného zájmu a usilovného rozvíjení jednoho z oborů pomocných věd historických, se pokusil alespoň část této doby pamětníkům připomenout a mladším přiblížit.

Jak obtížný úkol jsem na sebe vzal, vysvitlo teprve v okamžiku, kdy jsem usedl ke stolu, vzal pero do ruky a začal shledávat podklady, dokumenty, zápisy - prostě faktografický materiál k solidně napsanému sdělení. Organizovaná heraldika a genealogie v Brně prošla za tu dobu několika významnými existenčními etapami, v čele stáli podstatně delší dobu jiní předsedové a já byl jen prostě jen nějakou dobu „u toho“. Lidská paměť je krátká a s odstupem doby vzpomínky blednou a ztrácejí na potřebné faktické přesnosti, často zůstává jen subjektivní, zkreslený nebo zkreslující vjem. Navíc - jak zahrnout do sdělení, které by mělo být informativní, věcné a snad i zajímavé, tu množinu osob a osobností a nikomu neublížit nechtěným opomenutím, jak uvést šíři a bohatost naší činnosti a nezkrusit, či ji neochudit jejím vynecháním. Proto můj příspěvek není a ani nemůže být ucelenou chronologií, zahrnující historii uplynulých 25 let od vzpomínaného založení brněnské pobočky tehdejší GHSP. Přijměte ho proto spíše jako kusé a neucelené vzpomínky na osoby a přátele, kteří „byli se mnou při tom“, na pár událostí, zážitků, akcí, které se z lidské paměti podařilo vyvolat.

Bylo to 24. října 1972, kdy úsilí úzkého kroužku nadšenců a zapálených zájemců za podpory historiků (prof. Fr. Klein, dr. Jan Skutil, CSc., dr. Vlad. Sedlák), bylo korunováno úspěchem a naše snažení dostalo konkrétní podobu.

Pod střešou Univerzitní knihovny se díky našim vzácným příznivcům - dr. Jarom. Kubíčka, dr. B. Kyjovské - konala slavnostní ustavující schůze brněnské pobočky Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Nelze opomenout významnou metodickou i organizační pomoc jejího prvního předsedy dr. Vl. Sedláka, který se ustavující schůze nejen osobně zúčastnil, ale celý její průběh, včetně prvních voleb, řídil. Díky materiálům zapůjčených z archívu si můžeme dále připomenout, že zajímavou vstupní přednášku na téma genealogie na Moravě pronesl dr. J. Skutil, CSc. Schůze se zúčastnili jako hosté odborní pracovníci a zástupci nejen UK, ale také tehdejšího Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody (ing. arch. D. Antošová) a Státního archívu v Brně (dr. Vl. Voldán) a mimo ně 24 členů GHSP a 14 nečlenů. Tak vznikla v pořadí sice druhá, ale za to nejagilnější a počtem členů nejsilnější, pobočka tehdejší GHSP (asi o 4 dny nás předběhla ustavením pobočka v Mladé Boleslavi). V průběhu trvání GHSP pak později existovalo asi 10 poboček. (Na vysvětlenou je nutno dodat, že samotná GHSP byla založena a schválena tehdejším MV 5. 3. 1969). Výše uvedeným aktem byly položeny solidní základy k rozvoji spolkového života, který nám umožnil vybudovat si později dobré a fungující fórum pro pěstování genealogie a heraldiky - ostatně nejlepším důkazem pozitivního přístupu nejen k náročné práci organizátorské, ale i odborné je skutečnost, že genealogie a heraldika žije bez přetržky v Brně dodnes.

Začátky probíhaly v době obtížné a složité. V roce 1971 končila první velká „všenárodní“ likvidační vlna po převratných událostech roku 1968 a historie a její pomocné vědy rozhodně nepatřily na výsluní zájmu - „novodobá historie začínala rokem 1948, předcházející část 20. století měla jediný zářící bod - VŘSR - a všechno před tím bylo feudální veteší“ - vyhlášoval na ideologickém plénu v prosinci 1972 „odborník“ na historii Ján Riško.

Také naše začátky systematické práce byly skromné - výbor se scházel po různu kde se dalo - např. díky pochopení prof. Kleina jsme našli střechu nad hlavou v jeho pracovně na gymnáziu v Husovicích, v knihovně u pana Špirka na Vysoké škole veterinární a teprve mnohem později jsme měli k dispozici - a to bezplatně - salónek tehdy populárního M - klubu Pod Petrovem. Místo pro členské schůzky se také často měnilo, než se je podařilo díky dr. Mojmiru Procházkovi zajistit v posluchárně na VUT na tř. Obránců míru. Chyběly nám často finanční prostředky i na ty základní potřeby - nechybělo nám ale nikdy srdce, hlava a ruce, dávané ochotně k dispozici pro prospěch celku.

V čele brněnské pobočky až do její transformace na GH klub při DK ROH KSB stáli 3 předsedové - moje maličkost vcelku pouze krátce a to v letech 1972 -1973, vystřídal mě historik z povolání dr. Jan Skutil CSc, který funkci zastával v období 1974 - 1979 a pak nezapomenutelný p. František Špirk - od roku 1979 až do přechodu pod DK ROH. Ve výborových funkcích se vystřídal řada obětavých členů, kteří náročnou organizačtorskou práci dělali vždy bez odměn, ve svém volnu, z části i na úkor svých vlastních potřeb a povinností - není možné je vyjmenovat všechny, řada z nich už není mezi námi, ale všem patří dík za práci, kterou odvedli.

Především chci připomenout odborně metodickou práci prof. Františka Kleina, našeho rádce a učitele, vlastivědnou práci prof. Vratislava Grolicha z Adamova, organizátory a financiéry, tedy jednatele a pokladníky - do r. 1978 obětavě pracující paní Věru Šujanovou z Bílovic, přítele Stanislava Keršnera, manžele Voždokovy, ing. Jana Zmidlocha. S hlubokou úctou vzpomínám přítele ing. Miroslava Chlebka, dr. Špačka, přítele Jirku Cenka a dr. Hanu Přileskou - členy prvního zvoleného výboru - obětavého dr. Procházku a dr. Bílého, kolegu Waltra a další a další.

Nemohu nezpomenout našich věrných a vytrvalých členů, z nichž, bohužel, již řada doplnila o svůj článek jejich genealogický řetězec lidského bytí - docenta Mojmiru Putnu, pana dr. Františka Mojžíše, Ottu Doubka, našeho prvního průvodce zájezdů pana Vladimíra Bartka, manžele Štafovy a další. Stejně tak nelze nejmenovat Součka, neúnavného turistu, Boba pana Bartka mladšího, věrného ctitele genealogie a vzácného člověka Vladimíra Rolince, docenta Rovenského, ing. arch. Vl. Cimburka, stále aktivního ing. Jiřího Drápelu, manžele Grundovy a Mazalovy a mnoho, mnoho dalších. Ti všichni - jmenovaní i nejmenovaní - se podíleli na vytvoření té nezapomenutelné atmosféry našich schůzek, upevňované a prohlubované každou další kulturní či poznávací společenskou akcí.

Byl jsem vždy hrdý na to, že patřím do této velké a nekončící rodiny. A že byla skutečně velká! Pár kusých čísel: v letech 1972 - 74 byl počet členů GHSP z Brněnska 72, na Moravě pak 120, v roce 1980 se počet brněnských členů blížil 100 a od roku 1976 přesahoval celkový počet členů GHSP v republice 1 200, v době zániku - léto 1979 - 80 byl počet členů 1 640.

Po letech vcelku úspěšné práce na poli odborném i organizačním - tedy řekněme prosperity nejen naší pobočky, ale celé GHSP-, přišel nečekaný úder, který vedl prakticky až k zániku celé GHSP. Úder a zemětřesení, nečekaný především proto, že přišel z vlastních řad. Následné pokyny ze strany státních orgánů k ukončení činnosti a rozejítí se byly pouze jeho smutným následkem. GHSP včetně sítě vybudovaných poboček přežila těžké období ideologické normalizace vcelku bez problémů, nepřežila však naše vlastní, tedy ty horší rysy české národ-

ní letory - závist, intriky, touhu po moci a nebojím se říci i udavačství (vzpomeňme např. osud atentátníků na Heydricha) - rozložit jakýkoliv kolektiv - (viz moravské politické strany). Souhrn těchto „také ambicí“ přivodil za předsednictví posledního předsedy JUDr. Pavla Lišky pád a zastavení činnosti GHSP a roztrfštění Společnosti do spolků a společků, často všelijak kličkových a živořících. Po období agónie a likvidace v první polovině 1981 se zanikající GHSP sloučila s Heraldickou sekcí v Jílovém a 5. prosince 1981 vznikl nový subjekt - Česká GH společnost při Okresním muzeu Praha - západ.

Samozřejmě, že jsme v Brně neseděli v této situaci se založenými rukama a nečekali v pasivitě. Výbor začal intenzivně pracovat a hledat nového „patrona“, aby dosavadní činnost nezankla a bylo možno v ní - pokud to půjde - plynule pokračovat. Najít pro další činnost novou formu existence, nové formy práce či organizačního uspořádání, bylo otázkou bytí či nebytí. Po neúspěšném „klepání“ u Moravského muzea (Vlastivědná společnost), Muzea města Brna, v Moravské galerii či Krajském kulturním středisku jsme již 17. listopadu (i pro nás je to tedy datum symbolické !) r. 1980 podali žádost o připojení se k činnosti Domu kultury ROH Královopolské strojírny. Brněnská pobočka GHSP se tedy formálně rozešla na poslední členské schůzi 16. 12. 1980 (celá GHS Praha oficiálně zanikla až 19. 2. 1981) a rozhodující většina našich členů se opět sešla na ustavující schůzi GH - klubu při DK ROH KSB - tedy již pod novým zřizovatelem dne 20. ledna 1981. Podařilo se tedy v činnosti pokračovat prakticky bez přerušení. O přechod a kontinuitu práce se zasloužila především pracovní skupina p. Špírk, ing. Chlebek, ing. Cenek, p. Kovářová, prof. Vozdek, dr. Bílý, dr. Plichta, p. Walter aj. Na okraj chci poznamenat, že stejnou cestou k zajištění existence volila i pobočka v Ostravě, která vyvíjela svou činnost pod DK ROH Vítkovice. Štafetu zde začala přebírat řada mladších kolegů, kteří ji velmi úspěšně a obětavě donesli až do současnosti. Ale to je již jiná kapitola.

Nyní se pojďme ještě společně ohlédnout za naši tehdejší činnosti, připomeňme si některé aktivity a společné akce.

Je pochopitelné, že se celá činnost odvíjela od dobré práce organizační, sice vždycky nevděčné, ale pro řádný chod zcela nezbytné. A je nutno říci, že vždycky, tehdy i nyní, to byla práce málo doceněná a nepopulární, která od členů výboru vyžadovala velkou dávku obětavosti, polykala hodiny volného času, stála hodně nervů a trpělivosti. A také brzy odhalila, kdo to s převzetím funkcí myslí vážně a kdo k tomu přistupuje s tím známým, „...ale jo, tak já tam budu, když to nikdo jiný nechce“.

Především se jednalo o zajištění pravidelných členských schůzek - scházeli jsme se v pěkném prostředí posluchárny VUT na tř. Obránců míru v pravidelném měsíčním intervalu. Výborové schůzky zpravidla předcházely schůzím členským, event. k řešení aktuální problematiky se výbor sešel i v mimořádném termínu. Přes počáteční putování výboru, který zasedal „kde to právě šlo“, jsme posléze zakotvili na řadu let v salóncu M - klubu pod Petrovem, který jsme pro chůze výboru měli k dispozici, jak jsem již uvedl, bezplatně. Mimo schůzovní činnost sem samozřejmě patřila i celá další provozní agenda - vedení členské evidence, dokumentace (zápisy) schůzovní a provozní činnosti, vedení finančního hospodaření, organizačního zajištění zájezdů, také sledování konta u spořitelny, jednání s odbory kultury a vnitra národních výborů, s městskou finanční správou, obstarávání korespondence.

Za nejvýznamnější odbornou část činnosti považují prakticky pro každou členskou schůzku zajištění fundované odborné přednášky. Pro činnost se dále získávat nejen profesionální odborníky - namátkou připomínám dr. Vl. Sedláka, ing. arch. D. Antošovou, dr. Jana Skutila, dr. P. Míchnu nebo doc. Zd. Tkaného, ale i odborníky z vlastních řad - prof. Fr. Kleina, prof. Vrat. Grolicha, ing. M. Chromého nebo fundované řadové členy - ing. M. Chlebka, přítel Součka, jehož práce o původu rodiny Laudonů z území tehdejšího SSSR způsobila málem ne-

příjemnou politickou zápletku, ing. Jiřího Drápelu atd. Sám si ještě dnes vzpomínám na nesmírně zajímavou přednášku prof. Fr. Kleina z roku 1980 (!!) o genealogii V. I. Lenina, kterou by možná stálo za to zopakovat - myslím, že málokdo ví, že vůdce světového proletariátu pocházel ze šlechtických německo - tatarských předků, nebo přednášku o Řádu bílého lva, kdy jsme se nejen k všeobecnému údivu dozvěděli o jeho udělení např. Mussolinimu nebo Čankajškovi, ale také jsme si mohli na ukázkový exemplář přímo sáhnout, dále lze vzpomenout na přednášku o osudech tělesných pozůstatků Albrechta z Valdštejna aj.

Ne všechny schůzky končily v pohodě a v přátelském rozchodu. Kolega Rolinc na jeden takový návrat ze schůzky dlouho nezapomene a dnes jen s úsměvem ukazuje na Pekařské ulici v Brně místo, kde byl hluboký nezajištěný výkop a v němž skončila vinou špatné viditelnosti a snad i nepozornosti jeho škodovka. Nikomu se nic nestalo, ale spolujezdec doc. Putna vzhledem ke svému vysokému věku prožíval na ulici po nedobrovolné koupeli (ve výkopu) hluboký šok, další spolujezdec odjížděl pozdě v noci domů vlakem.

Doplňující a tradičně populární formou k přednáškové činnosti bylo pořádání historicko - poznávacích zájezdů. Jejich nesporným kladem nebylo jen poznávání nových lokalit, ale také skutečnost, které si osobně cením, to úžasné stmelování našeho kolektivu. Mimo řadu tuzemských vícedenních zájezdů - jen namátkou jmenuji zájezd na Jindřichohradecko, Chodsko, kde jsme se dozvěděli, jak Chodové celá staletí házeli okénkem kamínky do krypty na Lomikarovu rakev, na Kokořínsko, kde jsme se vyřádili v hospodě U grobiána, na Opavsko se salmonelovou dohrou z oběda v Bruntále atd. - jsme si troufli - už tehdy - na vydařeně a zajímavé zájezdy do okolních států: 1977 - Krakov, kde se nám díky letnímu času ztratil doc. Putna, 1978 - Budapešť, 1979 - Kladsko, 1984 - Lužice atd. Pro účastníky všech zájezdů byl vždy připraven kvalitní itinerář cesty. Zájezdová činnost byla každoročně doplněna řadou jednodenních vycházek, o jejichž realizaci se neúnavně starali kolega Vilém Walter a Bob Souček.

Ve výčtu a přehledu činnosti nemohu opomenout ani naši činnost publikační, případně publicistickou či vzdělávací. Především se chci zmínit o uspořádání kursu čtení starého písma, který v 6 dvouhodinových lekcích se podařilo uskutečnit díky prof. Františku Kleinovi.

Podařilo se rozmnožit pro členy původní nebo převzaté práce - např. Soupis genealogické literatury v UK Brně, Erbovní vývody Bukůvků z Bukůvky v Ivanovicích n. Hané, Minimum pro rodopisce, Příčiny smrti Ladislava pohrobka z hlediska současné medicíny, Heraldické vývody v Bartošovicích aj. Členové se podíleli na vydání Heraldické ročenky Rájec - Jestřebí 1978 (MěNV).

Určitou publicitu našim akcím přinášel rovněž dobrý styk s Brněnským Večerníkem. Mezi další formy činnosti, zejména v začátcích, patřily i mikrobursy, výměny a nabídky různých materiálů, týkajících se genealogie, heraldiky, zámků apod. Mezi nezapomenutelné zážitky a doufám, že pamětníci mou vzpomínku podpoří, patřila již od roku 1973 tradiční Mikulášská společenská večeře členů GHS ve vinném sklípku M - klubu, kde jsme se pravidelně setkávali v adventní době k neformálnímu posezení.

Důležitou součástí a rozhodně ne poslední v tomto stručném přehledu našich aktivit tvořila spolupráce a koordinace činnosti s ostatními pobočkami GHS, či jinými podobně orientovanými instituty, včetně aktivní účasti na různých setkáních, poradách, sjezdech a konferencích. Jednou z prvních akcí byl společný zájezd našich a pražských členů GHSP na Jižní Moravu, kde jsme se nejprve setkali na symbolickém pomezí na hradě Landštejně a pokračovali v připraveném programu až po společnou večeři v hotelu Morava (Astoria) v Brně. Od roku 1978 pokračovala již rozvinutá spolupráce poboček v Mladé Boleslavi, Rychnově n. Kněžnou, Ústí n. Orlicí, především a intenzivně s Olomoucí a Ostravou (za připomínku jistě stojí jejich vynikající

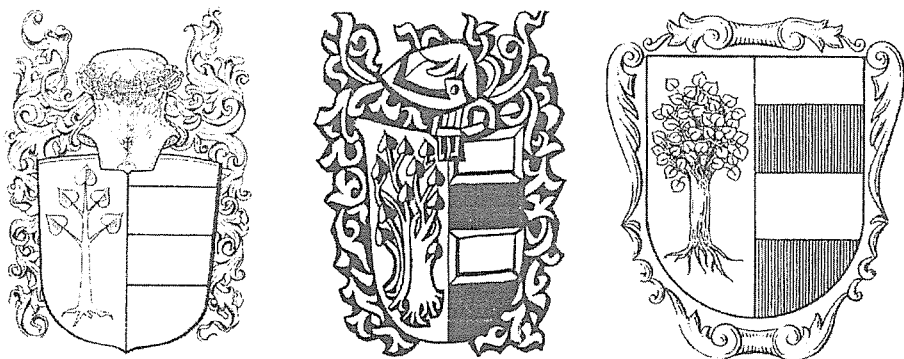
cí zpravodaj). Od roku 1980 se konaly dokonce pravidelně koordinační schůzky našich 3 moravských poboček. V říjnu 1980 jsme se zúčastnili 1. Celostátního sjezdu heraldiků a genealogů v Ostravě, v roce 1984 konference vlastivědných kroužků Jihomoravského kraje, kde programovým tématem bylo „Heraldika a genealogie ve vlastivědném bádání“, aktivní byla i naše účast na sjezdech rodů Drápelů a Sedláčků, pořádaných pravidelně ve Velkém Meziříčí atd. Pokračovala velmi dobrá spolupráce se Státním archívem, Univerzitní knihovnou, Střediskem památkové péče, Moravským muzeem apod.

Opravdu při nejlepší vůli nelze vyjmenovat a podrobně zmapovat v tomto sdělení všechny akce, osoby, instituce, které se v hodnoceném časovém rozmezí pozitivně podílely na bohatosti tehdejší činnosti.

Co říci závěrem? Snad se mi podařilo přiblížit vám aspoň část historie z organizované genealogie a heraldiky v našem regionu, přiblížit vám nejen rozmanitost a četnost našich aktivit, ale i ducha a atmosféru, která tvořila tmel tehdejší spolkové činnosti. A na neposledním místě vzpomenout i na ty přátele a kolegy, kteří již nejsou mezi námi, kteří si již dnešní jubileum nemohou připomenout s námi, ale kterým věnujeme vzpomínku my.

Chci připomenout, že díky nadšení, zájmu a obětavosti nejen pamětníků, ale i nové a novější generace našich členů se podařilo udržet kontinuitu živé genealogie a heraldiky - a vyslovit uznání i těm, kteří tuto štafetu převzali. Díky příchodu nových členů se daří rozvíjet tento obor pomocných historických věd nejen na úrovni zájmové či spolkové, ale i díky živému zájmu historiků - odborníků vnést i potřebný prvek profesionální úrovně, který povyšuje amatérský zájem nejen do oblasti odborné a kvalifikované činnosti tak výrazně přispívá k posílení národního sebevědomí, úctě k tradicím i našim kořenům. A to v dnešní zkomercionalizované společnosti, kde peníze se stávají jediným měřítkem existenční úspěšnosti, není málo.

Chtěl bych poděkovat současnému výboru a všem členům, kteří mají společný podíl na tom, abychom se společně ohlédlí za uplynulým čtvrtstoletím a připomněli si osoby a události, kterým jsme byly současníky a svědky. Chtěl bych poděkovat výboru MGHS i za pozornost, kterou věnuje historii naší společnosti, čehož důkazem je právě tento článek.

Varianty znaků GH klubu v 90. letech.

Ludvík Belcredi

Genealogie a stručná historie rodu Belcredi

Rod Belcredi je starým šlechtickým rodem, jehož počátky sahají do 13. století. Jedná se o patricijskou rodinu původem z Lombardie, která se od Karla IV. honosila markraběcím titulem. Celé jméno rodu znělo Belcredo Montalto Pavese li Castello. Od roku 1549 zastávali čelná místa v městské radě Pavie a patřili k nejvýznamnějším v kraji. Erb rodu byl původně zlatý lev v červeném poli, později doplněn o černou orlici ve zlatém poli a ve spodní části o červeného lva ve zlatém poli, takže dnes je dělen na tři pole. Barvy rodu vyplývají z erbu a jsou zlatá a červená.

Za zakladatele rodu je považován Simone de Belcredo, který žil v 2. polovině 13. století. Jeho syn Roglerio měl dva syny. Bernarda a Enrica, kteří vytvořili dvě větve. Ze 3 Bernardových synů měl pouze nejmladší Pico syna Bartolomea, na kterého přešel dědictvím hrad Golferentij po strýci Giovanim. Jelikož však dalších potomků neměl, přešel hrad na Gaspara, syna dalšího Bartolomea, který byl synem Barnaba, mladšího bratra Lancellota a Giovaniho, (viz. rodokmen). Ten již žil v polovině 15. století a na přelomu 18. a 19. století tuto větev uzavíral Gaspare.

Ve druhé větvi po Enricovi následovali Ricardo a Stephano, který je uváděn jako otec Antonia, doloženého v několika písemných zprávách na samém počátku 15. století. Antonio del Belcredo je zmiňován v listině z roku 1406. Filip Maria Visconti Pavijský ho nazývá „Spectabilis Miles“. V listině se praví „pan Antonio a ostatní šlechtici z rodu Belcredo a Montallto“. Snad se tak v určité době rozlišovaly dvě vytvořené větve, jinak však jméno náleželo ke každému členu rodu. Zprávy z roku 1409 a 1412 ho nazývají známým válečníkem a synem ctihodného pana Stephana.

Z dalších listin vyplývá, že Antoniův syn Rolando, též zvaný Floribelus, byl roku 1427 ve sporu s jistým Andrianem Malardi, roku 1430 vikářem Pavijským a soudcem tamtéž, nazýván ctihodným mužem a na kupní smlouvě z roku 1454 rytířem. Z roku 1462 pochází jeden z nejzajímavějších dokumentů, tzv. otevřený dopis knížeti Milánského, kterým stanovuje ochranu a privilegia slovnatému válečníku a našemu nejmilejšímu občanu Pavijskému panu Orlandu (Rolandu) Belcredo. Privilegium se týká povolení na dostavbu a vylepšení obranyschopnosti hradu Montallto, přímo se píše o vylepšení opevnění, zvýšení věže se střelnými k větší jistotě hradu. „Pan Roland a jeho rodina pak budou moci poskytnout lepší ochranu knížeti Milánskému“.

Do roku 1464 je datována Rolandova závěť, ve které činí svými universálními dědici svého bratra Uberta, své syny Stefana a Antonia a jejich syny. Jsou zde jmenovány též některé jeho dcery a jejich manželé. Např. Constantie, manželka Johana Bacaria de Arena, Catharina, žena Conrada de Gregoris atd.

Jelikož za života Rolanda nebyla dostavba hradu Montallto dokončena, Francisko Sforza, kníže Milánský, potvrdil jeho synům 28. 3. 1465 privilegia na dokončení staveb. Stavby hradu se týkají i listiny z let 1470 a 1472. Lze tedy odvodit, že opevňovací práce na hradě trvaly 10 let. Dědicem zřejmě byl prvorozený Antonio, neboť jeho testament je zmiňován roku 1474. O rok později byla vydána akviziční listina jeho syna Florella Belcredo k panu Zachariu Belcredo (příbuzenský vztah není znám). Roku 1501 prodali bratři Anton a Giovanni Belcredo obytný dům v horním dvoře zámku Montallto proboštu Giovanimu Petru de Placentia. Oba bratři spolu vydali listiny ještě v letech 1509, 1529, 1546, 1549, 1550, 1552, 1553 a 1558.

V letech 1561 a 1583 je jmenován Giovaniho syn Francesco. Jeho manželkou byla Catharina de conti Parati di Crema. Majetek dále přešel na jejich prvního syna Pietra Martira.

Roku 1769 dostal Antonio inkolát od Marie Terezie pro české země. O jejich první dceři, která se narodila v roce 1770, není nic známo. Druhorozená Karla se provdala za italského šlechtice hraběte Braidu von Ronseco. Poté odešel Anton znovu s armádou, aby se vrátil za čtyři roky v hodnosti generálmajora. Roku 1774 se jako 30letý veterán nastěhoval do Jimramova. Malé městečko na Českomoravské vrchovině mu jistě poskytovalo jen velmi málo zábavy. Tu vyhledával především ve společnosti obou farářů (římskokatolického i protestanského), s nimiž vedl dlouhé dispute. Zajímal se však také o politické dění kolem sebe a velkou nevoli císaře vyvolal jeho dopis požadující okamžité propuštění Lafayette z olomoucké pevnosti, kde ho Anton sám navštívil. S Theodorou měl ještě dalších 10 dětí. Roku 1775 se narodil Hubert, který padl při obléhání Ulmu roku 1805. O dva roky mladší Ernest se zabil na koni o podlouбі zámku v Jimramově v nedožitých 20 letech. Většina dětí zemřela ve velmi mladém věku: Marie Anna narozená roku 1778, 1779 se narodil Vilém, zemřel ve věku 22 let neznámo jak, Marie Josefa při narození, Vilemína narozená roku 1779 zemřela v Jimramově ve věku 39 let jako neprovdaná, o Ignáci a Franzovi nemáme vůbec žádné zprávy, Vincencie zemřela roku 1819 ve věku 30 let a tak nebýt posledního dítěte Eduarda narozeného roku 1786, byl by rod vymřel. Antonio zemřel roku 1812 ve věku 68 let a Theodora ho o 20 let přežila, dožila se tedy požeňnaného věku 75 let. Antoniův a Theodořin hrob nalezneme před vstupem do kostela v Jimramově po pravé straně za hřbitovní zdí.

Jich vyjimečný syn Eduard strávil většinu svého života u armády. Nedosáhl vysokých hodností (rytmistr) a ani jako později hospodář na dědických statcích nijak nevynikl. V roce 1819 zdědil po vymřelých Freyenfelsích líšeňské panství a zámek, kam přenesl své hlavní sídlo. Byl tak vášnivým hráčem, že záhy o něj skoro přišel. Zásah jeho osobního lékaře do hry však přišel v pravou chvíli. Oženil se s Marií hraběnkou Fnfkirchen, se kterou měl 3 dcery, Celestýnu (stala se abatýší u sv. Jiří v Praze), Almerii (provdanou za Huga hraběte Thurn - Taxis) a Friedrichu, která zemřela jako dvouletá, a 3 syny. Nejstarším byl Egbert, který se oženil s Christianou, dcerou hraběte Nostitz Rienec a hraběnky Clam Gallas. Další, Edmund se oženil s Theresií hraběnkou Thurn Taxis, čímž byl oboustranně jištěn příbuzenský a případně dědický poměr obou rodů. Nejmladší Richard se oženil s dcerou generála Weldena Annou. Můžeme jednoznačně konstatovat, že to byla tato generace, která rod nejvíce proslavila.

O Edmundovi mnoho zpráv není. Působil jako voják v Čechách a v letech 1894 - 96 spravoval po smrti Egberta rodové statky. O to více zasáhli do dějin jeho dva bratři.

Egbert se narodil 2. září 1816 v Jimramově. V encyklopedickém slovníku vydaném u nás v roce 1980 najdeme pod jeho jménem větu: „Vůdce české historické šlechty na Moravském sněmu v 60. letech 19. století. Představitel moravských konzervativních velkostatkářů, zastánce politiky pasivní rezistence.“

Jaký tedy byl? Jako všichni členové tohoto rodu vstoupil i on do armády. Působil v českém pluku kyrysníků hraběte Hardegga, kde dosáhl hodnosti rytmistra. V roce 1845 z armády odešel a věnoval se rodovým statkům, které jako nejstarší syn zdědil. V tom roce začal též svoji dráhu politickou. Spolu s Hugo Salmem a Aloisem Pražákem se stal výraznou politickou osobností té doby na Moravě. Od roku 1861 do roku 1894, tedy plných 31 let, byl moravským zemským poslancem, důsledným zastáncem státoprávního programu českého národa. V roce 1873 se postavil spolu s Čechami za názor pasivní rezistence v říšské radě. Jelikož tento názor na moravském sněmu neprošel, odmítl vstoupit do říšské rady. Zde byl v letech 1879 až 1891. Tam zastával funkci předsedy výboru pro opravu živnostenského řádu a záhy se mu opravdu podařilo prosadit řadu reforem. Z jeho zápisků vyplývá, že jak důležitě považoval založení deníků, které by sdělovaly názory českých a moravských politiků veřejnosti (a to nejen česky mluvící). Proto byl též u založení listu Vaterland ve Vídni. Velmi ho trápilo, že v Praze nenacházel dosta-

tek zájmu a pochopení pro své záměry. Velmi nelichotivě se vyjadřoval nejen o svém švagru, ale i tchánovi.

Velmi rozsáhlá byla jeho činnost společenská. Byl u založení řady spolků a deníků, např. Moravská orlice, Matice moravské, Matice velehradské, Matice Besedního domu. Významná byla jeho činnost v Moravskoslezské hospodářské společnosti pro povznesení zemědělství, půdoznalectví a vlastivědy na Moravě. Stal se prvním předsedou její historicko - statistické sekce, která se mimořádně zasloužila o studium moravských historických pramenů. Byla též doživotním předsedou Moravskoslezského školního-lesního spolku a předsedou Katolické politické ústřední jednoty moravské.

Znak hraběte Egberta Belcrediho.

Na zámku v Líšni se objevovaly největší veličiny té doby a často se stával místem rozsáhlých porad a jednání. V té době zde Egbert též vytvořil rozsáhlou knihovnu čítající na 25 000 svazků, zaměřenou především na politiku, ekonomii a hospodářství, ale objevovalo se v ní i množství cestopisů, theologická a filosofická díla, i díla z oboru vojenství a kultury. Odebíral několik desítek novin a časopisů, mimo místních a rakouských jsou zde i německé, francouzské a anglické a občas i z některých jiných zemí. Bohužel z knihovny v současné době zbylo jen torzo. Egbert vlastnil též cennou numismatickou sbírku, která zmizela beze stopy, a sbírky geologické a archeologické též zmizely v propadlšti času. V těchto oborech též publikoval. Mimo to byl velkým mecenášem nejen kultury a umění, ale i církve. Za něho byl v Líšni založen klášter řádu Karla Boromejského - byl dívčí školou - a Egbert mu daroval tolik pozemků, aby mohl bez problémů existovat. Lze konstatovat, že záběr jeho zájmů byl obrovský a těžko říci, zda byla významnější jeho činnost kulturně - společenská či politická, která ho však rozhodně proslavila více. Zdá se, že v určitém období byl i hnacím motorem svého bratra Richarda, kterému po prvních neúspěších pomohl zpět do politiky a později mu zřejmě ve sféře kultury přímo vypomáhal v nejvyšších funkcích. Zemřel ve věku 78 let uprostřed práce, ještě stále jako poslanec moravského sněmu.

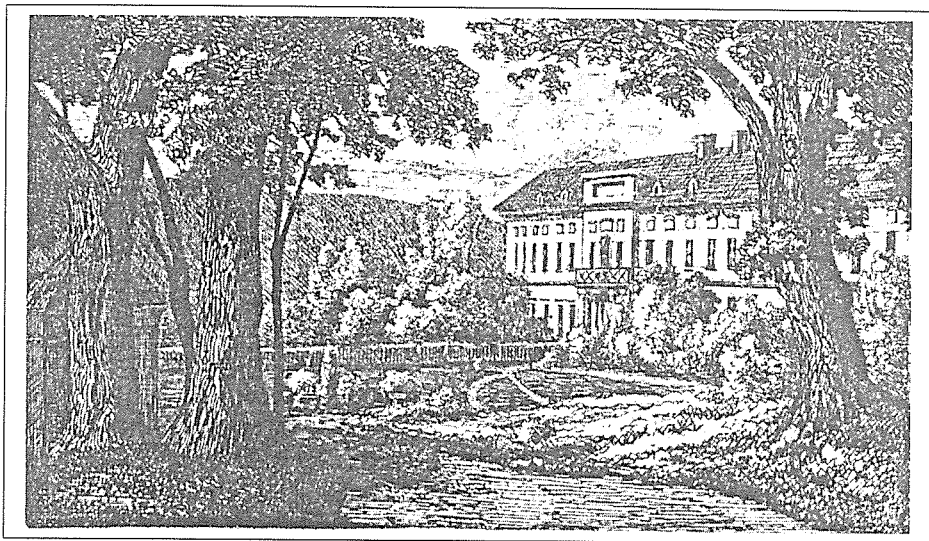
*Egbert Belcredi
(1816–1894)*

*Richard Belcredi
(1823–1902)*

Jelikož byl on i mladší bratr Edmund bezdětný, přešel majetek na nejmladšího ze sourozenců Richarda. Ten se věnoval pouze dráze politické. Dosáhl vyšších funkcí a ocenění, avšak zažil i velké pády.

Narodil se v roce 1823 v Jimramově a v roce 1845 dokončil studium práv. Dále se věnoval státní službě. Roku 1848, tedy v 25 letech, se stal zemským hejtmanem na Moravě. Záhy však pro neshody s místodržitelstvím toto místo opustil a až do roku 1854 žil v ústraní. V té době se věnoval především studiu. Zmíněného roku byl jmenován krajským hejtmanem ve Znojmě. O 7 let později se stal správcem politického úřadu ve Slezsku a od téhož roku byl i členem Říšské rady, kde se osvědčil jako vynikající řečník. Roku 1862 se stal náčelníkem zemské správy ve Slezsku a rok na to místopresidentem českého místodržitelství v Praze. Po odstoupení hraběte Forgache se stal místodržitelem v Praze s hodností tajného rady. Jeho program v Říšské radě byl založen na zřízení samosprávy královských zemí a na úplné rovnosti národů. Po návratu císaře z Pešti, kde se Schmerling nedokázal s Maďary dohodnout, byl Richard jmenován do funkce státního ministra a roku 1865 se stává předsedou vlády. Jeho politika nazývaná „volné dráhy“ se od počátku potýkala s velkým odporem centralistů. Podobně jako jeden z výroků jeho bratra Egberta, který na jednom ze zasedání, kde byl napaden, že zastává jiné názory než mu velí jeho stav, odpověděl: „Původem jsem aristokrat, ale duší demokrat“. Do historické literatury vešla i věta, která v den inaugurace vyšla v pozičním tisku na adresu císaře o Richardovi. „Koho jste to udělali předsedou vlády: Člověka s italským jménem, německým jazykem a českým srdcem“.

Lišeňský zámek v polovině 19. století.

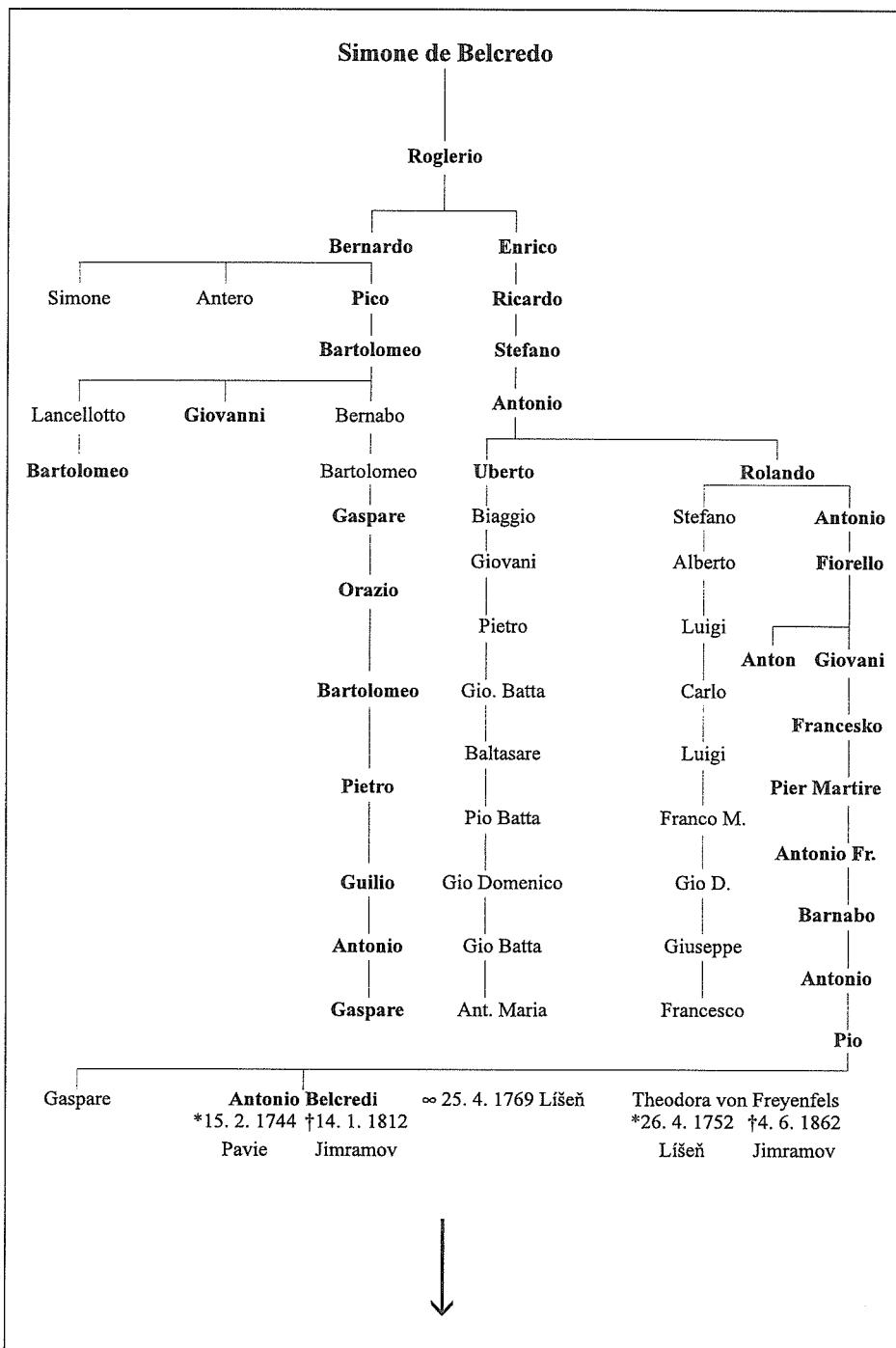
Richard ihned po svém nastoupení zahájil rozsáhlou decentralizaci správy. V květnu roku 1865 svolal sněmy Předlitavských zemí a císařským manifestem ze září zastavil platnost zákona o říšském zastupitelstvu. Mimo funkci premiéra zastával i úřady ministra vnitra, policie, kultu a vyučování. Válka s Pruskem v roce 1866 však narušila jeho program. Spolu s Mensdorffem sjednal tzv. Mikulovský mír s Bismarckem. Po nástupu Beusta do funkce ministra zahraničí začala nabývat vrchu myšlenka vyrovnání s Maďary, tedy tzv. dualismus, který Richard zásadně odmítal a proto také musel v únoru 1867 odstoupit. Po abdikaci odešel do soukromí a žil v Ženevě a později v Gmundenu, kde vyženil vilu Weldenů. V roce 1879 obdržel od

císaře Řád zlatého rouna. Do veřejného života se vrátil ještě jednou a to v roce 1881, kdy byl jmenován předsedou nejvyššího správního soudu ve Vídni a povolán do panské sněmovny. V té době mu bylo 58 let. V roce 1882 ve sněmovně pronesl památnou řeč při rokování o zřízení české univerzity v Praze. Zemřel v roce 1902 v Gmundenu.

Majetky zdědil jeho syn Ludvík (1856 - 1914), který měl též politické ambice, ale významu svého otce a strýce zdaleka nedosáhl. Vystudoval práva a získal titulu JUDr. Byl poslancem moravského zemského sněmu a členem Říšské rady. Jeho sestra Marie byla provdána za Maxe Vittinghof von Schell a Karolína žila neprovdána v Gmundenu. Ludvík se oženil s Marií svobodnou paní von Franckenstein, se kterou měl 7 dětí. Jiří a Anna zemřeli jako děti, Marie Anna se provdala za Erweina svobodného pána Aretina z Mnichova, Egbert se stal knězem a působil v okolí Jimramova a později v Líšni. Do paměti ještě žijících lidí se zapsali především 3 zbývající bratři. Nejstarší Richard, který byl dědicem statků, se neoženil a za své sídlo si zvolil Jimramov, do té doby používaný spíše jako letní sídlo. Starost o hospodaření v Líšni přenechal svému bratru Karlovi, který se ho ujal s velkým úspěchem. Nejmladší Jindřich se stal právníkem a kancelář měl na Masarykově ulici v Brně. Oba sourozenci se oženili se sestrami hraběnkami Kálnokovými z Letovic. Veřejně-společenskému životu se věnoval pouze Karel, který byl dlouholetým předsedou Svazu velkostatkářů a spravoval řadu moravských a slezských velkostatků, později i v Čechách. Byl považován za vynikajícího hospodáře a to ho vyneslo až na ministerstvo zemědělství, kde též krátce působil.

Jelikož se rodina za 2. světové války nedala k Němcům, byla jim na statky uvalená nucená správa, která hospodářství vážně poškodila. Po válce byla milionovými částkami přestavěna cihelna, opraven statek i zámek. V roce 1948 převzal hospodářství synovec a adoptivní syn Richarda Ludvík, avšak jen na krátkou dobu. Již od února 1948 se situace zhoršovala natolik, že členové rodiny odcházeli do zahraničí. Během roku 1949 odešli i všichni Ludvíkovi sourozenci, takže tu zůstal sám. V té době právě dokončoval Vysokou školu zemědělskou. Hospodařil na statku poznamenaném 2. pozemkovou reformou, tedy na výměře 50 ha a ještě v červenci 1949 obdržel presidentský diplom, že jako první na Moravě splnil státní dodávky obilí. To však bylo vše. O měsíc později byl zatčen s odůvodněním, že se nezapojil do budování lidovědemokratického státu a na dva roky umístěn v táboře nucených prací. Celý jeho život byl dále poznamenán perzekucemi. V prosinci roku 1949, tedy v době svého věznění, se oženil s líšeňskou rodačkou Miloslavou Královou, kterou na základě toho vyloučili ze školy. Z každého lepšího místa byl okamžitě na žádost KSČ nebo STB vyhozen, a tak pracoval jako skladník, vrátný nebo průvodčí v tramvaji. Jen krátce v roce 1968 uplatnil znalost cizích jazyků. Mimo samozřejmě němčiny, hovořil též francouzsky, italsky a částečně španělsky, dokonale znal klasickou řečtinu a latinu.

Jeho rodiče zemřeli ve Vídni. Sestra Marie Terezie se provdala za Jana Lobkowicze do Francie, bratr Hugo odešel do Austrálie a druhý bratr Richard působil v Radiu Svobodná Evropa, odkud jsme řadu let mohli slyšet politické zpravodajství, která připravoval. Nejmladší bratr Egbert žije nedaleko Vídně. Návratu demokracie se v rodné zemi nedožil nejen Ludvík, ale i jeho sestra. Richardu i Hugovi byla navracena česká občanství. Pomalu a váhavě se vrací zničené majetky do rukou původních majitelů.

Marie Antonie 9. 2. 1770-?	Karla ?	Hubert 1. 3. 1775-1805	Ernst 25. 1. 1777-1792	Marie Anna 30. 1. 1778-?	
Vilém 19. 9. 1779- 180(4-13?)	Marie Josefa 23. 12. 1780-?	Vilemína 8. 2. 1782- 11. 1. 1821	Ignác ?	Vincencie 1789-13. 2. 1819	Franz ?

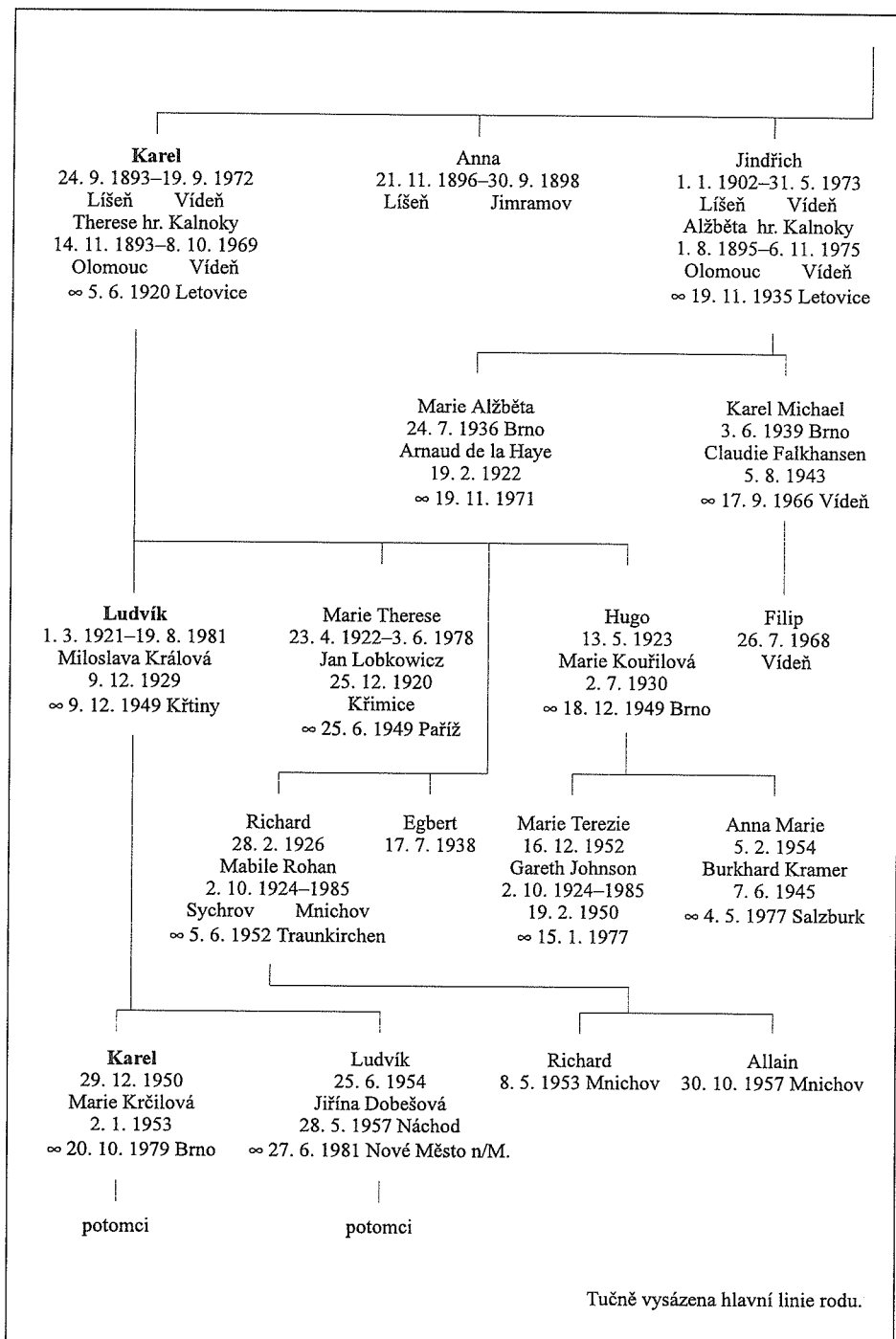
Eduard ∞ 28. 1. 1811 Videň Marie hr. Fühfkirchen
17. 7. 1786-5. 9. 1838 20. 8. 1790-4. 4. 1860
Jimramov Karlovy Vary Chlumec Jimramov

Celestina 26. 3. 1813 6. 4. 1870 Praha	Egbert 2. 9. 1816-18. 8. 1894 Christiana hr. Nostitz 22. 1. 1819-12. 1. 1877 Praha Líšeň ∞ 7. 3. 1848	Edmund 22. 5. 1821-6. 8. 1896 Therese hr. Thurn-Taxis 5. 2. 1824-26. 12. 1889 Laučin Jimramov
--	---	---

Almerie 8. 10. 1819-23. 9. 1914 Hugo Thurn Taxis 3. 6. 1817-28. 11. 1889 1846v8	Richard 12. 2. 1823-2. 12. 1902 Anna v. Welden 15. 5. 1834-28. 12. 1918 Frankfurt n/M. Gmunden ∞ 17. 5. 1854 Graz	Friedricha 1824-1826
---	---	-------------------------

Ludvík 4. 2. 1856-6. 9. 1914 Marie v. Franckenstein 25. 12. 1859-9. 8. 1938 Mnichov Gmunden ∞ 15. 7. 1885 Ullstadt	Marie 6. 5. 1858-22. 1. 1912 Znojmo Bordighera Max v. Vittinghof Schell 7. 7. 1854 Budějovice-192? ∞ 3. 12. 1882 Gmunden	Karolína 20. 11. 1863-29. 7. 1923 Praha Gmunden
--	---	---

Egbert 8. 3. 1887 5. 5. 1932	Marie Anna 5. 6. 1888-22. 1. 1968 Líšeň Mnichov Erwein v. Aretin 19. 5. 1887-25. 2. 1952 Kissingen Mnichov ∞ 7. 10. 1914 Líšeň	Jiří 18. 10. 1889 1890	Richard 11. 5. 1891-20. 8. 1956 Líšeň Bad Tölz
------------------------------------	--	------------------------------	--

Znaky klášterů v českých zemích

Heraldika se u řeholních institucí v Čechách a na Moravě prosazovala v relativně dlouhém časovém horizontu. Zatímco znak u biskupů a světského duchovenstva, především kanovníků sídelních i kolegiálních kapitul, vešel do užívání v průběhu 2. čtvrtiny 14. století, trval tento proces u klášterů více jak 200 let. Priorita zde náleží přirozeně řádům rytířským, jejichž zvyklosti v tomto směru mají širší, přinejmenším středoevropskou platnost a nejsou tedy pro české teritorium charakteristické.

Jako nejstarší znaková pečeť se zatím jeví pečeť bratra Ekka, komtura komendy templářů v Čejkovicích z roku 1295, která nese pouhý rodový erb. Od roku 1303, kdy byl jmenován již zemským komturem v Čechách, je jeho erb podložen řádovým křížem. Na pečetích komturů johanitského řádu se rodové erby objevují od 20. let 14. století bez vyznačení řeholní příslušnosti. Velkopřevor doplňuje svůj erb znakem řádovým se kterým jej později obvykle čtvrtil. Tento úzus přetrval do 1. čtvrtiny 18. století, kdy čtvrcení štítu bylo nahrazeno podložením rodového erbu osmihroutým řádovým křížem. Rytíři kladli od 15. století řádový znak do hlavy štítu. I u nich vystřídal tento způsob od počátku 18. století podkládání erbu maltézským křížem. Německým rytířům náleží sice nejstarší výskyt znaku řádu na pečetí vůbec, a to již od roku 1268, jedná se ovšem o pečeť komtura komendy v Chebu, která v tom čase nepatřila k české řádové provincii a Cheb sám nebyl ještě součástí českého státu. Znak řádu Německých rytířů však náleží v českém prostředí k nejstarším dochovaným mimo sfragistickou sféru na freskách svatojiřské legendy v erbovním síni zámku v Jindřichově Hradci z roku 1338 a na štítech velmistra v plzeňském kostele sv. Bartoloměje ze stejné doby. Působení řádu bylo okolnostmi poměrně rychle minimalizováno. Pokud se jeho příslušníci objevují v Čechách později, i zde se od 16. století prosadil úzus, že rytíři kladli rodový erb jako střední štítek na řádový štít. Rytířským řádům se blíží heraldická reprezentace jedině původem české řehole, křížovníků s červenou hvězdou. Ti obdrželi své znamení již roku 1252 od pražského biskupa Mikuláše. Až do 15. století jej užívali volně jako součást širšího pečetního obrazu. Po dalších 200 let se objevuje na štítech a představení jej čtvrtí s erbem rodovým. Po roce 1670, kdy se křížovníci stali rytíři, se velmistři omezili na znak řádu s atributy své hodnosti. Komtuři jej naopak doplnili znakem osobním, obvykle v podobě polceného štítu. Heraldika rytířských řádů však tvoří svébytný celek, přesahující, jak již řečeno, hranice českého teritoria.

Počátky užívání znaků u dalších řeholních institucí v Čechách a na Moravě je možné obecně klást do poloviny 14. století, tedy do doby jen o málo pozdější než je výskyt znaků biskupů a vyššího světského kléru. Jsme zde pochopitelně limitováni torzovitostí dochovaných pramenů, především pečetí. Časově nejstarší vrstvou heraldiky jsou zde erby fundátorů, kteří tvoří integrální součást pečetního znaku a pouze někde se z nich později staly skutečné znaky kláštera. Typické v tomto směru jsou konventní pečetě klášterů augustiniánů kanovníků. Řád byl přiveden do Čech poměrně pozdě. Jeho první klášter v Roudnici nad L., založený roku 1333 pražským biskupem Janem z Dražic, se stal vzorem pro další řádové domy. Na pečetě zdejšího konventu doloženého k roku 1341 je ústředním motivem Korunování P. Marie. Dole klečí zakladatel provázený svými znaky. Erby fundátorů pak nacházíme na většině konventních pečetí ostatních řádových domů. Naproti tomu pečetě proboštů heraldický prvek postrádají. Se znaky zakladatelů se však setkáváme i u jiných řádů. Na konventní pečetě premonstrátů v Teplé je již roku 1346 štít fundátora. Pečeť abatye kláštera v Doubravníku doložená k roku 1356 nese ve spodní části pečetního pole s motivem klášterního patrocinia rodový erb pánů z Pernštejna.

U cisterciáků na Zbraslavi vidíme již v roce 1344 štít s českým lvem na znamení toho, že původcem kláštera je český král.

Další vývojovou linií spadající svými počátky do 2. pol. 14. století je rodový nebo osobní erb opata. Řadová statuta sice zakazovala opatům užívání soukromých typářů s erby, přikazovala dvojí užívání opatské, případně i konventní pečeti, ale o jejich ikonografické složce se blíž nezmínřovala. K rodovému erbů komponovanému obvykle do spodní části pečetního pole se pak s odstupem i několika desetiletí připojuje znak kláštera. Příkladem tu může být nejstarší český mužský klášter, benediktinský Břevnov. S osobním znakem se tu setkáváme na pečetí již roku 1368 a znak klášterní se objevuje v 90. letech. Abatyše benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě mají souvislou řadu rodových erbů na pečetích od roku 1367, ačkoli znak kláštera dosud chybí. Štítky jednotlivců se objevují u premonstrátů v Dolních Kounicích (1376), cisterciáků ve Zlaté Koruně (1390), na Velehradě (1407) či premonstrátů v Louce (1411). Na stavbách i na náhrobním kamení máme doložené rodový erb opata premonstrátů v Milevsku, který na pečetí z roku 1388 provází bohužel nezřetelný znak kláštera. Otík z Vyhnanic, opat vyšebrodský, užil poprvé rodový erb v misálu pořízeném po roce 1404, kdy získal právo infule. Obdobná situace je později u cisterciáků v Žďáru, kde rodový štít provází postavu opata na fresce z roku 1462, kdy se mu dostalo pontifikálií. I z dalších náznaků se zdá, že znaky se objevily dříve na předmětech, určených k osobní potřebě a hlavně reprezentaci, než na pečetí.

Naznačený vývoj, jak jsme konstatovali pro 14. a počátek 15. století, však byl násilně přerušěn husitskými válkami a regresem řeholních institucí jako celku v desetiletích následujících. U většiny klášterů, které přežily nebo byly obnoveny, došlo ke změně opatských typářů. Z textu opisu mizí individuální jméno a typář je pak používán po dlouhou dobu. Se jménem mizí i heraldické vyjádření nositele. Naproti tomu u cisterciáků ve Vyšším Brodě se na pečetí ustálil štítek s růží zakladatelů. U cisterciáků od přelomu 15. a 16. století dochází k unifikaci symbolů, které mají své paralely i v cizině. Na Velehradě nebo ve Vizovicích se na několik desetiletí ustálila ve znaku hlavice berly, motiv odvozený z domnělého erbů sv. Bernarda. U jiných řeholí je znakový projev ryze individuální a znaky na řadu let někde zcela mizí.

K definitivnímu prosazení znaků jako součástí opatské pečeti dochází kolem poloviny 16. století. Heraldika stále více ovládala pečetní obraz, i když zdaleka nevytlačila tradiční motivy portrétní a hagiografické. Kancelářská praxe stále častěji používající malé sekretní či prstenové pečeti přispěla k tomu, že heraldická výzdoba zde zcela převládla. Pečeti konventů neměly obvykle heraldickou podobu a nesly zpravidla motiv související s partociniem kostela. Typáře se neměnily s osobou představeného a uchovaly se do velmi pozdní doby. Některé středověké typáře byly naopak vědomě napodobovány v 1. polovině 17. století. Téměř dvě století trvající proces pronikání heraldiky do reprezentace klášterních institucí není jen českým specifikem. Porovnáme-li situaci v okolních zemích, jmenovitě v Rakousku a Bavorsku, je při zcela odlišném historickém vývoji časový interval téměř totožný. S ohledem na jednotlivé řehole můžeme konstatovat, že samostatné znaky přijali řeholní kanovníci, tedy premonstráti a augustiniáni, z monastických řádů benediktini a cisterciáci. Znaky však nebyly jednotné. Pouze menší část klášterů je zcela ustálila (z premonstrátů Strahov, Teplá, Želiv či Chotěšov, z benediktinů Břevnov a Kladruby). Častěji zobecněly pouze určité motivy, které jednotlivci volně kombinovali, jak je velmi časté u cisterciáků. Nelze tedy mluvit o znaku kláštera, ale pouze jednotlivých opatů. Znak řádu jako celku zůstal vyhrazen generálním představeným. Naproti tomu řády žebravé se omezily na znak řehole. To platí o dominikánech, františkánech, karmelitánech či servitech. Na řadový symbol, neboť o znaku v heraldickém slova smyslu se často nedá hovořit, se redukovali i řeholní klerikové a kongregace. Pro přijetí znaku konkrétním klášterem nebylo však důležité postavení řehole z hlediska církevního práva. Ačkoli pro to dosud není jednoznačných

dokladů, praxe dokládá, že rozhodující byl pozemkový majetek zapsaný v zemských deskách a právo pontifikálií. Stejná kritéria se uplatnila i v první čtvrtině 17. století, kdy se rozhodovalo o zastoupení duchovenstva na zemském sněmu, k němuž došlo v Čechách definitivně roku 1627.

*Josef Vron z Dornsdorfu,
opat benediktinů v Kladrubech
?–1583*

*Václav Zajíc z Hazmburka,
český velkopřevor Johanitů
1555–1578*

Od sklonku 16. století se výrazně mění i prameny nebo lépe doklady církevní heraldiky. Pro středověk jsme omezeni téměř výlučně na sfragistický materiál. Pouze sporadicky jsou zachovány klášterní znaky v iluminovaných rukopisech a téměř zcela chybějí doklady v deskové nebo nástěnné malbě. Vyjímkou jsou i dochování znaků na památkách funerálních. Proto také většinou chybí jakýkoliv doklad o barevnosti. V poslední čtvrtině 16. století se četnost výskytu znaku zvyšuje a objevují se jako prameny nové výrobky uměleckých řemesel, knižní grafika, (viz. obrazová příloha) supralibros a později náhrobní kameny a zejména portréty opatů. Tím se podstatně zpřesňují naše vědomosti o konkrétních znacích, včetně jejich barevnosti. Stav dochování i kvalita jednotlivých otisků pečeti poskytuje informace ne vždy zcela přesné. To ostatně potvrzuje nejen práce s autentickým materiálem, ale především v mladších stoletích možná komparace pečeti s dochovanými typáři.

Ze sklonku 16. století jsou známy i některé nobilitační listiny pro konkrétní opaty udělené panovníkem. Z této doby jsou nobilitace především představených premonstrátských klášterů (Louka, Hradisko, Zábrdovice). Udělené znaky však postrádají jakékoliv atributy církevního postavení svého nositele, neliší se od znakové produkce tehdejší panovníkovy kanceláře a nepochybně jsou určeny i světským příbuzným obdarovaných. Pro klášter jako instituci je určena listina vydaná králem Ludvíkem Jagellonským již roku 1519, ale tou je udělena Doksanům pouze pečeť. Teprve v pokročilém 17. století jsou zcela výjimečně znaky klášterů potvrzeny nebo uděleny panovníkem.

Zásadně se mění i vnější podoba znaků. Pro středověk je charakteristický pouhý štít, případně rozložení znaku kláštera a erbu nositele na štíty dva. Od první poloviny 16. věku se objevují první atributy církevní hodnosti. Štíty jsou doplněny mitrou a berlou. Abatyše ženských klášterů podkládaly štít pouze berlou a někdy jej zdobily korunou. Postavení pontifikálií kolísalo podle dobového výtvarného vkusu, ale berla bývá většinou heraldicky vlevo.

Zatímco ve starším období jsou užívány i u klášterů skutečně heraldické štíty, baroko přineslo dominantní ovál s kartuší. Osobní erby, pokud se objevují, tvoří se znakem kláštera alianci, kdy je instituce zásadně na místě čestnějším, nebo je kladena do čtvrceného štítu.

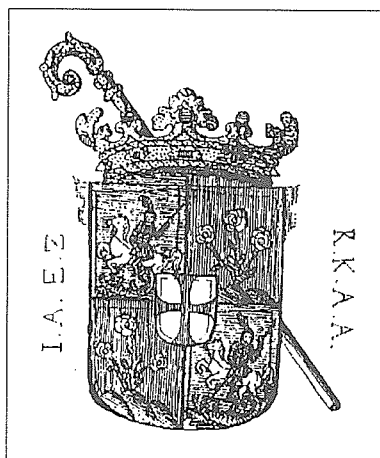
*Eugen Tytil,
opat cisterciáků v Plasech
1699–1738*

*Václav Vejmluva,
opat cisterciáků ve Žďáře n. Sázavou
1705–1738*

*Josef František z Winkelburku,
opat premonstrátek v Doksanech
1754–1782*

*Anna Ettlová z Rosenfeldu,
abatyše benediktinek u sv. Jiří v Praze
1641–1659*

V 16. a 17. století provázejí v některých případech štíty polopostavy světců jako štítonoši. Jde vlastně o relikv původního pečetního obrazu, kdy dominantou byl světec nebo postava opata. U augustiniánů - kanovníků v Třeboni se stal sv. Augustin pojatý do kartuše pevnou součástí barokního znaku. U benediktinů v Broumově se naopak postava sv. Václava redukovala na knížecí klobouk na štítě konventu. U premonstrátů se světci stali znakovými klenoty: na

Strahově sv. Norbert, v Želivě P. Maria nebo v Nové Říši sv. Petr. Výskyt těchto klenotů však nelze označit za výlučně premonstrátský. Naproti tomu zcela charakteristickým prvkem v barokní heraldice cisterciáků je kříž, zprvu ve znakovém poli, později většinou podložený štítem s literami M O R S na koncích ramen. Je odvozen z latinského názvu mateřské čtvrté řádové větve Morimondus, z níž vzešly všechny domy v českých zemích.

*Antonius Moerkl,
opat benediktinů u sv. Mikuláše v Praze
1735–1745*

*Vojtěch Prechl,
opat augustiniánů v Třeboni
1711–1744*

*Quirin Mickel,
opat cisterciáků ve Vyšším Brodě
1747–1767*

Skutečnost, že opati klášterů zasedající na zemském sněmu byli zemskými preláty, vedla k relativnímu ustálení jejich heraldické reprezentace, někdy za cenu pouhého převedení pečeti obrazu do heraldické podoby. Tak se stalo např. u benediktinů na Sázavě. Jak již řečeno, šlo často o ustálení motivů, které jednotliví představení volně kombinovali.

V heraldické literatuře se často píše o opatském klobouku. Z českého autentického materiálu je zřejmé, že klobouk v tomto smyslu reálně neexistoval. Pokud se vyskytuje nad znakem opata do konce 18. století, je vždy vyjádřením osobní hodnosti apoštolského pronotáře (obvykle černý se střapci po každé straně). Uplatnění klobouku v opatských znacích doby nejnovější je naopak zpětnou projekcí literaturou tradovaných pravidel.

Vrcholný barok je i zenitem klášterní heraldiky. Znaky nejsou zdaleka již pouze na pečeti, ale slouží k reprezentaci preláta navenek. Stávají se nedílnou součástí architektury, monumentální a portrétní malby, výzdoby interiérů, liturgických textilií i kostelního nádobí. Jsou jimi opatřovány bohoslužebné, úřední nebo opatu dedikované tisky a často tvoří ústřední motiv výzdoby osobních předmětů a knižních vazeb.

Konec 18. století spojený s josefinskou likvidací stovek řeholních institucí v habsburské monarchii je v jistém smyslu i koncem klášterní heraldiky. V dalších desetiletích se užívání znaků omezuje na předměty příležitostného rázu. Na pečetích a později dopisních papírech a razítkách se stále častěji objevují pouze znaky kláštera. Jsou užívány z tradice, spíše mechanicky, bez opravdového zájmu těch, které reprezentují. Konkrétní provedení jsou záležitostí výtvarníků bez znalosti vývoje a obsahu. To vede k častým deformacím jednotlivých heraldických figur i znaku jako celku. K jistému oživení došlo ve 30. a 40. letech našeho století a konec konců i v době nejnovější. Stalo se tak pouze proto, že původci osobní užitkové grafiky se stali heraldičtí kreslíři.

Tento přehled je pouze shrnutím po léta sbíraného materiálu a zdaleka nemůže činit nárok na úplnost. Znaky klášterů jako ostatně církevních institucí vůbec zůstávají i nadále dezideratem českého heraldického bádání.

Znakům klášterů v Čechách a na Moravě jsou věnovány tyto práce:

A. RYBIČKA, *O erbích a znacích stavu kněžského v Čechách*, „Pojednání Královské české společnosti nauk“, část V, sv. XII, 1862, s. 119 - 127.

G.A. SEYLER, *Klöster. J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch*, Bd. I, Abth. 5, Reihe II, Nürnberg 1882 Reprint 1976.

H.G. STROEHL, *Wappen der Ordenstifte und Abteien in Böhmen, Mähren und Bosnien*, „Kunst und Kunsthanwerk“, 16, 1913, s. 333 - 376.

B. ŠTORM, *Znaky stavu kněžského v zemích českých*, Olomouc 1929

J. OSTROWSKI, *Erby zrušených klášterů řádu sv. Benedikta v Čechách*, „Erbovní knížka“, 1937, s. 40 - 50.

P.R. POKORNÝ, *Znak želivské kanonie v historickém vývoji*, „Heraldická ročenka“, 1978, s. 68 - 95.

K. MÜLLER, *Pečeti proboštů augustiniánského kláštera ve Fulneku od poloviny 17. století*, „Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín“, 42, 1988, s. 52 - 58.

K. MÜLLER, *Znaky tří proboštů augustiniánského kláštera ve Fulneku od poloviny 17. století*, „Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín“, 47, 1991, s. 18 - 20.

P. R. POKORNÝ, *Počátky znaku břevnovského arcipatství*, „Heraldická ročenka“, 1993, s. 66 - 70.

Id., *Znak strahovské kanonie*, „Bibliotheca Strahoviensis“, 1995, s. 7 - 23.

Id., *Barokní fixace klášterního znaku Hradiska a tzv. Provinciální kniha*, „Historická Olomouc“, 10, 1995.

Id., *Vývoj znaku plaského kláštera. v: 850 let plaského kláštera 1145 - 1995*, Kralovice 1995, s. 107 - 112.

Ediční poznámka:

Tento článek byl se svolením autora přetištěn ze sborníku mezinárodní konference „Klasztor w spoleczenstwie sredniowiecznym i nowozytnym“, konané v polském městě Turawa ve dnech 8–11.5.1996.

Bohumír Smutný

K dějinám rodu Friesů a jejich rodinného archivu

Rodina Friesů patřila již od středověku k patriciátu několika švýcarských měst, zejména v hornoalsaském městě Myhlúzách (Mühlhausen), které až do napoleonských válek patřilo ke Švýcarskému spříšeženstvu. V polovině 18. stol. patřilo Švýcarsko k vedoucím zemím evropského kontinentu v živnostech a průmyslové výrobě a vzhledem ke svému počtu obyvatel zaujímalo v několika oborech vedoucí postavení, přičemž počátky tohoto příznivého hospodářského rozvoje země se datují od raného novověku díky exportu hedvábnického zboží. Reformace provedená v zemi v 16. stol. a kalvinismus přinesly zemi také jiné nazírání na hospodářské záležitosti, zejména na úlohu úroku, kapitálu, úvěru a bank, jakož i velkoobchodu a velkofinancování. Zatímco ve středověku se těmito finančními otázkami zabývali v habsburské monarchii především židé, v 18. století se začal také projevovat v Rakousku vliv švýcarských bankéřů, kteří tak přispěli též k rozvoji průmyslové výroby v rakouských zemích.

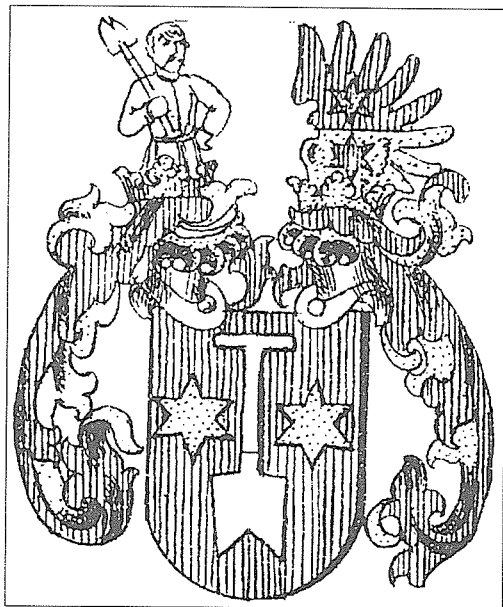
Toleranční patent císaře Josefa II. z r. 1781 jen uzákonil faktický stav, který nastal v monarchii již za jeho matky a předchůdkyně Marie Terezie, že se v zemi již před polovinou 18. století usazovali nekatolíci nejen z Německa, ale i ze Švýcarska, aby zde působili jako bankéři a průmyslníci nebo odborní dělníci. K takovým přistěhovalcům patřil i Švýcar Jan Josef Fries z Myhlúz, jehož děd Filip Jakub Fries zde byl purkmistrem. Životní dráhu tohoto muže charakterizoval rakouský historik Herbert Matis jako vývoj od švýcarského přistěhovalce k říšskému hraběti, jenž se vypracoval mezi pět nejbohatších mužů habsburské monarchie. Jeho strmý vzestup byl zakončen tragickou smrtí.

Jan Josef Fries se narodil 11. května 1719 v Myhlúzách a věnoval se zde zpočátku obchodu svého otce Jana Jakuba (1658-1746).

Počátkem 40. let 18. století probíhaly ve střední Evropě války o dědictví rakouské, kdy mladá panovnice Marie Terezie musela hájit proti svým nepřátelům, především Prusku Fridricha II., celistvost monarchie zanechané jí jejím otcem Karlem VI. Nevýhodný mír pro Marii Terezii v roce 1742 ve Vratislavi však znamenal ztrátu hospodářsky významné provincie Slezska s Kladskem. Habsburskou monarchii v tomto zápase tehdy podporovala proti Prusku, Bavorsku a Francii Anglie, kde došlo ke změně na místě vedoucího vládního kabinetu, když se stal ministerským předsedou lord Carteret, jenž se aktivněji zapojil do zahraniční politiky než jeho předchůdce lord Walpole. V budoucnu měly proto být poskytovány mladé panovnici ze strany Anglie vojenské oddíly, finanční subsidie a jiná pomoc. V této tak těžké době pro monarchii se rozhodl Jan Josef Fries vstoupit do habsburských služeb. Nejprve působil jako dodavatel proviantu v Rýnské armádě. V r. 1744 se stal komisařem v tzv. Anglickém komisariátě a měl pečovat o Rýnskou armádu sestavenou z Angličanů, Nizozemců a Rakušanů a zároveň byl pověřen přebíráním anglických subsidií. Mírem v Cáchách v r. 1748 bylo Rakousko však postaveno před hotovou věc při mírových jednáních, že Slezsko bude ztraceno. Navíc se Anglie zdráhala vyplatit slíbených 100 000 liber šterlinků subsidií. Při jednání v Cáchách hrabě V. A. Kounic využil služeb mladého Friese, když jej pověřil na návrh generál. vál. komisaře hr. Salburga-Falkensteina v r. 1748 vyjednáváním o subsidiích. Za rok se Friesovi podařilo zajistit vyplacení celé částky 100 000 liber pro Rakousko. Císařovna za to propůjčila Friesovi bezcelní sklad ve Vídni a zároveň mu byla jako kalvinistovi zaručena do konce života svoboda vyznání. Po marných pokusech usadit se ve Frankfurtu, se Fries usídlil ve Vídni a zde r. 1751 obdržel privilegium ke zřízení továrny na barchet a bavlněné zboží na statcích barona J. G. Grechtlera Fridau a Rabenstein v Dolních Rakousích. Tím bylo poprvé prolomeno výsadní privilegium *privativum schwechat-*

ské bavlnářské manufaktury na výrobu cice a kartounu patřící rakouské Orientální společnosti. Tato Friesova činnost spadala do počátků budování manufaktur v habsburské monarchii, které zde podporoval zejména manžel panovnice císař František I. V dalších letech se Fries pak účastnil zakládání řady dalších manufakturních podniků. V r. 1752 založil spolu s Josefem Schmidtem ve Weissenbachu an der Triesting manufakturu na mosazné zboží.

Pod vlivem merkantilistických idejí nevynechali Marie Terezie a František Štěpán žádnou příležitost, jak zlepšit stav státní pokladny. Proto stát začal podporovat prostřednictvím vyplácených záloh budování manufakturních podniků. Nebylo ani šetřeno na penězích při získávání obratných zahraničních specialistů a dělníků, kteří byli lákáni k přestěhování do monarchie. Vláda také nařídila rozdělovat mezi obyvatelstvo na venkově některé výrobní nástroje jako kolovraty a tkalcovské stavy, které měly přinést zlepšení surovin pro textilní výrobu. Byla též udělována privilegia privativa a později nahrazena tzv. oprávněními, aby byla podpořena konkurence mezi podnikateli. Stát se také pokoušel zavádět nové druhy výroby tím, že takové podniky nejprve provozoval ve vlastní režii a pak je předával schopným podnikatelům. Značné procento mezi domácími podnikateli v habsburské monarchii tvořili též podnikatelé příšší zejména ze západní a jižní Evropy, tedy Angličané, Francouzi, Holanďané, Italové, Němci z Porýní a Saska a též Švýcaři. Fries patřil mezi takové muže a měl štěstí, že vždy našel mocného podporovatele svých často vágních zálib, ať již to byl státní kancléř V. A. kníže Kounic nebo předseda komerčního direktoria hrabě R. Chotek. Ten předal Friesovi spolu s Italem Togniolou ředitelství státní hedvábnické továrny. Po likvidaci zadluženého hedvábnického skladu založili Fries a Togniola v r. 1754 továrnu na samet a hedvábné zboží na vídeňském předměstí Ober-Döbling, čímž položili základ k hedvábnickému průmyslu na předměstí Neubau a Schottenfeld.

*Původní rodový znak Friesů
(Siebmachers Wappenbuch)*

Fries se pokusil uplatnit jako podnikatel také v Čechách, když se účastnil založení manufaktury na vlněný cajk na statcích Wolfganga Konráda svob. p. Neffzera v Herálci. Prostřednictvím Thunova obchodního domu se pokoušel vykonávat vliv také na český obchod se lnem. Když se mu to zde nepodařilo, našel si brzy jiné zdroje zisku jinde.

Jeho dílem bylo tzv. Thalernegotium, tedy obchod s toлары Marie Terezie do Orientu. Stálý obsah stříbra v této minci a orientálnímu chápání krásy odpovídající obraz císařovny na ní zajistily tolarům obdyt jako stabilnímu a oblíbenému platidlu.

Dekretem ze 13. dubna 1752 byl Fries pověřen vedením obchodu s toлары, zároveň byl v tomto podniku zaměstnán jako pokladní adjunkt z Kremnice František Kaschnitz s platem 400 zl. Fries byl pověřen komerčním vrchním ředitelstvím, aby shromažďoval a uchovával toлары a zlaté, z čehož měl zisk 9 kr. za kus. Za svou činnost byl odměněn nejprve 1/3 procenta, od r. 1755 1/2 procenta z celkové částky vydaných tolarů. K obchodu s toлары mu komerční pokladna poskytla základní kapitál 80 000 zl., kromě toho dostával ročně 60 000 zl. ze státních dolů k osobní spotřebě. Od r. 1752 do r. 1763 prodal tak Fries do Turecka a Levanty na 8 000 000 tolarů, z toho bylo asi 5 000 000 z erárního důlního stříbra, zbytek byl ražen ze stříbra dodaného Friesem. V letech 1751 až 1763 bylo raženo ve dvou státních mincovnách v Hallu v Tyrolsku a ve Vídni okolo 17 000 000 tolarů. Z tolarového obchodu byl zisk 1 225 049 zl., z čehož připadlo 66,52 % státu a 33,48 % Friesovi. Od r. 1764 však nastala v tomto obchodě konkurence, kdy augšpurští obchodníci žádali o účast na obchodu s toлары. Pod tlakem konkurence musel Fries uzavřít novou smlouvu s dvorskou komorou na dobu 10 let, jež byla pro něho méně výhodná a byl tak zbaven monopolního postavení. Bylo to však již v době, kdy obchod s toлары měl již svůj vrchol za sebou.

V sedmileté válce 1756–1763 prokázal Fries znovu platné služby panovnici. Státní kancelář Kounic, jenž poznal Friesovo umění vyjednávat, jej poslal v r. 1757 v tajné misi do Paříže a Bruselu, aby zde zajistil transport francouzských subsidií. Francie se totiž zavázala vyplácet po dobu války Rakousku ročně 30 000 000 livrů, což bylo asi 12 000 000 zl. Subsidie šly přes bankovní dům Nettine v Bruselu, který je dále poukazoval Friesovi do Vídně, jenž je spravoval pro tajnou státní pokladnu. V letech 1757 až 1767 bylo tak předáno 45 000 000 zl. a Fries obdržel 1/2 procenta provize. Musel ale také poskytovat zálohy, protože se subsidie obvykle zpozdily. Tak financoval např. po bitvě u Kunnersdorfu r. 1759 sbor polního zbrojmistra Laudona z vlastní kapsy, což mu do konce života zajistilo vděk a zvláštní podporu tohoto rakouského maršála.

V témže r. 1759 obdržel Fries ředitelství c.k. obchodu s horními produkty, což se ve spojení s obchodem s toлары ukázalo jako velmi účelné. Fries zastával tento úřad po 24 let a za tuto dobu zde došlo k obratu 55 milionů zl., z čehož dostal Fries více jak 6 mil. zl. ve směnkách.

Vedle vzestupu hospodářského šel souběžně i vzestup společenský, neboť již v r. 1757 24. listopadu byl povýšen do rytířského stavu, v r. 1782 do dědičného stavu svob. pánů, v r. 1752 byl jmenován komerčním radou a v r. 1771 c. k. dvorním radou.

V letech 1769 až 1770 se Fries účastnil tzv. Vídeňské komanie, která provozovala v Mnichově manufakturu na šňupavý tabák a obdržela monopol na dovoz tabáku do Bavorského vévodství. Navíc zde v letech 1774 až 1775 působil zkušený finančník Fries jako poradce bavorské vlády.

V r. 1774 svolal Fries do Bruselu konferenci, která prosadila nový celní tarif mezi německými a nizozemskými provinciemi a tím si také zajistil v pozdější Belgii nový obdytový trh na hornouherskou měď. V této době byl také Fries r. 1771 přijat mezi rytířstvo Frank a Švábska, když zde koupil říšské svob. panství Dehenlohe a Oberschwanningen v Ansbašsku.

Již předtím se však oženil, když r. 1764 uzavřel v tzv. holandské kapli v Paříži sňatek s Annou d'Escherny, pocházející ze šlechtického rodu v západním Švýcarsku při hranicích s Francií. Její matka byla roz. Pourtalésová ze Ženevy. Příbuzní jeho ženy měli spojení s významnými bankovními domy švýcarských protestantů v Neuchatelu a Ženevě. Z jejich manželství se narodilo 7 dětí, z nichž se dožily dospělého věku jen čtyři.

A. F. OELENHAINZ

Anna hr. Friesová, roz. d'Echerny s dětmi. Zprava: Anna Friesová (1737–1807), Sofie (1769–1835), Josef (1765–1788), Mořič (1777–1826), Viktorie (1767–1805).

Olej, plátno, Německo 1786, svoz. Č. Hora, nyní st. zámek Lysice –PÚ Brno.

Jeho kalvínská víra mu nijak nebránila v přístupu do vysoké vídeňské společnosti. Vedle průmyslového podnikání však uložil Fries také značné množství svých peněz do pozemkového majetku. V tomto směru se chtěl vyrovnat vysoké šlechtické společnosti, která málo uznávala peněžníky a bankéře.

Již v r. 1766 se Fries vzdal svého exteritoriálního skladu a vrátil toto právo panovnici, téhož roku však založil spolu se svob. p. Janem Jakubem Gontardem, pocházejícím z Frankfurtu n. M., bankovní dům Fries a spol., na němž se podílel také jeho starší bratr Filip Jakub Fries (1715-1784), jenž byl 31. ledna 1775 povýšen do rytířského stavu a 18. května 1771 do stavu svob. pánů. O významných obchodech Friesovy banky svědčí dvě státní půjčky, které jeho banka poskytla v r. 1777 a 1779.

S bankovníctvím byla spojena i činnost velkoobchodního domu Fries a spol. Tato společnost založila v r. 1771 v Ruščuku (nyní Ruse) na Dunaji na území Osmanské říše společnost, která se specializovala na orientální obchod po Dunaji. Spolu s řeckými obchodníky Zavarovičem a Moskou zřídil Fries v r. 1774 v Cařihradě vlastní obchodní dům pro export do Turecka.

Spolu s obchodem a peněžnictvím šla i podnikatelská činnost Frieše. V r. 1781 založil ve Vídeňském Novém Městě manufakturu na výrobu všech druhů celohedvábného a polohedvábného zboží, když byl tento podnik zřízen ve zrušeném paulánském klášteře. Údajně pro dluhy ředitele tohoto podniku však manufaktura dlouho neprosperovala a byla v r. 1798 prodána obchodníku z Porýní Kryštofu Andréovi.

Od r. 1783 byl Fries také hlavním akcionářem podniku státního ministra Marie Terezie Jindřicha Kajetána hr. Blmegena, založeného jako Kettenhofská továrna na cic a kartoun. Pod vedením ředitele Johanna Zieglera doznal podnik velkého rozvoje a počítal se k šesti největším podnikům tohoto druhu v monarchii. Zatímco v r. 1766 se zde vyrobilo 8 až 10 000 kusů kartounů o délce 16 loktů, v r. 1792 pod vedením nového ředitele to bylo již 60 000 ks kartounů na 120 tiskařských stolech. Odbyt odtud šel do Frankfurtu n. M., do Turecka a na Balkán, polokartouny byly určeny pro tuzemsko.

V r. 1783 byla zřízena schwechatská přádelna bavlny, když ruční přadláctví již nestačilo potřebě bavlněné příze. Jako tovární ředitel zde také působil Filip Jakub Fries.

Po vydání tolerančního patentu v r. 1781 mohl Fries dosáhnout svého vrcholu, když byl 5. dubna 1783 povýšen císařem do stavu dědičným říšským hrabat. Již v r. 1761 koupil zámek a panství Vöslau u Vídně, v r. 1771 následovaly francké statky Dehenlohe a Oberschwanningen. Jako nový hrabě získal Fries ve Vídni proti dvorní knihovně stojící zrušený klášter králové a v letech 1783 až 1784 zde nechal postavit nádherný palác od dvorního architekta Johanna Ferdinanda Hetzendorfa (nyní palác Pallavicinni na Josefském nám.). Zde jednal s Kounicem, Sonnenfelsem, van Swietenem i předsedou dvorní. válečné rady Mořicem hr. Lacym, jenž byl kmotrem jeho mladšího syna.

Jan Josef hr. Fries si svého vrcholného postavení však dlouho neužil, neboť 19. června 1785 byl nalezen utonulý v rybníku v zámeckém parku ve Vöslau. V tehdejší společnosti se vyprávělo, že spáchal sebevraždu z melancholie. Tento tragický konec významného bankéře a podnikatele se pak odrazil i v dalších osudech jeho dvou synů.

Obrovské jmění, které za svůj život nashromáždil Jan Josef hr. Fries, jeho synové a nástupci však promrhali. Po otcově smrti převzal starší syn Josef Jan (1765-1788) majetek a banku, avšak o obchody se příliš nestaral a podnikl několik kavalírských cest do Itálie, kde se mj. spřátelil s Goethem. Jeho zájem se obrátil k podpoře umění a sbírání uměleckých předmětů,

v čemž byl často využíván různými příznivky a spekulanty. Při svých cestách na jih se však nakazil malárií, které jako 25letý podlehl na zámku ve Vöslau.

Přes velké výdaje, které způsobil rodinnému jmění Josef Jan hr. Fries, se obratnou správou bankovního domu Fries a spol. majetek neztenčil, ale ještě znásobil. Ten připadl nyní 11 letému mladšímu synovi Mořici Kristiánovi (1777-1826). Otec mu zajistil skvělé vzdělání a cesty do ciziny mu pak otevřely jiný pohled na svět. V letech 1794 - 1797 studoval v Lipsku, což jej přivedlo do kontaktů s kruhy blízkými s Goethem. Jeho vychovatelem v Lipsku byl Lerse a ten měl zásluhu na tom, že vzbudil u mladého Friese zájem o umění.

Do plnoletosti Mořice Kristiána vedli poručnictví jeho jmění matka a společníci svob. p. Gontard, J. M. svob. p. Fries a taj. rada Kressel. Společníci také zakročili proti nevázanému utrácení jeho matky Anny. Ta si často v dopisech stěžovala, jak jí v závěti manžel vůči dětem znevýhodnil a odbyl jen vdovskou rentou. Její nákladný život však zatěžoval rodinné jmění a když nezískala jako své vdovské sídlo zámek Vöslau, odešla v r. 1797 do vlasti, kde pak pobývala v sídle La Chablière u Lausanne na břehu Ženevského jezera. Předtím ještě zasáhla ve Vöslau do parkové úpravy, kdy zde nechala zřídit tehdy moderní anglický park. Anna hr. Friesová pak svým nákladným životem upadla do dluhů a zemřela v Paříži v r. 1807.

Události francouzské revoluce a napoleonské války příliš nezasáhly rodinu Friese. Bohatství, vybrané chování a styky učinily z mladého Mořice Kristiána lva salonů. Vedl život bonvivána, zatímco poručníci jeho jmění pro něj získávali další peníze. Banka Fries a spol. investovala do průmyslového rozvoje, např. do cukrovarnictví zřízením rafinérie třtinového cukru ve Rjece, Terstu, Klagenfurtu a v Čechách též ve Zbraslavi a Náchodě, čímž učinila monarchii nezávislou na dovozu cukru z Hamburku. Vznikl též komanditní velkoobchod firmy Fries a spol. v Brodech, ve Lvově a v Neapoli. Tato společnost uzavřela společenskou smlouvu v r. 1792 a na kapitálu 1 milion zl. se podíleli Mořic Ch. Fries 500 000 zl., Jakub Gontard 150 000 zl., Jan Fries 200 000 zl. a Alexander Brevillier, pocházející z Porýní, 150 000 zl.

Sňatkem s princeznou Marií Terezií Josefou Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst 15. října 1800 se Fries přičlenil mezi nejvyšší šlechtu habsburské monarchie. Obrovské bohatství mu tak umožnilo přístup tam, kde byl jeho otcí ještě odepřen vstup. Z r. 1804 pochází známý obraz spokojené rodiny Mořice hr. Friese v Paříži od Francouze Françoise Gérarda. Frieseův palác ve Vídni se pak stal dostaveníčkem nejvyšší šlechty. Zde také Fries shromažďoval rozmnožené sbírky uměleckých předmětů po svém bratrovi. Obrazová galerie obsahovala na 400 obrazů od významných mistrů (Rembrand, Raphael, Drer, del Sarto, van Dyck). Knihovna čítala na 16 000 svazků s řadou vzácných tisků, pozoruhodná byla také sbírka rytin a portrétů. Světoznámá byla též sbírka mincí a minerálů, vše umístěné ve Frieseově paláci na Josefském náměstí, který se stal střediskem uměleckého a duchovního světa. Beethoven věnoval Mořici Friesevi 7. symfonii, za což obdržel od Friese roční plat 1000 zl. Fries se také stal čestným členem Akademie výtvarných umění ve Vídni.

V letech, kdy Vídeň ohrožoval Napoleon (1805 a 1809), odejel Fries s rodinou do La Chablière. V této době stále bankovní dům Fries a spol. unesl ještě všechny výdaje svého hlavního akcionáře. Jméno této společnosti bylo v r. 1800 2,5 milionu zl., z čehož patřilo Friesevi 80 %. Banka se podílela také na zakládání mechanických přádelen bavlny v Dolních Rakousích, což znamenalo otevření cesty k modernizaci průmyslu. V r. 1801 byla ve Schwechatu zřízena v tamním mlýně mechanická přádelna bavlny, vybavená saskými přádelními stroji, která pracovala pro podnik v Kettenhofu. V r. 1802 uzavřeli Fries a Gontard smlouvu s anglickými mechaniky Willamem Tylerem a Edwardem Roycem, kteří se zavázali vybudovat podle anglického vzoru ve Schwadorfu přádelnu bavlny. Třetí přádelna bavlny vznikla v r. 1811 v Neukirchenu. Již v r. 1804 banka Fries a spol. převzala spolu s bankovním domem Arnstein a Eskeles

Himbergerskou bavlnářskou továrnu, založenou v r. 1782 vídeňským obchodníkem Matthiasem Siebererem. Konjunktura bavlnářské výroby v době Napoleonovy kontinentální blokády tak přes inflační tendence umožnila v Dolních Rakousích vznik řady nových podniků.

V r. 1809 náležel bankovní dům Fries a spol. vedle Gaymüllera, Siny, Arnsteina a Eskelese a Melchiora Steinera jun. k největším rakouským bankám, které poskytly císaři 55 milionů franků na válečné reparace Napoleonovi za 4% úrok.

Od r. 1815 se však začaly projevovat v bankovním domě Fries a spol. náznaky krize. Majitel Fries však nehledal chyby u sebe při enormních výdajích své domácnosti, ale u svých společníků. Ačkoliv sám bankovníctví nerozuměl, převzal nakonec vedení svého bankovního domu, což byl počátek jeho zkázy. Střídal také rychle společníky a jeho podíl v bance se ztenčil z 80 % na 40 % v r. 1820, neboť v letech 1815 až 1819 byly jeho bankovní obchody silně pasívní. V této době začal s rozprodejem svých sbírek, které byly draženy ve Vídni, Amsterdamu a v Londýně. Po skončení napoleonských válek a zrušení kontinentální blokády došlo také ke krizi v řadě výrobních odvětví, projevoval se také státní bankrot z r. 1811 a sílila i bezohledná konkurence bankovního domu Rothschildů. Ještě v r. 1818 koupil Fries panství vévody z Otranta v Tarvisiu u Neapole.

Mořic Kristián Fries pak pocítil i ztráty v rodině, když v r. 1819 zemřela náhle na infarkt ve Vöslau jeho žena Marie Terezie, se kterou měl 10 dětí. Manželství osvícenstvím prostoupeného kalvína a bigotní katoličky však již bylo delší dobu nešťastné.

Situace bankovního domu Fries a spol. v r. 1820 přinesla převzetí banky novou společností. Společníky se stali David Parish ze známého hamburského bankovního domu Parish a spol. a Ludvík Perschier, pocházející z Marseille, jenž v letech 1817 až 1825 také provozoval papírnu ve Franzenthalu a byl společníkem Schwadorfské přádelny. Oba se podíleli po 80 % na kapitálu banky. Ačkoliv byl Mořic Fries z vedení banky eliminován a od 1. ledna 1825 nahrazen synem Mořicem (1804 -1887), nedala se již banka zachránit. Mořic Kristián, jenž se v r. 1825 podruhé oženil se známou francouzskou tanečnicí z doby vídeňského kongresu Fany Münzenbergovou alias Lombardovou, odešel se ženou do Paříže, kde zemřel ke konci r. 1826 v pouhém nájemním domě na předměstí a byl pochován na hřbitově Pére Lachaise. Z tohoto manželství se narodila dcera Felicie, která se později stala ženou Charlese Rogiera, jednoho ze zakladatelů belgické nezávislosti.

Život a osud kdysi tak bohatého a šťastného muže jakým byl Mořic Kristián hr. Fries inspiroval rakouského básníka a dramatika Ferdinanda Raimonda v r. 1833 k jeho hře *Der Verschwender*.

Trpký konec života Mořice Friese měl ještě jednu tragickou dohru. Protože se banka již nedala udržet, spáchal ze zoufalství David Parish 27. dubna 1825 sebevraždu utopením v Dunaji. V dopise zanechaném mladému Friesovi a dědicům sdělil, že banka již nemohla dostát svým závazkům, v dopise pro kancléře Metternicha obvinil z pádu banky Rothschildy. Teprve v r. 1832 byl vypořádán konkurs bankovního domu, čímž se mladému Mořici hr. Friesovi alespoň podařilo zachovat si čest.

Mladý Mořic pak přijal nabídku knížete Metternicha na místo vyslanckého ataše v Brazílii a koncem r. 1826 odejel přes Anglii do Rio de Janeira. V Brazílii zůstal po šest let bez přerušení. Jeho šéfem zde byl jako vyslanec Václav svob.p. Marschall. Za pobytu v Brazílii se zde Fries věnoval také lovu a četbě filozofických spisů. Po ukončení konkursu nad rodinným majetkem byl mladý Fries povolán v r. 1832 zpátky do Rakouska a následně působil jako vyslancký tajemník na rakouském vyslanectví v Londýně u vyslance kn. Pavla Esterházyho, kde pobyl dva roky. Po návratu z Anglie pak působil v Rakousku. V r. 1836 se oženil 13. února s Florentinou

Pereirovou-Arnsteinovou, jejíž rodina vlastnila jeden z nejvýznamnějších bankovních domů v monarchii. Již předtím byl povolán do služby ve státním kancléřství ve Vídni, kde působil do r. 1848, od r. 1838 jako legační rada.

Především díky jmění manželky Florentiny mohlo být koupeno zpátky panství Vöslau, kde se manželům narodily tři děti. Ve Vöslau se Mořic Fries zabýval lesním hospodářstvím a stal se také zakladatelem místních lázní. Polní hospodářství tohoto panství bylo dáno do pronájmu. K jeho zálibám zde patřil také lov, za tímto účelem založil lovecký spolek okolní šlechty. V r. 1847 převzal administraci majetku Pereirů a byl také poručníkem dětí zemřelého švagra Augustina Pereiry.

V r. 1850 pod vlivem četby spisů sv. Augustina a své manželky přestoupil Mořic hr. Fries ke katolickému vyznání a stal se podporovatelem řady katolických spolků v Rakousku. Po smrti matky jeho manželky Henrietty svob. paní Pereirové-Arnsteinové r. 1859 připadly manželům statky Erla Kloster a Černá Hora na Moravě, koupené v r. 1857. Zdejší zámek byl renovován v letech 1860 až 1862 podle plánu architekta Theofila Hansena.

V r. 1869 oba manželé založili a nechali postavit ve Vöslau farní kostel s farou a hrobka tohoto kostela se stala pohřebním místem rodu. Protože starší syn Mořice Ludvík zemřel v r. 1860, dědicem majetku se staly děti August a Ema, provdaná za c.k. vyslance Maxe Handela. Podle rodinné smlouvy z l.l.1880 připadly po smrti jejich otce v r. 1887 statky Erla Kloster a Hoferhan Emě a Černá Hora a Vöslau Augustovi.

*Znak hraběte Augusta Friese
(Mährisches Wappenbuch vom Jahre 1888)*

August hr. Fries (1841-1918) získal v r. 1905 predikát z Friesenbergu a na Moravě více zdomácněl sňatkem s Annou hr. Strachvicovou. Zabýval se také intenzívně genealogií svého rodu a vydal v r. 1903 publikaci Die Grafen von Fries. Po jeho smrti zdědily Černou Horu děti Mořic Jiří (1873 -1934), ženatý od r. 1919 s Margaretou Wysockou, a Terezie (1874 -1946), provdaná za Rudolfa hr.Černína-Morzina. Potomkem Mořice Jiřího se stal Jan (Hans), nar. r. 1920 v Černé Hoře. Ten za války sloužil v německém wehrmachtu a byl těžce raněn. Po r. 1945, kdy byl velkostatek Černá Hora na základě prezidentských dekretů konfiskován, působil v Německu.

Rodinný archiv

Archiválie rodinného archivu Friesů byly uloženy na zámku v Černé Hoře, což dokazuje citace Augusta hr. Friese otištěných dokumentů v příloze jeho knihy *Die Grafen von Fries*.

Po konfiskaci Černé Hory v r. 1945 došlo ke krádežím některých dokumentů ze zámku, což dokazuje skutečnost, že v r. 1996 zakoupil Moravský zemský archiv přes antikvariát ze soukromých rukou listinu z 15. prosince 1762, kterou byl Jan rytíř Fries povýšen císařem Františkem I. do dědičného stavu říšských svob. pánů. Torzo rodinného archivu bylo pak v r. 1949 na pokyn Národní kulturní komise předáno spolu s velkostatkovými archiváliemi tehdejšímu Zemskému archivu v Brně.

V r. 1948 byl k takto předaným archiváliím vyhotoven dr. J. Radimským inventární soupis obsahující 34 inventárních jednotek o rozsahu 0,5 bm. V letech 1971 a 1974 bylo jako dodatky k tomuto fondu přičleněno ještě 6 kartonů převážně korespondence z 19. a počátku 20. stol. V r. 1997 uspořádal a inventarizoval tento fond dr. Bohumír Smutný. Při pořádacích pracích byly z fondu vyčleněny písemnosti panství a velkostatku Černá Hora, které budou přičleněny k archivnímu fondu F 272 Velkostatek Černá Hora.

Konzervační dílnou Moravského zemského archivu byla také provedena oprava poškozených vazeb zavazovacích stuh u všech nobilitačních diplomů z let 1757 až 1905 (5 kusů).

Z fondu nebylo skartováno a po definitivním uspořádání a inventarizaci má archivní fond G 75 rozsah 11 kartonů a 3 složky a obsahuje 366 inventárních jednotek.

Archivní fond Rodinný archiv Friesů obsahuje v převážné většině archiválie vzešlé z existence tohoto rodu, menší část tvoří archiválie příbuzných rodů, především rodu Escherny. Fond obsahuje až na několik archiválií z 18. stol. převážnou většinu písemností z 19. stol., především korespondenci, chybějí též výrazněji písemnosti z 1. poloviny 20. stol. z doby posledních tří majitelů velkostatku Černá Hora. Jedná se v podstatě o torzo většího souboru písemností, které byly patrně zničeny po r. 1945 nebo též částečně rozkradeny.

Při pořádacích pracích byly písemnosti jednotlivých členů rodu řazeny chronologicky, v rámci jednotlivých pozůstalostí pak jsou nejprve uváděny osobní doklady a dále majetkové a finanční záležitosti a po nich zachovaná korespondence. Fond obsahuje též několik fotografií, které bylo nesnadné identifikovat. Před osobní pozůstalostí jednotlivých členů rodu byly zařazeny archiválie týkající se celého rodu, jde především o výsledky genealogického bádání Augusta Friese.

Fond může posloužit genealogům a heraldikům vzhledem k několika zachovaným nobilitačním diplomům z 18. stol. O podnikatelské a bankéřské činnosti Jana hr. Friese vypovídají některé dokumenty z 60. a 70. let 18. stol.

Z archiválií vztahující se k Anně hr. Friesové jsou cenné především dopisy jejího syna Mořice z let 1794 až 1795, posílané jí z doby jeho studií v Lipsku. Tato dosud badatelsky zcela nevyužitá korespondence může přinést řadu poznatků o událostech z poloviny 90. let v Německu, neboť jsou zde mj. zmínky o Goethem, zajímavý je také Friesův popis Prahy z r. 1794, která je zde vyzvedávána ve srovnání s Vídní.

Z archiválií Mořice I. je ve fondu několik císařských povolení v souvislosti se správou majetku po dosažení plnoletosti. Zajímavá je zde také společenská smlouva k provozu významného bavlnářského podniku v dolnorakouském Kettenhofu z r. 1819. Cenná je však zejména korespondence adresovaná Mořici I. od řady přátel, příbuzných a známých, z nichž řada osob byla významnými postavami tehdejší společnosti ve Vídni, např. bankéř Geymller, bratři Rothchildové, David Parish. Dále jsou pozoruhodné dopisy společníka A. Brevilliera, bratrance F. J. Friese a E. Dalberga. Přestože tento soubor obsahuje řadu odesílatelů, jedná se většinou

nanejvýše o dva dopisy, největší soubor dopisů představují listy manželky Marie Terezie (85 fol. z r. 1818). O událostech v Paříži informují dopisy odesílatele Wagnera z let 1814 až 1815. K záležitosti krachu Friesovy banky ve Vídni a sebevraždě jejího ředitele Davida Parische je třeba poznamenat, že opisy několika Parishových dopisů na rozloučenou přátelům z 27. dubna 1826 se nacházejí ve Státním oblastním archivu v Zámrsku ve fondu Rodinný archiv Parishů Žamberk, inv. č. 57, kart. 5.

V souboru opisů zařazených pod písemnosti Mořice I. může badatele zaujmout z napoleonské problematiky rozhovor Napoleona se čtyřmi polskými poslanci a výtahy ze zpráv o Napoleonově tažení do Ruska z r. 1812. Další opisy se vztahují většinou k rodinným slavnostem Friesů na jejich sídlech.

Písemnosti Marie Terezie hr. Friesové jsou tvořeny především korespondencí zasílanou jí příbuznými Hohenlohe - Waldenburg - Schillingsfürsty.

Z písemností Mořice II. zaujme opět korespondence tvořící rozsáhlejší soubor. Zajímavé mohou být dopisy vztahující se ke Friesově působení na rakouském vyslanectví v Brazílii a některé dopisy zabývající se finanční situací rodinného jmění po bankrotu bankovního domu Fries a spol. Početná je v tomto souboru také korespondence příbuzných z manželčiny strany, Hohenlohe - Waldenburg - Schillingsfürst.

Ex libris Augusta Friese z černohorské knihovny.

Manželka Mořice II. Florentina je ve fondu zastoupena především zakládací listinou kostela a fary ve Vöslau z r. 1869. August hr. Fries je ve fondu zastoupen především obsáhlejší korespondencí jeho syna Mořice III. z let 1890 až 1917.

Z příbuzných rodů je ve fondu nejvíce archiválií Eschernyů. Jedná se především o potvrzení původu rodu a povýšení jeho příslušníků do šlechtického stavu či do dvorských státních úřadů v habsburské monarchii a v Prusku. Totéž platí pro několik archiválií rodu Pourtalés. Na závěr fondu byly zařazeny barevné kresby 5 znaků alsaské šlechty a několik fotografií vztahujících se k rodu Friesů.

Archiválie tohoto fondu sice nepřinášejí žádné prameny k dějinám Moravy, mohou však posloužit k dokumentaci podílu šlechty na veřejném životě, jakož i bankovníctví a k počátkům průmyslového vývoje v habsburské monarchii, zejména na přelomu 18. a 19. století.

Použitá literatura:

August v. Fries, Die Grafen von Fries. Eine genealogische Studie, Dresden 1903.

Herbert Matis, Die Grafen von Fries. Aufstieg und Untergang einer Unternehmensfamilie. Tradition 1967, XII. Jahrgang, s. 484 - 496.

Christian Steeb, Johann Fries (1719 - 1785). Vom Einwanderer zum Staatsbankier und Vertrauten des Staatskanzlers. In: Staatskanzler Wenzel Anton von Kaunitz - Rietberg 1711 - 1794. Neue Perspektiven zur Politik und Kultur der europäischen Aufklärung. Graz - Esztergom - Paris - New York 1996, s. 305 - 323.

FRIESOVÉ

Jan Jakub
*1685
†1757

∞ 1. Kateřina Spörleinová
2. Uršula Bregenzerová

větev svob. pánů Friesů

větev hrabat Friesů

2. Filip Jakub
*1715
†1784

∞ Rosina Engelmanová

2. Jan Josef
*18. 5. 1719 Myhlúzy
†19. 6. 1785 Vöslau
∞ Anna d'Escherny 1764
*1737
†1807

Fr. Josef Jan
*1765
†1788

Jan
*1768
†1770

Josefína
*1772
†1775

Anna
*1778
†1778

Rosina

Anna Marie

Filip Jakub
*1753
†1822
∞ Anna M.
Schmarzová

Viktorie
*1767
†1805
∞ Adolf hr.
Schönfeld

Žofie
*1769
†1835
1794 7. 8.
(rozchod 1802)
∞ Jindřich
hr. Haugwitz

Klára
*1775
†1777

Mořic Jan
*6. 5. 1777
†26. 12. 1826 Paříž
∞ 1. Marie Terez. princ.
Hohenlohe - Wald.-
Schillingsfürst 15. 10. 1800
*28. 1. 1779
†25. 8. 1819
2. Fany Münzenbergová

Jan Jakub
*1786
†1827

Filip Jakub
*1794
†1861
∞ Antonie Rosnerová 1814

1. Karel Josef
*1801
†1804

1. Viktorie
*4. 7. 1806
†9. 11. 1840
Vöslau

1. Ferdinand
*1808
†1809

1. Ida
*1811
†
∞ Jiří
Walters-
kirchen
1829

1. Tekla
*1813
†
∞ Jan Körvér
1838

2. Felicie

1. Mořic
*2. 3. 1804 Paříž
†20. 11. 1887 Meran
∞ Florentina Pereira-
Arnsteinová 13. 2. 1836
*19. 6. 1814
†9. 12. 1882 Meran

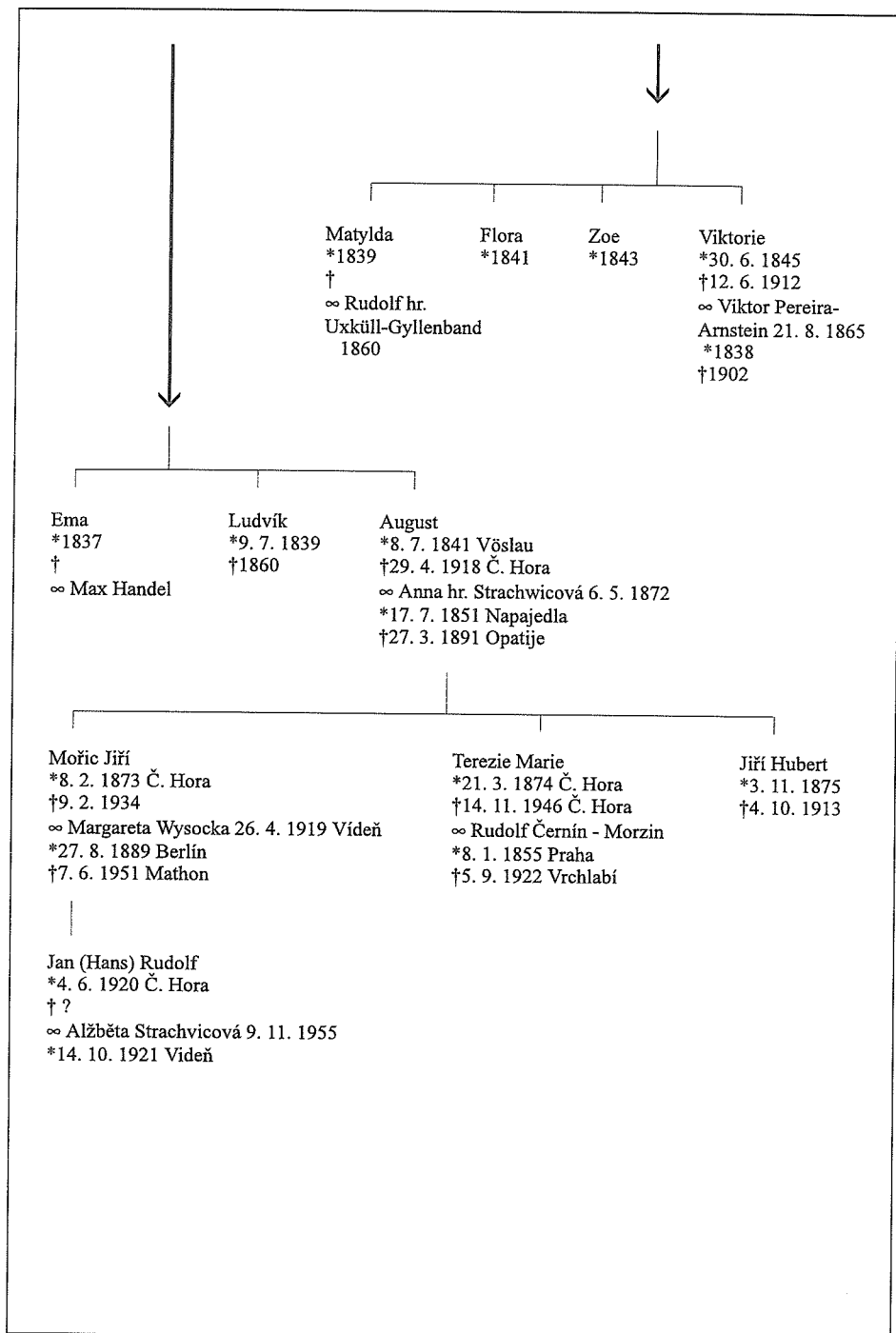
1. Terezie
*6. 10. 1806
†25. 9. 1863

1. Adelheid
*1810
†
∞ Antonín
Walters-
kirchen
1835

1. Viktor
*23. 12. 1812
†1888
∞ Matylda
Strasserová
1838

1. Ema
*1816
†1821

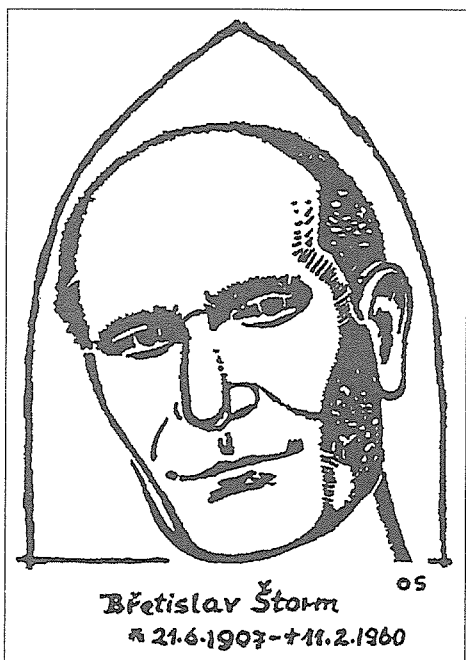

Tomáš Krejčík

Břetislav Štorm - památkář, grafik, architekt, heraldik a spisovatel

Život a dílo Břetislava Štorma (1907 - 1960) je známo jen malému okruhu znalců, neboť jeho působení bylo v minulém období různě omezováno. Snad jen jeho dílo grafické a heraldické je do jisté míry známější, ale jeho ostatní umělecké snahy a výboje jsou často opomíjeny. Devadesáté výročí jeho narození je aktuálním důvodem si připomenout jeho celoživotní dílo.

Břetislav Štorm v kresbě Otto Stitzka.

Myšlenkově je Štorm připoután ke gotice, ke novotomismu. Promyšlení středověkého odkazu a jeho promítnutí do života v 20. století je trvalou štormovou snahou.

Životní osudy Břetislava Štorma se začaly odvíjet dne 21. června 1907 v Řevničově u Rakovníka v rodině železničního zaměstnance. V historickém Rakovníku také studoval na reálném gymnáziu, kde každý detail připomínal Zikmunda Wintra. Štormův profesor R. Puchold ho naučil nejen základům výtvarných technik, ale i obdivu k památkám a uměleckému odkazu minulosti. Sám později vděčně vzpomínal právě na tohoto učitele. Své nadání mohl Štorm projevít už v třídním časopise, kde se objevily jeho první pokusy grafické i heraldické. Odmaturoval v roce 1925. Jeho práci z roku 1926 je také barevná mozaika, určená pro práh děkanského kostela v Rakovnici s obrazem pelikánem, jehož doprovázejí znaky orlice a raka. v témže roce začal spolupracovat s nakladatelstvím L. Kuncíře v Praze.

To již odešel na pražskou techniku. Zde byl žákem profesorů Oldřicha Blažička a Antonína Engla. Vystudoval architekturu v roce 1931 a působil jako správní úředník na Zemském úřadě v Bratislavě, v Košicích, odkud v roce 1939 se jako jiní Češi vrátil zpět. Pak pů-

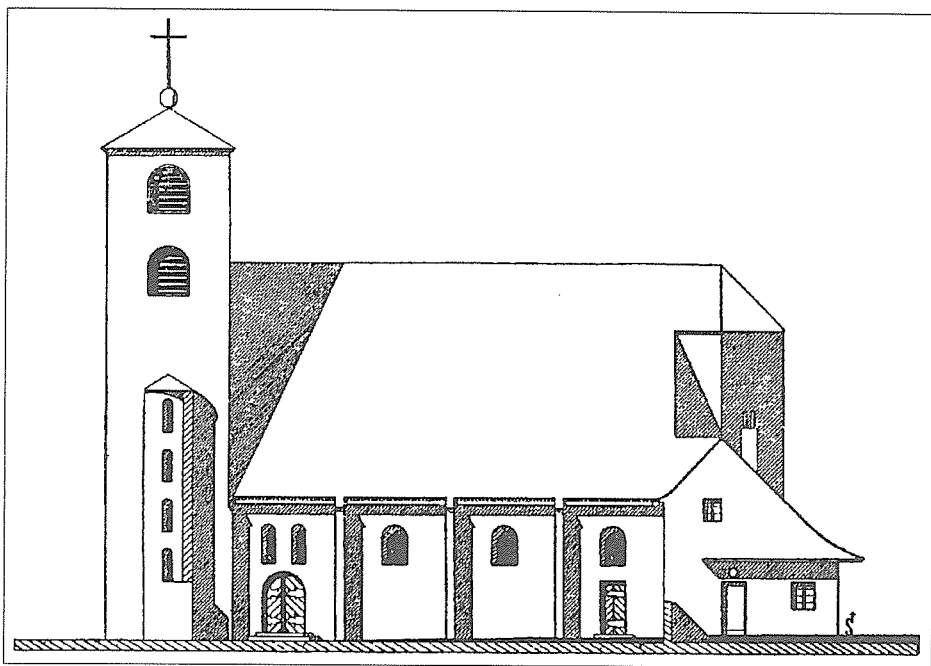
Břetislav Štorm patřil ke generaci umělců, kteří své síly mohli plně uvolnit po vzniku ČSR. Jako umělec citlivě a ostře vnímal klady a stíny doby, ve které žil. Patřil ke skupině intelektuálů vyhraněně katolických postojů. Jeho přesvědčení mu pomáhalo nejen formovat názory na okolní svět, ale také mnohdy je ve vyhraněné podobě formulovat a vyslovovat. Naděje, které byly do jeho osobnosti a jeho díla vkládány, ukazují nejlépe slova A. Birnbaumové, které napsala v roce 1937, kdy Štorm slavil třicetiny: *...Oceňujeme na něm po stránce psychologické jeho nesmlouvavou originalitu, po stránce přísně kritické jeho současné pochopení správného směru, kterým se musí současně chrámové, křesťanské výtvarnictví ubírat, chce-li se vymotat ze současné bludnosti.... Břetislav Štorm musí být co nejdříve pověřen stavbou kostela. Neboť jen on je schopen dalším ukázati cestu....*

K Štormovu odkazu nás trvale přitahuje jeho všestrannost. Ta nenavazuje na humanistické pojetí celistvosti světa, spíše se úmyslně vrací k pojetí středověkého univerzalizmu.

sobil na okresním úřadě v Mělníku, krátce na ministerstvu veřejných prací, odkud je nasazen do Českomoravských strojiren v Libni, bydlí ve Všenorech a dojíždí. Onemocněl, prodělal dvě těžké stěvní operace a když se po druhé operaci zotavoval v nemocnici na Karlově nám. byla 14. února 1945 nemocnice zasažena bombou jeho věrný přítel ho v nastalém zmatku vyhledal mezi narychlo evakuovanými pacienty. Po válce se vrací na ministerstvo veřejných prací působil v Národní kulturní komisi a pak ve Státním ústavu památkové péče.

Zemřel 11. února 1960 „uštván a unaven tísni poměrů a vlastní chorobou“ (L. Kuncíř).

Rozdělme si Štormovo dílo do několika oblastí, ale mějme stále na paměti, že jeho aktivity se úzce prolínaly. Můžeme vzpomenout jeho činnost architekta. Je to především realizovaný návrh kostela sv. Alžběty v Brezanech ve Slovenské republice. Stavba byla provedena v letech 1938 - 1939. Uskutečněn byl i jeho návrh kostela Božského srdce Páně v Malém Beranově, dokončený v roce 1938 podle změněného projektu. Z literatury známe i jeho návrh kostela a hospice sv. Lazara z r. 1938.

Návrh kostela v Malém Beranově.

Řada vnějších okolností zabránila rozvinout Štormovi jeho architektonické dílo. Možná na vině byly i jeho vyhraněné názory, které nemusely vždy imponovat stavebníkovi. Ale i tak jeho pojetí architektonického díla jako propracovaného celku se projevilo ve dvou oblastech. Jednou byla studie Architektura a pokrok, publikovaná v edici Pro život v roce 1941. Tam také formuloval své názory na účel architektury:

Správná nebo spravedlivá míra jest prvním a největším zákonem stavitelství. Dům musí mít vlastnosti, které jsou přiměřené potřebám člověka. Ale v potřebách člověka se nesmíme mýlit: nesmíme se domnívat, že tyto potřeby jsou příliš malé a že člověku postačí vše, co je výhod-

ně postaveno, ani mu nesmíme namlouvat, že potřebuje více světla a méně tepla, abychom ho mohli nastěhovat do skleněného domu.

Tou druhou byl zájem o liturgické umění, o předměty, které měly vyplňovat nové sakrální objekty. Štorm se zde představuje jako umělec, který se snaží spojit architekturu i její interiéry v jednotný celek. Svě pojetí moderního liturgického umění mohl prokázat v řadě děl, vy-

Čeští patroni.

tvořených podle jeho názorů. Pro tehdejšího břevnovského opata P. Anastáze Opaska navrhl B. Štorm kalich (1939) a relikviář sv. Prokopa (1940) - pro P. Moravu navrhl kalich již v roce 1938. Současně se snažil definovat své pojetí funkce a estetické hodnoty liturgických artefaktů. Výsledkem jeho názorů byla do jisté míry Ročenka pro liturgické umění 1941. Jako redaktor a autor několika příspěvků se v ročence sešel s Janem Sokolem, Karlem Svolinským, Alžbětou Spáčilovou, Oldřichem Menhartem a Josefem Papicou, ze zahraničních autorů byly zařazeny příspěvky Romana Gardini, Diering-Hartiga a E. Glattera-Goetze.

Již z kulturního prostředí svých studií si odnesl lásku ke krásné knize. Od počátku své výtvarné činnosti se B. Štorm postavil po bok těm umělcům, kteří pečovali o obnovu krásné kni-

hy. Jeho zájem jej zprvu přiblížil okruhu Zdenky Braunerové, o jejímž erbu dokonce psal, ale později se přiklonil k mladší generaci typografů a bibliofilů, kteří chápali estetickou hodnotu tisku a knihy jinak. Spolupracoval s L. Kuncířem, O. F. Bablerem a dalšími. Knihy graficky upravoval, vytvářel pro ně ilustrace, značky a vignety. Jeho práce vynikají vytříbenou stylizací, která spojuje středověkou mystiku a moderní touhu po romantice. Do let 1927 - 1948 spadá hlavní díl Štormem upravených tisků, pro něž mnohdy vytvořil i ilustrace.

Záhy se Břetislav Štorm začal v různých časopisech v podobě glos, poznámek a esejů vyjadřovat k otázkám, které se zabývaly vztahem tradice a moderny, morálky a víry. Zde si můžeme připomenout mnoho z toho, co o Štormovu přítele Karlu Schwarzenbergovi napsal před několika lety Zdeněk Rotrekl. Schwarzenberga a Štorma spojovala práce v revue Na hlubinu, kterou vydávali olomoučtí dominikáni. Schwarzenberg napsal předmluvu k Štormově Knize kreseb. Oba si vážili šlechtictví jako stavu myslí a usměřňovatele činů. Štormovy literární práce nejsou ale jen nostalgickou oslavou středověkých tradic, psal je člověk... *obdivuhodně sebejistý ve svých láskách i nenávistech k věcem veřejným...* Bohumír Lifka tomu dodává, *že jeho projevy vždy rozčeřily stojaté vody...* Ale i jeho kresby jsou plné bojovnosti. Nebe českých premonstrátů z roku 1931 doplnil vedle světců a blahoslavených postavou biskupa Jana Železného, tedy postavy skutečně konfrontační.

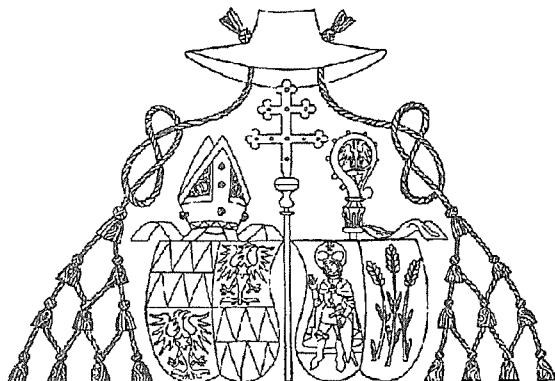
Jeho svérázný obdiv ke středověku - k pojetí rytířství jako služby pro dobro - ho přivedl k publikování prvých próz. Ty mu získaly jméno v řadách katolických literátů.

Po roce 1948 jeho práce nemohly vycházet. Pro osud jeho povídky Strašidla, která mohla vyjít až v roce 1992, je příznačná poznámka v tiráži: *Tato povídka byla napsána r. 1945 a měla vyjít v nakladatelství a tiskárně bratří Vokolkových asi v roce 1948. Dle osnovy zachovaných kartáčových obtahů tuto knížku upravil, kresbou v titulu vyzdobil a vydal František Štorm.*

Po roce 1945 se Štorm s chutí dal do další práce. Objevuje se nyní jako uznávaný umělec své generace, dobře známý v katolických kruzích. Upevnil v této době své kontakty s moravskými umělci, spisovateli a básníky. Pro obnovenou univerzitu v Olomouci navrhl Břetislav Štorm žezlo rektora, standartu univerzity, pečeti a prsten rektora. V roce 1946 navrhl B. Štorm znak brněnského biskupa Karla Skoupého, pro kapitolu v Mikulově a pro opata kláštera na Starém Brně. K jeho moravským pracím můžeme připomenout i kresbu Rozloučení s Karlem Schulzem, brněnským spisovatelem, jehož Kámen a bolest je dobře znám. Idealizovaný pohřební kondukt připomíná pompu podobných středověkých průvodů. Pro Schulze vytvořil také osobní znamení. Upevnil také spolupráci s moravskými nakladateli.

Většinu svých sil, podlomených nemocí, věnoval po roce 1945 a zejména po roce 1948 památkářské činnosti. V tehdy založené Národní kulturní komisi se stal zástupcem památkové péče a místopředsedou jejího meziministerského sboru. Důležité je, že založil a vybudoval její technickou kancelář, která pečovala o státní hrady a zámky tzv. I. kategorie. Po zrušení Národní kulturní komise působil krátce na ministerstvu školství (1952) a pak ve Státní památkové správě (1953 - 1958) a jeho posledním působištem se stal Státní ústav památkové péče a ochrany přírody. Jako pracovník Státního ústavu památkové péče se podílel na přípravě celé řady památkářských akcí, z nichž je zřejmá jeho erudice i výtvarný cit pro památky. Mnohokrát projel naši republiku a podílel se na záchraně památek I. kategorie. Byl při obnově Karlštejna, vodního hradu Švihova, zámku v Bechyni, hradu Kostí, hradu Horšovského Týna, hradu v Blatné, zámku Karlova koruna v Chlumci nad Cidlinou, zámku v Roudnici, staveb v parku v Lednici, zámku v Jemništi, kláštera na Sázavě a zámku Žleby. Výsledky svých prací publikoval v odborném tisku. Postřehy z těchto prací prozrazují jeho zájem o kontinuitu tradice, o vztah starého a nového.

*Znak olomouckého arcibiskupa
ThDr. Leopolda Prečana,
metropolity moravského.*

V roce 1959 byl B. Štorm vyslán na otevření výstavy 1100. let československé architektury do Vídně. Z jeho projevu, který při této příležitosti přednesl dne 5. března 1959, můžeme poznat jeho památkářské krédo:

Jsme si vědomi hlubokých souvislostí, jež spojují dějiny a věci. U vědomí této kontinuity necítíme památku jako cizí, z jiného světa příšlý předmět zdvořilé úcty, ale jako samozřejmý kus naší živé přítomnosti... Již sám přístup k památce a její hodnocení vyžaduje důkladné přípravy. Každé dílo minulosti je před jakýmkoliv zásahem podrobeno průzkumu, zpravidla na podkladě plánů, pořizovaných podle přesného, objektivního měření. Cílem historického, uměleckého a architektonického průzkumu památky je poznání jejího společenského významu....

Významnou část v Štormově působení jako památkáře představují rekonstrukce historických zahrad v Mnichově Hradišti, Jemništi, Jaroměřicích nad Rokytnou a v Rájci nad Svitavou. Přistoupil k nim jako vyzrálý odborník, který technickou stránku díla dokázal sloučit s citem pro barokní estetiku. Jestliže jeho ostatní dílo nese stopu po jisté snaze o jednoduchost, zde se dokázal vžít do barokní mentality a zahrady upravit tak, aby revokovaly názory původních tvůrců.

Jen neúplným připomenutím jeho působení mohou být jeho drobné práce publikované v řadě edic a publikací. Veřejnosti jsou nejvíce známy jeho texty pro turistické průvodce po státních hradech a zámcích. Publikoval v našich i zahraničních časopisech. Připomenout můžeme jen hlavní práce. Do publikace Hrady a zámky napsal B. Štorm několik kapitol, kniha vyšla až po jeho smrti v roce 1963. Pro Slovník památkové péče připravil B. Štorm celou řadu hesel. Až posmrtně vyšla jeho příručka Základy péče o stavební památky, kterou pro vydání připravily Helena Hanušová a Oliva Pecková.

Již od mládí propadl B. Štorm kouzlu erbů a středověká heraldika ho zaujala svou symbolikou i výtvarnou stránkou. Znak mu není je mrtvým pramenem, cítí jeho životnost a své pojetí znaku a heraldiky formuloval již v roce 1929:

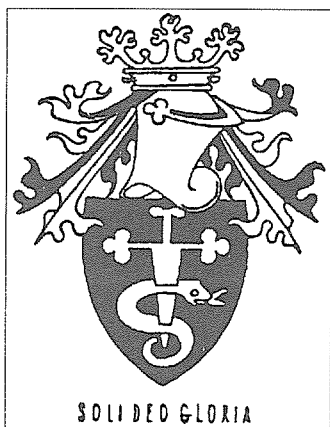
Znak je nepřemožitelným obráncem práv a cti, je přítelem nejvěrnějším a stálým, nerozlučně spjat se jménem pána, nese pověst jeho činů, hrdinství a obětí, následuje ho kamkoliv se obrátí a neopouští ani ve chvíli potupy, jde s ním až pod sekeru katovu a do hrobu, jestliže pak je poslední svého rodu, zavěšen hlavou dolů v chrámu truchlí za něho erb, když již příbuzní a přátelé se rozutekli, zlé časy rozchvátily majetek a jméno navždy zmizelo z paměti lidí. Není vědy heraldické a heraldického umění o sobě, neboť heraldika je syntesou obojího, jsouc vyšší než umění i věda. Vyjdeme-li z tohoto úseku lidské služby, jest následnost taková: umění a věda slouží heraldice, heraldika životu, život pak slouží Bohu.

Studoval heraldické památky, ale hlavně je sám tvořil. Vytvořil ve své době znaky většiny českých a slovenských biskupů své doby i dalších církevních hodnostářů. Neúnavně navrhoval farní razítka, kreslil znaky řádů a klášterů. Zajímala ho i šlechtická heraldika a pro Erbovní knížky připravoval heraldickou kroniku své doby. Mnohokrát ztvárnil státní znaky. Heraldika se stala součástí jeho mnoha exlibris.

Už v rámci V. Akademického týdne byla uspořádána výstava Štormových prací a vydán k ní katalog. Byla to samostatná výstava člověka sotva 30ti letého, vlivem okolností však poslední za jeho života. Nakladatelství Vyšehrad vydalo v roce 1939 Knihu kreseb.

Z. M. Zenger si již dříve povšiml, že prvé období Štormovy kresby je charakterizováno černými podklady, na níž vynikne vlastní kresba. Erby v jeho Znacích stavu kněžského v zemích českých z roku 1929 jsou tomuto pojetí poplatné. Také heraldická stylizace je také typická pro jeho prvé období, je to jakási funkcionalistická zkratka heraldických kompozičních schémat historismu minulého století. Toto pojetí v průběhu doby opouští. Studuje gotické umění a uvědomuje si stále více jeho vnitřní řád a skladbu. Obnovuje gotické kompoziční schémata, ale kresbu linie vytváří svou. Už K. Schwarzenberg to dobře popsal v předmluvě v Knize kreseb: *Štormovo umění, jakkoliv založené na středověkých zásadách, naprosto není nějakým napodobením středověkých tvarů.* Plně se toto pojetí rozvinulo v jeho kresbách v Erbovních knížkách 1935 - 1941.

Heraldickou kresbu dovedl podat v obnovené podobě, jeho pojetí jej spojuje s význačnými heraldickými autory v tehdejší Evropě. Jeho výtvarné pojetí obrozené heraldické tvorby našlo pokračovatele, mezi něž můžeme považovat hlavně Z. M. Zengra.

Osobní znak Bř. Štorma.

Štormovo pojetí křesťanského rytíře jej v roce 1937 přivedlo mezi členy Českého velkopřevorství řádu sv. Lazara, v jehož čele stál tehdy Dr. Karel Schwarzenberg, s nímž B. Štorm mnohonásobně spolupracoval. Řád vznikl v době křížových výprav a plnil ve středověku cíle a úkoly na poli charitativním.

Štormovo dílo si našlo své věrné obdivovatele. I za ztížených podmínek ho připomínali Zdeněk Zenger, Bohumil Lífka a další znalci. Už v letech 1968 - 1969 byly uspořádány výstavy prací B. Štorma v Jílovém u Prahy a v Brně. Po roce 1989 se zájem o jeho dílo oživil, bylo možno uspořádat další výstavy a vydat znovu některé jeho práce literární.

Štormovo dílo se stalo trvalou součástí českého umění a literatury. Stojí za to se k němu vracet a hledat v novou inspiraci.

Bibliografická poznámka:

Břetislav Štorm. Praha 1937.

Břetislav Štorm 1907 - 1960. Jílové 1968

Břetislavu Štormovi. Jílové u Prahy 1970

O heraldickém exlibris a tvorbě Břetislava Štorma a Zdeňka M. Zengra. Praha 1981 .

Z. M. Zenger. Břetislav Štorm a jeho heraldická kresba. Praha 1978.

MATERIÁLY

Lubomír Uhlíř

Oficiální terminologie habsburské monarchie

S terminologií habsburské monarchie nakládal a nakládá dodnes bohužel libovolně kde-kdo. Z podnětu přátel v Brně jsem proto přepracoval svůj článek K rakouské oficiální terminologii v roce 1866, již dříve publikovaný v časopise *Bellum* 1866, vydávaném Komitétem pro udržování památek z války roku 1866 v Hradci Králové. Doufám, že tím alespoň částečně uspokojím zájemce o tuto problematiku. Předeseílám ale, že v dalším se budu zabývat pouze středoevropskými habsburskými državami, nikoliv ostatními územími ovládaných Habsburky - jako např. državami španělské větve rodu, Maxmiliánovým mexickým císařstvím či menšími státy, drženy jednotlivými příslušníky nebo pobočnými liniemi v Itálii.

1. Název státu

Habsburská území neměla až do roku 1804 žádný jednotný název. Pro zjednodušení se pak hovořilo a hovoří dodnes o habsburské říši, monarchii či mocnářství nebo o habsburských državách či zemích. Jinak by se totiž k označení názvu státu musel užívat rozsáhlý výčet jednotlivých korunních zemí, podobně jako v oficiální titulatuře panovníka.

Habsburskou monarchii ovšem nesmíme zaměňovat se Svatou říší římskou národa německého, označovanou od 11. století jako Říše římská, od 13. století jako Svatá říše římská, od 16. století pak výše uvedeným názvem, ve zjednodušené formě pak Římsko - německá či Německá říše. Habsburské državy totiž nikdy nenáležely k tomuto státnímu útvaru v celém svém rozsahu. [1] Kromě toho byla Německá říše jen dosti volným konglomerátem států. Habsburská moc zde byla limitována ochotou formálně podřízených, ve skutečnosti ale suverénních panovníků, poslouchat svého císaře.

K výrazu jednotnosti monarchie prostřednictvím společného názvu se nepropracoval ani Ferdinand II. (1619 - 1637), ani panovníci osvíceneckého absolutismu 18. století. Změna byla provedena až císařem Františkem II. (I.) (1792 - 1835), který v roce 1804 zavedl pro celou monarchii název Rakouské císařství (Kaiserthum Österreich). Podnětem tu byly mocenské přesuny na evropské politické scéně, způsobené Velkou francouzskou revolucí a Napoleonem I. Jednotný název pro celou říši zůstal nezměněn až do roku 1868.

Následující označení státu bylo jedním z atributů dualismu. Určité potíže s datováním tohoto maďarského triumfu jsou způsobeny tím, že tak řečené rakousko-uherské vyrovnání či dualismus nebylo jednorázovým opatřením. První krok k němu učinil František Josef I. (1848 - 1916) již v únoru 1867, kdy jakožto král uherský obnovil uherskou ústavu a jmenoval uherskou vládu. Vlastní vyrovnání pak bylo uzákoněno v červnu 1867. Tak zvaná prosincová ústava nebyla jednolitým právním aktem. Jednalo se o soubor ústavních zákonů, vydávaných od července 1867 do května 1868. Změna názvu státu pochází až z roku 1868. Je zajímavá tím, že zaváděla variantně použitelné názvy dva a to Rakousko-uherská říše (Österreich-ungarisches Reich) a rakousko-uherská monarchie či mocnářství (Österreich-ungarisches Monarchie). Tato označení byla závazná až do roku 1918.

2. Titulatura hlavy státu

Počátky habsburského rodu nejsou příliš jasné, jako ostatně u celé řady šlechtických ro-

dů. Rakouskými [2] vévody se stali až ve 13. století po vymřelých Babenbercích. Arcivévodský titul si osvojili v polovině 14. století a byl jim potvrzen v polovině 15. století. Průběhem doby získávali Habsburkové další državy a rozhojňovali tak i svoji oficiální titulaturu. Jako první příslušník rodu získal důstojenství římského krále [3] roku 1273 Rudolf I. (od roku 1239 Rudolf IV. jakožto hrabě habsburský, zemřel roku 1291). Od roku 1438 byli do této funkce voleni téměř výhradně Habsburkové.

Rakouský císařský titul je novotvar, vzniklý z nouze. Když se v roce 1804 Napoleon I. stal císařem Francouzů a postavil Francii do role dědice římského impéria, přijal německý císař František II. titul císaře rakouského (jako takový byl František I.). Po vítězstvích ve dvou koaličních válkách vzrostl vliv Francie v německých státech natolik, že tisícileté označení německého císaře se stalo prázdňným titulem. V roce 1806 po založení Rýnského spolku (Rýnské konfederace), jehož byl Napoleon protektorem, se František titulu německého císaře vzdal. Zůstal nadále císařem rakouským a tento titul užívali i všichni jeho nástupci až do roku 1918.

Císařský titul, ať již německý či rakouský, byl jakožto nejvyšší často užíván jako jediné označení důstojenství mocnáře. Stejně ale nikdy nevytlačilo označování plnou titulaturou, tedy výčtem všech hodností panovníka. Vzhledem k rozsáhlosti titulatury byly vytvořeny i praktičtější zkrácené verze. Celkem se užívaly tři druhy oficiálních titulů - velký, střední a malý. Např. František Josef I. je užíval v roce 1866 následovně:

a/ Velký titul

Z milosti Boží císař rakouský, král uherský a český, král lombardský a benátský, dalmatský, chorvatský, slavonský, haličský, vladimírský a ilyrský, král jeruzalémský atd., arcivévoda rakouský, velkovévoda toskánský a krakovský, vévoda lotrinský, solnohradský, štyrský, korutanský, kraňský a bukovinský, velkokníže sedmihradský, markrabí moravský, vévoda horno - a dolnoslezský, modenský, parmský, piacenzský a guastalský, osvětimský a zatorský, těšínský, furiánský, dubrovnický a zadarský, okněžněný hrabě habsburský a tyrolský, kyburský, gorický a gradišský, kníže tridentský a brixenský, markrabí horno - dolnolužický a istrijský, hrabě hohe-nembský, feldkirchský, bregenzský, sonnenberský atd., pán Terstu, Kotoru a Vindické marky, velkovévoda Srbské Vojvodiny atd. atd.

b/ Střední titul

Z milosti Boží císař rakouský, král uherský a český, král lombardský a benátský, dalmatský, chorvatský, slavonský, haličský, vladimírský a ilyrský, arcivévoda rakouský, velkovévoda krakovský, vévoda lotrinský, solnohradský, štyrský, korutanský, kraňský, bukovinský, horno - a dolnoslezský, velkokníže sedmihradský, markrabí moravský, okněžený hrabě habsburský a tyrolský atd. atd.

c/ Malý titul

Z milosti Boží císař rakouský, král uherský a český, král lombardský a benátský, haličský, vladimírský a ilyrský, arcivévoda rakouský atd. atd.

Tato titulatura zůstala s menšími úpravami v platnosti až do konce monarchie. Prakticky z ní odpadlo jen lombardsko-benátské označení, které od roku 1859 představovalo v podstatě jen Benátsko. Dále třeba malý titul měl tvar císař rakouský, král český atd. a apoštolský král uherský, podobně u středního titulu. Součástí titulatury zůstala ale i nadále ztracená území (Lužice, Slezsko v celém rozsahu, Modena, Parma, Lotrinsko atd.) včetně již ryze formálního titulu krále jeruzalémského. [4]

3. Označování institucí a organizací

Instituce a organizace celostátního charakteru bývaly původně označovány nejvyšším habsburským titulem, tj. císařským. Tak nacházíme císařské úředníky, císařské vojsko, císařské rozhodnutí, ale třeba i císařského dvorního dodavatele. To se ovšem týkalo pouze záležitostí celostátního charakteru či bezprostředně spjatých a panovnickým domem. Instituce lokální byly označovány přídomky své úrovně jako zemské, krajské, okresní, městské - např. královský zemský apod. [5]

Tato situace trvala ještě za Karla VI. (1711 - 1740). Marie Terezie (1740 - 1780) jako žena nemohla aspirovat na důstojenství německého císaře. [6] Tím byl zvolen jeden z jejích tehdejších protivníků, bavorský vévoda Karel Albrecht (jako císař Karel VII.). Marie Terezie byla ovšem královnou českou, uherskou atd. Proto v prvním období její vlády nacházíme královský titul v oficiálním označení institucí, jako např. královská armáda. [7]

Když po smrti Karla VII. byl německým císařem zvolen manžel Marie Terezie, lotrinský vévoda František Štěpán - jako císař František I. (1745 - 1765) - byl z jeho titulu císaře a jejího titulu královny vytvořen název císařsko - královský (c.k., něm. k.k.). Toto označení najdeme u armády, později u policie, četnictva atd. Nic se na něm nezměnilo po dobu téměř jednoho a čtvrt století.

Změny přinesl až rakousko - uherský dualismus. Zde se vyskytuje po dobu prvních dvou desetiletí určitá nedůslednost. Říšské instituce, tj. společné pro Předlitavsko i Zalitavsko, [8] byly i nadále označovány jako císařsko - královské. Stejně ale byly označovány i instituce předlitavské. Tak byly např. c.k. armáda říšská, ale i c.k. zeměbrana či c.k. četnictvo (obě předlitavské). Instituce zalitavské byly označovány jako královské uherské (event. královské chorvatské jako výraz určité autonomie, kterou Chorvati používali v rámci Uher). [9]

Teprve od roku 1889 se pro záležitosti říšského charakteru začalo užívat označení císařský a královský (c. a k., něm. k.u.k., k. und k.). [10] Pak byla např. císařská a královská armáda (včetně válečného námořnictva) - společná, císařsko-královská zeměbrana, domobrana a četnictvo - předlitavské, královská uherská (event. chorvatská) zeměbrana, domobrana, četnictvo - zalitavské, ale i císařské a královské četnictvo pro Bosnu a Hercegovinu. [11]

Výše uvedená terminologie se v této formě používala pouze v Předlitavsku a Bosně-Hercegovině. V Uhrách se vyhýbali označování typu říšský či císařský a královský a užívali pro ně označení společný (společné ministerstvo války, společná armáda atd.). Není ovšem divu, pro Maďary bylo Első Ferencz József v první řadě králem uherským.

4. Chyby v terminologii

Na závěr připomeňme některá neoficiální a chybná označení, se kterými se můžeme setkávat.

Dosti často se vyskytuje termín habsburská říše (monarchie, mocnářství) i po roce 1804, kdy existoval již jednotný oficiální název. V tomto případě se jedná o jakousi setrvačnost v označování. Někdy bývá používán úmyslně, k vyjádření panující dynastie.

Dále se vyskytuje termín habsburské soustátí. Jedná se o výraz sice neoficiální, ale celkem dosti výstižný. Habsburská monarchie byla v podstatě svým způsobem jistým konglomerátem států, což se ostatně odráželo i v oficiální titulatuře panovníka. Jejich vzájemná vazba byla užší či volnější podle toho, jak silně se v tom kterém období prosazoval centralismus. Termín soustátí je méně vhodný pro období absolutismu či neoabsolutismu. Pro dualistické období se někdy hovoří o rakousko - uherském soustátí. To celkem věrně vystihuje tehdejší situaci faktické rozdvajnosti říše.

Někdy bývají habsburské državy označovány jako dunajská nebo podunajská monarchie či říše. Vhodnost či nevhodnost těchto termínů ponechávám k volné úvaze každého jednotlivce.

Dále je možno se setkat s výrazy typu dualistická monarchie apod., event. i v doplňkovém tvaru předdualistická monarchie atd. Ty jsou použitelné pro rozhraničení etap, vymezených rakousko - uherským vyrovnáním. Je ovšem otázka, zda není vhodnější užívat termíny předdualistické a dualistické období.

Konečně je třeba upozornit na některé zcela nevhodné termíny. Jako např. rakousko-uherské císařství (rakousko - uherský císař atd.) pro dualistické období. V tomto tvaru nikdy neexistovalo a je nepřipustné. Užívat tyto termíny pro předdualistické období je kromě toho anachronismem. V tomto případě není na místě ani užívání zkráceného označení Rakousko-Uhersko, případně libovolného termínu s dualistickými atributy. [12]

Dostí častá je záměna zkratk c.k. a c.a.k. Ty je ale třeba užívat jen tak, jak bylo uvedeno výše.

Poznámky:

- 1 Totéž lze říci o následnickém útvaru Německé říše - Německém spolku po roce 1815. Zde se vyskytnul vlastně jediný pokus frankfurtských Velkoněmců z let 1848 - 1849 o začlenění veškerých habsburských držav do nerealizovaného projektu obnovené Německé říše.
- 2 Jedná se o Rakousy, posléze Horní a Dolní Rakousy (event. Rakousy nad a pod Enží). Německá terminologie ovšem nemá odlišení pro Rakousy a Rakousko, v obou případech je Österreich.
- 3 Římský král byl volenou hlavou říše a po korunování papežem v Římě se stával římským císařem
- 4 Království jeruzalémské zaniklo roku 1292, zatímco samotný Jeruzalém byl ztracen již v roce 1229. Titul jeruzalémského krále si osobovali potomci posledních panovníků (např. v roce 1866 rakouský císař a italský král).
- 5 Zemské zřízení bylo úhelným kamenem habsburské monarchie. Odráželo v podstatě stavebnicový systém, kterým Habsburkové budovali svoji říši. Nižší úroveň správy byly poplatné místním podmínkám a obecně se v jednotlivých zemích lišily. Např. v česko-rakouském prostoru to bylo krajské zřízení, trvající od středověku do 60. let 19. století. úroveň okresů pochází až z poloviny 19. století. Pro uherské země bylo typické municipální zřízení.
- 6 Sálský zákon Lex Salica) náleží mezi právní normy sálských Franků. Údajně pochází z 5. století, dochoval se až ve svých pozdějších zněních. Vylučoval ženy z dědictví, což promítáno do státních roviny představovalo vyloučení žen z nástupnictví trůnu. Karel VI. sice zajistil pragmatickou sankcí z roku 1713 nástupnictví své dceři, to se ale týkalo jen dědických habsburských držav.
- 7 V období 1740-1743 se neoprávněně užívala císařská symbolika v habsburské armádě (císařský orel na zástavách nesoucích česko - uherské symboly)
- 8 Neoficiální, ale běžně užívaná označení obou částí monarchie za dualismu, byla odvozena ze jména pohraniční říčky Litavy (Leitha), oddělující Rakousko od Uher. Předlitavskem (Zisleithanien) se rozumí západní čili neuherská část monarchie, tj. česko-rakouské země, Přímoří atd., ale i Halíč a Bukovina. Zalitavsko (Transleithanien), oficiálně Uherské království, Země (svaté) koruny uherské či Země koruny svatoštěpánské, zahrnovalo nejen vlastní Maďarsko (se Slovenskem), ale i Sedmihradsko a tzv. trojediné království (Chorvatsko, Slavonie, Dalmácie). Předlitavsko mělo poněkud komplikovaný oficiální název Království a země zastoupené na říšské radě. Oficiální název Rakousko pro ně byl zaveden až v roce 1915 (v témže roce byly provedeny i změny ve státní heraldice a vojenské vexilologii).
- 9 Jedním z produktů dualismu bylo i zavedení maďarštiny jako velitelské řeči v uherské zeměbraně. Zde byla výjimka pro chorvatské útvary, kde byla velitelskou řečí chorvatština. Chorvatské složky měly i některé odlišné vnější markanty (jako např. odlišné standardy či nápisy na čepicových emblémech a opaskových přezkách Za kralja i domovinu oproti Királyért és hazáért u maďarských praporů, půlbrigád či pluků). Toto se týkalo pouze zalitavské zeměbrany (a domobrany), nikoliv útvarů společenské armády,

rekrutovaných ze Zalitavska. Zde byla velitelskou řečí i nadále němčina a František Josef se stavěl velmi tvrdě proti všem snahám prosadit maďarštinu do společné armády.

- 10 J. Pernes uvádí, že k této změně došlo z maďarského podnětu.
- 11 Bosna - Hercegovina nebyla součástí Předlitavska ani Zalitavska. Náležela do správy společného ministerstva financí již od okupace roku 1878, což zůstalo nezměněno i po anexi roku 1908. Četnictvo, založené zde již po okupaci, podléhalo říšskému ministerstvu války. Totéž platí pro bosenské vojenské jednotky, které byly integrální součástí společné armády, byť s vlastními atributy.
- 12 S tím se můžeme setkat např. v některých katalogích poštovních známek. V Rakousku byly první známky vydány v roce 1850. V dualistickém období se pošta rozdělila na předlitavskou a zalitavskou, přičemž každá z nich vydala vlastní známky (i když měna byla jednotná). Ve filatelistickém provedení se termín Rakousko - Uhersko užívá pro období 1850 - 1867, zatímco období po roce 1867 je označováno jako Rakousko (uherské známky jsou uváděny zvlášť pod Maďarskem). Toto obrácení pojmů je způsobeno faktem, že v předdualistickém období platily na území celé monarchie, což je zde vyjádřeno tímto nepřilíh šťastným způsobem.

Seznam literatury:

Barcy Zoltán - Gyz, Somogyi: Királyért és hazáért. Budapest

Batovcův politický kalendář a adresář, schematismus a statistika zemí koruny české na rok 1917, 1918. Praha 1916, 1917

Briefmarken-Katalog Zumstein - Europa, 45. Auflage. Bern 1962

Durman, Karel - Svoboda, Miroslav: Slovník moderních světových dějin, Praha 1969

Galandauer, Jan - Honzík, Miroslav: Osud trůnu habsburského. Praha 1982, 1986

Hamannová, Brigitte: Rudolf, korunní princ a rebel. Praha 1993

Hrnčíř, František: Dějiny Německa. Nymburk 1911

Kadlecová, Marta - Mates, Pavel - Schelle, Karel - Veselá, Renata - Knoz, Tomáš - Lamparter, Michal : Obecné dějiny státu a práva II díl. (státy západní Evropy a USA) - Brno 1993

Kählig, E. von - Jedina, R. Ritter von: Die Heere und Flotten der Gegenwart IV. - Österreich-Ungarn. Berlin (1898)

Kais. Känigl. Militär - Schematismus für 1879. Wien 1878

Komitě-četníci (Odezva na článek). In: Střelecký magazín 7/1997

Kryštůfek, Jan: Dějiny nové doby - Dějiny národa německého v době parlamentu Frankfurtského. Praha (1906)

Michel Europa - Katalog West 1985/86 (M-Z)

Militär - Schematismus des Österreichisches Kaiserthumes für 1866. Wien 1866

Pernes, Jiří: Život plný nepřátel - Život a smrt Františka Ferdinanda d'Este. Praha 1994

Pětatřicátníci. In: Střelecká revue 6/1997

Politické dějiny světa v datech 1.-2. Praha 1980

Seaton, Albert - Ottenfeld, Rudolf von: Die Österreich-ungarische Armee in der Zeit der Napoleonischen Kriege. Bonn 1979

Schelle, Karel: Organizace veřejné správy v letech 1848 - 1949. Brno 1993

Schematismus für das kaiserliche und königliche Heer und für die kaiserliche und königliche Kriegs - Marine für 1913. Wien 1912

Šusta, Josef : Dějiny nového věku - Dějiny Evropy v letech 1812 - 1870 I. - II. Praha 1923

Uhlíř, Lubomír : K rakouské oficiální terminologii v roce 1866. In bellum 1866, roč. IV. (VI.), číslo 5/1995

Vaněček, Václav: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945. Praha 1964

Vaněček, Václav: Malé dějiny státu a práva v Československu. Praha 1947

Zápotočský, Karel: Válka 1866 v kronice obce Zdiby. In: Bellum 1866, roč. III. (V.), čís. 9/1994

Zdenko G. Alexy

Moje příspěvky do kroměřížské církevní heraldiky

Proboštu Vojtěchu Královi (23.4.1902 - 1.10. 1991) vděčím za uvedení do struktury několika kroměřížských církevních institucí a úřadů. Pro přehlednost jejich výtět:

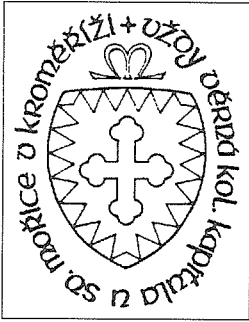
1. kolegiátní kapitula u sv. Mořice v Kroměříži,
2. proboštský farní úřad u sv. Mořice v Kroměříži
3. děkanský farní úřad Nanebevzetí Blahoslavené Panny Marie tamtéž,
4. arcikněžství kroměřížské,
5. děkanátní obvod (vicariatus foraneus) kroměřížský,
6. farnosti v děkanátním obvodě kroměřížském,
7. kapitulní probošt kroměřížský,
8. kapitulní děkan kroměřížský.

Je pozoruhodné, že kapitula používala jako svého symbolu vyobrazení postavy svého svatého patrona martyra Mořice, legionáře římského (* r. 302), nemaje heraldicky ztvárněného znaku. V nedávné době jsme byli svědky dvou pokusů odstranit tento nedostatek. Jiří Louda představil v roce 1977 návrh znaku kapituly zobrazující v středním (srdečním) štítu hlavu římského legionáře se svatozáří. Tento štítek se nacházel uprostřed znaku olomouckého arcibiskupství. [1] Zdeněk M. Zenger představuje znak kapituly jako totožný se znakem arcibiskupství. [2] (V obou variantách jde o nejstarší variantu znaku biskupství olomouckého). Vzhledem k neuspokojivému stavu ztvárnění heraldického symbolu, byl jsem požádán o další návrh. Vycházel jsem z poznatku, že zakladatel kapituly biskup Bruno ze Schaumburka měl v červeném rodovém erbu lem ze stříbrných hrotů do středu štítu směřujících, a že atributem sv. Mořice je jetelový kříž, umístil jsem stříbrný kříž tohoto tvaru do středu schauburského erbu. Spojení těchto dvou prvků vystihuje zřetelně kroměřížskou kapitula, bylo proto přijato jako její znak. (obr. 1)

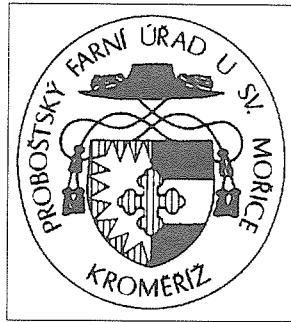
Kapitulní chrám je současně kostelem kapitulní farnosti, která vznikla v roce 1785 [3] za vlády arcibiskupa Antonína Theodora z Colleredo - Waldsee (1777 - 1811), který používal základní rodový erb - na černém štítě stříbrné břevno. [4] Aby tato farnost měla vlastní znak, odlišný od znaky kapituly, navrhl jsem pro ni štípený štít nesoucí v pravé červené polovině lem stejný jako v znaku kapituly, v levé černé polovině pak stříbrné břevno přes celé uprostřed štítu stříbrný jetelový kříž. (obr. 2)

Listinou danou v Olomouci 24. 3. 1315 spojil olomoucký biskup Petr II. z Lomnice (z Ponte Corvo) (1311 - 1316) hodnost kroměřížského kapitulního děkana (druhá dignita kapituly) s úřadem faráře při kostele Nanebevzetí bl. Panny Marie v Kroměříži, [5] což platí dodnes. Tuto skutečnost jsem vyjádřil při tvorbě znaku této farnosti tím, že do pravé poloviny štípeného štítu je vložena polovina schauburského erbu a v jeho stříbrném poli se nachází červený jetelový kříž, jako obměna erbu kapituly. V levé modré polovině je nad obráceným stříbrným půlměsícem zlatá lilie, nad ní zlatá koruna. Jde vesměs o mariánské symboly vyjadřující patrocinium farního kostela. (obr. 3)

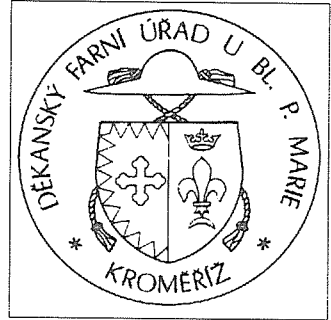
Až do vzniku ostravského biskupství (1996) se dělila arcidiecéze olomoucká na tři arcikněžství. Jedním z nich bylo arcikněžství kroměřížské, jež se dělilo na řadu děkanství na Dolní Hané a na Slovácku. Při tvorbě znaků všech tří arcikněžství byl základním prvkem kříž.

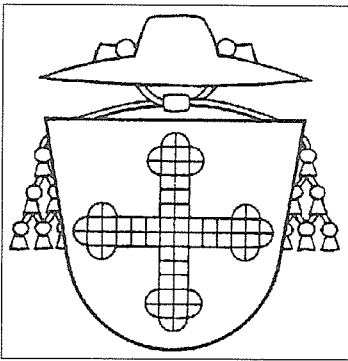
1.

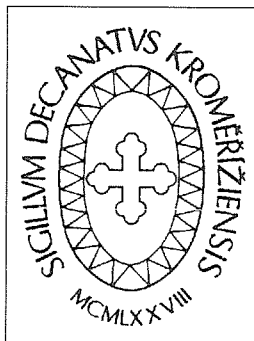
2.

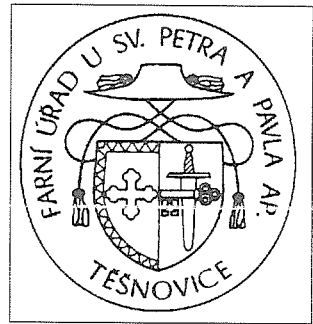
3.

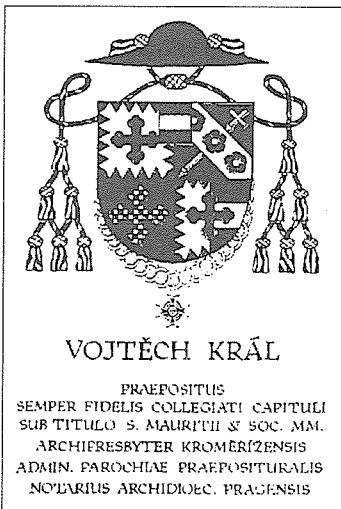
4.

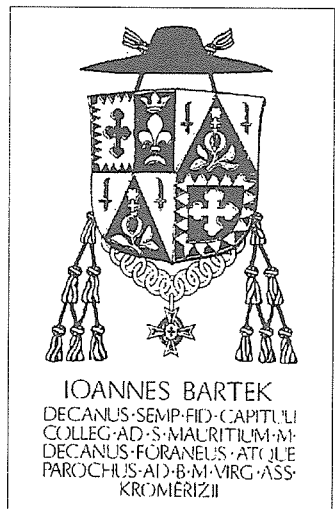
5.

6.

7.

8.

U arcikněžství olomouckého a ostravského to byl kříž heraldický položený na pole štítu zvýrazňujícího zemskou příslušnost území, na nichž se arcibiskupství rozkládalo. U arcikněžství kroměřížského bylo navrženo pole štítu modré, v jeho středu „kroměřížský“ jetelový kříž stříbrno-červeně šachovaný. Zvolené tinktury jsou totožné s obsahem moravského zemského znaku. [6] (obr. 4)

Jedním z děkanátů v arcikněžství kroměřížském je děkanát kroměřížský. Jevilo se žádoucím, aby i ve znaku děkanátu našla heraldické vyjádření jeho historická vazba na církevní centrum kroměřížské. Aby příslušný znakový novotvar vyloučil záměnu s jinými znaky obsahující „schaumburské“ jehlany v lemu a jetelový kříž, bylo zvoleno řešení, u nějž pole štítu je červené, v jeho středu stříbrný jetelový kříž. Lem je stříbrný, v něm je řada červených jehlanů. Tinktury jsou zde vzájemně obrácené oproti zbarvení znaku kapituly. [7,8] (obr. 5)

V kroměřížském děkanátě je celkem 28 farností. Pro většinu z nich jsem navrhl razítka s heraldickým obsahem. Znak farností v tomto děkanství obsahuje v pravé polovině štítu vždy znak děkanství, v levé vyobrazení atributu patrocinia, tj. heraldické symboly světce, jemuž je zasvěcen farní kostel. Jako příklad budiž představen znak farností v Těšnovicích, zasvěcené Sv. apoštolům Petru a Pavlovi. (obr. 6)

Znaky církevních hodnostářů s vazbou na Kroměříž chci představit na dvou exlibrisech. Úvodem nutno říci, že mojí snahou bylo vložit do jednoho štítu heraldické symboly úřadu nebo úřadů zastávaných hodnostářem, spolu s jeho osobním znamením. Tato kombinace není v naší církevní heraldice neznámá. V minulosti zpravidla šlo o spojení znaku diecéze nebo kapituly se znakem biskupa nebo probošta. V sedmdesátých letech dospěl vývoj ke kritické situaci, v níž musel tentýž kněz zastávat až tři úřady, jak to vyjadřuje erb na exlibris probošta Vojtěcha Krále.

První exlibris obsahuje složený znak Vojtěch o znak kolegiátní kapituly kroměřížské, jejímž je proboštem, ve třetí čtvrti znak arcikněžství kroměřížské, který mu přísluší jako arciknězi, v čtvrté čtvrti znak farností kroměřížského u sv. Mořice, protože je tamním farářem. V druhé čtvrti je jeho osobní znak. Tento se váže na jeho křestní jméno tři růže na stříbrném páse pokosem jsou převzaty ze znaku prisuzovaného sv. Vojtěchovi, zlatý procesní kříž (zde pošikem) je atributem sv. Markéty, již je zasvěcen chrám, v němž byl Vojtěch křtěn. Do středu hlavy štítu je umístěn kvadrant s erbem pražského arcibiskupství na připomenutí toho, že držitel znaku byl jmenován arcibiskupským notářem pražským. Pod štítem je vidět řetěz nesoucí náprsní kříž kanovníků, členů kolegiátní kapituly kroměřížské. Nad štítem černý klobouk s šesti černými střapci, jak přísluší proboštovi kapituly, prelátovi markrabství moravského. (obr. 7)

Druhý znak, rovněž čtvrcený, byl přijat děkanem kapituly Janem Bartkem, který je ex officio farářem u chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Kroměříži. Obsahuje v první čtvrti znak této farnosti, ve čtvrti čtvrté znak děkanství kroměřížského, kteroužto hodnost děkan zastával. V druhé a třetí čtvrti se opakuje osobní znak děkanův, v němž je především znamení sv. Jana z Boha, zakladatele řádu Milosrdných bratří (granátové jablko), ve spojení s atributem sv. apoštola Bartoloměje. V kostele jemu zasvěceném byl děkan Bartek křtěn. Náprsní znamení kapituly, klobouk a střapce jsou stejné jako u probošta Krále. (obr. 8)

Poznámky:

- 1 Jiří Louda, Moravská církevní heraldika. Obr. 29. Olomouc 1977
- 2 Zdeněk M. Zenger, Česká heraldika. Str.132n. Praha 1978
- 3 Katalog olomoucké diecéze. Str.302. Olomouc 1986
- 4 Louda, c.d. Textová část čl. 34 - 35.
- 5 Bohumil Zlámal, „Kolegiátní kapitula u sv. Mořice v Kroměříži“ v Katalog moravských biskupů, arcibiskupů a kapitul staré a nové doby. Str. 134. Olomouc 1977

- 6 Znak byl publikován v Katalogu (viz. Pozn. 3 výše) na str. 290.
- 7 Znak byl publikován v Katalogu (viz. Pozn. 3 výše) na str. 292.
- 8 Nové znaky arcikněžství a děkanátů podrobil kritice Václav Burian v recenzi uveřejněné ve Vlastivědném věstníku moravském roč. XL 1988, č. 2, str. 235 - 244.

Ivan Štarha

Z moravských kořenů Václava Havla

Z životopisných studií i z vlastních pamětí presidenta Václava Havla je znám moravský původ jeho matky, Boženy Vavrečkové, dcery známého ekonoma i politika z okruhu Tomáše Bati Hugo Vavrečky. [1] Hugo Vavrečka pocházel ze Slezské Ostravy, jeho manželka Josefa Kolbingerová se narodila v Brně. Na Moravě, nedaleko Strážku, měli Havlovi rekreační chatu, jejíž název - Havlov - nebyl dokonce ani smazán z map období totalitního režimu. Zde mladý Václav v době okupace každoročně část roku bydlel a odtud navštěvoval obecnou školu ve Strážku. [2] V rekreačním středisku TOS Kuřim, vyrostlém na Havlově, mohou zájemci vidět několik fotografií Václava i Ivana Havlových s rodiči i prarodiči. [3] Mnohem méně se však ví o dalším moravském kořenu Václava Havla.

Když se v roce 1990 rozvinul boj o obnovu zemského zřízení, objevovala se na brněnských i jiných moravských plakátovacích plochách fotokopie dopisu Václava Havla, vyjadřujícího sympatie Moravanům s poznámkou, že jeho babička pocházela také z Moravy. Kdo byla tato babička?

Šlo o Emilií Pavelkovou, narozenou 3. dubna 1869 v Bystřici nad Pernštejnem č. 298, provdanou za Václavova dědečka. Pavelkův rod přišel do Bystřice ze sousední vesničky Pivonic. Podle urbaniální fase z roku 1774 i josefského katastru z roku 1789 vlastnil jednu z největších pivonických usedlostí, patřící v roce 1749 Jiřímu Dvořákovi, Jan Pavelka. Dne 27. března 1763 se Janu Pavelkovi a jeho manželce Rozíně narodil syn Jiří, který se 22. ledna 1793 oženil s Annou, dcerou šafaře panského dvora v Bořinově (nyní obec Ujčov) Františka Čermáka.

Z tohoto manželství vzešel syn Josef, narozený 1. dubna 1800 v Pivonicích č. 5, který se 2. srpna 1825 oženil s jedenadvacitiletou Annou, dcerou již zemřelého Martina Čecha, bednáře z Bystřice č. 127 a Kateřiny, rozené Pečinkové, rovněž z Bystřice.

Josefu a Anně Pavelkovým se 5. října 1834 v Bystřici č. 298 narodil syn Antonín Jiří, který se 27. února 1865 jako vojenský rezervista oženil v Brně u sv. Tomáše s jedenadvacitiletou Marií Annou, dcerou Martina Říčana, domovníka a obecního sluhy bytem na Velké Nové ulici č. 75, a jeho manželky Kláry, rozené Staňové. V tomto manželství se pak narodila již zmíněná Emilie, babička Václava Havla.

Poznámky:

- 1 Srovn. např. E. Kriseová, Václav Havel - životopis, Praha 1991 nebo V.M.Havel, Mé vzpomínky, Praha 1993.
- 2 Státní oblastní archiv Žďár nad Sáz., fond Národní škola Strážek.
- 3 Jednu z fotografií otiskla Nina Pavelčíková, Ředitel Baťových závodů Hugo Vavrečka, Zlínsko od minulosti k současnosti 1994, str. 27.

RODINNÉ KRONIKY část VII.

Kronika rodiny Umláškovy ze Sokolnic za léta 1749 - 1876

Zpracoval František Klein podle pramenů Zemského archivu v Brně, květen 1946.

1 exemplář, 128 stran formátu A4.

Psané psacím strojem po 1 straně, svázáno v lepenkových deskách, bez ilustrací.

První zpráva: v matrice farnosti Uherčice u Hustopečí z r. 1731 jmenován Joannes Umbhlaessek (narozen asi 1676).

Z roku 1749 je první záznam o sokolnickém Umláškově (Jann Hamlassek - celoláník na gruntě v Sokolnicích č.p. 7 - narozen asi 1700).

Kronika zahrnuje rodokmen mužských členů jedné linie rodu od roku 1700 do roku 1906 - tj. 8 generací. Jde o kroniku selského rodu, usedlého v Sokolnicích na č. p. 7, později 4 a 5. Teprve poslední jmenovaný - Josef Umláček (* 1906), povoláním středoškolský profesor, žil v Brně († 1986).

Autor kroniky cituje prameny, získané v Zemském archivu v Brně a doprovází je komentářem. Na závěr uvádí soupis pramenů (je jich 58, převážně gruntovní knihy Sokolnic a Pozůstalosti Brno a okolí).

Přehled jmen spřízněných rodin není uveden.

Hana Berková

Vzpomínky Josefa Umláška, profesora, ak. malíře (* 1906, 1986)

Napsal a ilustroval Josef Umláček v letech 1975 - 85.

1 exemplář, volné dvojlisty ručního papíru, formát 2 x A4, kaligraficky ručně psané a bohatě ilustrované. Strany nejsou číslovány.

Dvojlisty jsou volně uloženy v knihařsky provedené krabici s povrchem z rezného plátna.

Paměti nejsou dokončeny. Nemají charakter kroniky, jde o vzpomínky, kaligraficky psané a bohatě ilustrované.

Nejvíce zpracovány jsou vzpomínky z dětství a mládí, přičemž je pozornost věnována nejen vlastním zážitkům, ale i popisu práce v zemědělství v první třetině 20 století popis sokolnického kroje dle vyprávění matky Josefa Umláška Vincencie Umláškové, líčení krajiny v okolí Sokolnic a pod.

Podrobně jsou také popsány zážitky z válečných událostí během osvobození Brna a Sokolnic v roce 1945. Pozdější vzpomínky jsou psány namátkově, nedodržují časový sled a mají výhradně soukromý charakter.

Hana Berková

Rodinná kronika rodiny Kuželů

Zpracoval Jaroslav Koblížek, narozen v roce 1915 ve Staré Pace u Jičina v malorolnické rodině, žil v Lomnici nad Popelkou, pracoval jako obchodní příručí a vedoucí obchodu, zemřel v roce 1993 .

Kopii kroniky (26 stran strojopisu A4, řádkování 2, bez příloh) věnoval pan Koblížek do sbírky Dokumentace životopisných záznamů Historického ústavu filosofické fakulty UK na základě výzvy uveřejněné v časopisu Vlasta v roce 1992. Pravděpodobně se jedná o výňatek z obšírnější kroniky - podle kontextu ani podle korespondence s panem Koblížkem nebylo toho zjištěno (náhle zemřel). Kroniku autor sestavil podle vyprávění své babičky Anny Deváté (nar. 1863) a poznámek jejího zete Josefa Bradle .

V kronice jsou zachyceny životní osudy pradědečka autora Jana Kužela (narozen 1801, zemřel 1885) a osudy jeho předposlední dcery Anny Deváté, babičky autora z matčiny strany, jejího muže a jejich deseti dětí.

Pradědeček Jan Kužel se narodil v Lukavci u Hořic, okres Jičín v chudé rodině s devíti dětmi, oba rodiče pracovali jako zemědělství dělníci u sedláka. Dětství pradědečka (životní způsob rodiny, bída, škola - vyučování, postavení vesnického učitele). Verbování na vsi v době Napoleonových válek, jak nejstarší syn v rodině (bratr pradědečka) sloužil na vojně i za svého otce celkem 38 let. Pradědeček Jan Kužel se jako 21 letý oženil s bohatou selkou, o 23 let starší vdovou se 4 dětmi. Po 40 letech spokojeného manželství se jako 61 letý oženil opět, jeho žena byla naopak o 32 let mladší, měla nemanželské dítě, spolu měli ještě další dvě dcery (starší z nich autorova babička). Popsán rodinný život a krátce životopis všech dětí pradědečka.

Dále je uveden životopis dědečka a babičky autora Jana a Anny Devátých a životopisy všech jejich deseti dětí, z nichž v pořadí třetí byla matka autora kroniky (dětí narozeny v letech 1883 až 1905). Dále jsou uvedeny stručně i životopisy jejich dětí. Ve všech životopisech jsou zachyceny podstatné události a body života: dětství, rodinný život, nemoci, povolání, sňatek, (včetně krátké informace o partnerovi), jakož i stručné charakteristiky jednotlivých osob. U všech deseti dětí jsou uvedena pouze křestní jména. Celkem jsou tedy zaznamenány čtyři generace.

Jana Losová

Rodinná kronika Klichů a Poláků

Zpracovala Vlasta Abžoltovská, narozená 1904 v obci Olšanka ve Volyni, otec byl statkář a obchodník, pracovala jako překladatelka odborné literatury a beletrie (ruština), byla i literárně činná (povídky, rozhlas, TV).

Kopii originálu kroniky (99 stran strojopisu A5, řádkování 2, bez příloh, svázáno formou sešitu) věnovala paní Abžoltovská do sbírky Dokumentace životopisných záznamů Historického ústavu Filosofické fakulty UK na základě osobního kontaktu s PhDr. E. Bidlovou, externí spolupracovnicí Filosofické fakulty UK.

V kronice jsou postupně uvedeny stručné životopisy předků autorky z matčiny i otcovy strany i jejich nejbližších příbuzných od roku 1821 až do doby ukončení záznamů v roce 1977. Záznamy jsou vedeny od prarodičů autorky - z otcovy strany rodiny Klichů a z matčiny strany rodiny Poláků. U některých členů obou rodů není uveden celý životopis (pravděpodobně pro ne-

dostatek podkladů), pouze data narození, příp. úmrtí, příbuzenský vztah, bydliště vzdělání a povolání. Celkově je popisována široká škála sociálního prostředí obou rodů - od chudého dělnického a rolnického až po velkostatkářské a velkopodnikatelské, a to v různých regionech Čech, Volyně, Ruska, Polska, Francie. Velmi zajímavé je líčení života (životního způsobu i prostředí) ve Volyni (Polsku, Rusku) a politické postřehy v souvislosti s reemigrací rodin do Čech. Prarodiče autorky z matčiny i otcovy strany se narodili v Čechách, ale na protest proti rakousko-uherské monarchii a též na popud Fr.L. Riegra se po roce 1872 vystěhovali se svými rodinami do Ruska (Volyň). Jejich potomci (skupiny rodin) se potom vraceli do Čech od 20. let do počátku 2. světové války.

Vzhledem k pestrosti popisovaných sociálních prostředí a regionů, množství jmen, příbuzenských vztahů a dalších údajů u jednotlivých členů obou rodů (jako např. studia, zaměstnání, nemoci a úmrtí, politické a kulturní působení, zajetí nebo vězení) není možné kroniku po obsahové stránce stručně zpracovat. Není vypracován rodokmen nebo jiné přehledné schéma, kronika není ani rozčleněna do kapitol (např. podle časových úseků). Díky tomu je kronika značně nepřehledná. V zásadě je první část věnována prarodičům Klichovým (matčina strana), jejich 8 dětem a dále i jejich dětem, tj. strýcům a tetám a dále bratrancům a sestřenicím autorky, dále stručně i jejich dětem. Druhá část je obdobně věnována prarodičům Polákovým (otcova strana), 13 dětem a dále jejich potomkům tj. jsou zachyceny čtyři a v některých případech i pět generací.

Jana Losová

Kronika rodu Pejchalů v Kněžicích, č.p. 95

Díl I.

Zpracoval Ota Pejchal v letech 1951-1966, 200 stran textu, formát A4, psáno perem, originál kroniky vyvázaný. Zaznamenáno 6 pokolení rodu Pejchalů.

Karel Pejchal se narodil v Kněžicích roku 1767. Matěj Pejchal, který zemřel 22. 6. 1872 ve stáří 45 roků (nemoc hlavnička), je ve farní matrice označen jako čtvrtláník. Měli jsme tehdy malé hospodářství, jen asi 4 ha. Do JZD jsme v roce 1959 vstupovali s výměrou 12.54 ha. Z toho lze usoudit, jak byli naši předkové zdatní.

Dobrá polovina 1.dílu kroniky je napsána podle vyprávění a vzpomínek mého otce Františka Pejchala, účastníka 1. světové války a ruského legionáře. V kronice jsou popsány události z války, zajetí v legiích a návratu domů, narození, svatby a úmrtí příslušníků rodiny a nejbližších příbuzných, smuteční proslovy, požáry domu č.p. 95 v roce 1885 a 1911, stavby, stručný popis politické situace, popisy počasí, pravidelné kapitoly zdravotní, zajímavé návštěvy, zápisy vzácných hostů, zájezdy domácí, včetně tří zájezdů zahraničních, leteckých. V kronice jsou popsány události kolem osvobození Kněžic 9. května 1945, partyzánské hnutí v naší obci a moje 3 denní putování s rudoarmějci s koňmi v polovině května 1945. Kronika popisuje naše pociťování při vstupu do JZD a popis událostí kolem kolektivizace.

Ota Pejchal

Kronika rodu Pejchalů v Kněžicích, č.p. 95

Díl II.

Zpracoval Ota Pejchal v letech 1967-1996, formát A4, psáno strojem, stran textu 217, originál kroniky vyvázaný se šrouby.

Obsahem jsou stejné nebo podobné kapitoly jako v dílu I. Snažím se zaznamenat všechno, o čem se domnívám, že by mohlo být pro naše potomky zajímavé.

Nechybí ani obsáhlá kapitola o účasti manželů Pejchalových na recepci ve Španělském sále Pražského hradu, 28 října 1995, na kterou nás pozval prezident České republiky Václav Havel. Právem jsem ji nazval Rodinná událost století.

Příloha: Dopis paní Dr. Boženě Kyjovské

Vážená paní doktorko,

odpovídám na Váš dopis ze dne 6.11.1996. Především bych se Vám měl představit. Jsem povoláním zemědělec - důchodce, člen ZD, ročník 1924, tedy už žádný mladík. Mám jen základní vzdělání, 3 třídy měšfanské školy a dvouletou Zimní odbornou školu hospodářskou. Na přání paní Dr. Nováčkové Vám popisuji naši rodinnou kroniku podobným způsobem, jako je přiložená xerokopie a současně přikládám osobní dopis, abych Vám vysvětlil jak jsem se dostal k psaní rodinné kroniky.

Když jsem v roce 1947 založil rodinu, koupili jsme s manželkou knihu se slibem, že budeme psát kroniku. Uložili jsme ji do skříně, ale po několik let jsem nenapsal ani čárku. Bylo moc práce, nebyl čas. Bohužel, v roce 1951 mi zemřel otec. Nebylo mi ani 27 let. Uvědomil jsem si, že teď za všechno odpovídám já, že teď já - (obrazně řečeno) - nesu prapor rodiny. Od tohoto roku jsem začal psát rodinnou kroniku a píše ji dodnes, tedy již 45 let. Přiznám se, že jsem neměl žádný návod, dosud jsem žádnou jinou kroniku neviděl. Psal jsem ji vždycky v zimě, kdy se přece jen nějaký volný čas dal vyšetřit. První díl (200 stran) jsem psal perem a moje sestra, která uměla pěkně kreslit, jej vyzdobila 117 perokresbami. Bohužel, jen asi z jedné třetiny. Po několika letech se vdala a odstěhovala se.

Druhý díl píše od roku 1968 strojem. (217 str.)

Za pomoci našeho pana faráře P.A.Chrousta jsem vystopoval historii našeho rodu až do roku 1778 (celkem 6 generací). Dále jsem už nepátral. Jak mi bylo řečeno, další matrika byla zničena požárem.

Důvody, pro které jsem začal psát rodinné kroniky, jsou obsaženy v jejich úvodních kapitolách.

1951:

Úvodem přál bych si několika slovy vysvětliti smysl psaní těchto zápisků, jejich účel a cíl.

Snad záliba v písaření, nebo jak bych to nazval, mě vedla k tomu, abych se pokusil živým slovem zachytit sled a význačné události života lidí, kteří žili a žijí ve zdech domu č.p. 95 v Kněžicích. Přál bych si tak, z přirozené pokrevní náklonnosti, která mě poutá k tomuto rodu, jako jednoho z jeho příslušníků a pokračovatelů. Přál bych si tak učiniti z obdivu a vděčnosti nad životem mých předků, mých vzorů, dárců i mého života. Chci tak učiniti, aby nikdy neupad a v zapomenutí jejich jména. Chci tak učiniti z obdivu nad životem samým, který pochopiti celý, lze až na jeho konci.

Na oslavu dětí, které v tomto domě prožily svoje mládí, na oslavu ustaraných žen, které aby neklesly, chodily pro sílu do kostela, na oslavu upracovaných mužů, jejich mozolů a šedin,

na oslavu všech, kteří šlapali práh tohoto domu, kteří zakoušeli celou tíhu a hořkost života i jeho drobné radosti, na oslavu všech, kteří v tomto domě spatřili světlo světa a kteří se s ním rozloučili trojím poklepnutím na prahu, na oslavu těch, chtěl by s pomocí Boží psát jejich nehodný vnuč.

Vím, že tyto zápisky ponесou všechny znaky nedostatku času i nadání a omlouvám se už napřed všem, kdo snad budou v této kronice číst. Snad budou moje slova neumělá, ale věřte, budu se snažit, aby šla z hloubi duše a z hloubi srdce.

Jest mojí nadějí, že až mi jakákoliv okolnost vyrazí pero z ruky, najde se jiná ruka Pejchalova, která jím bude vládnout dál.

V Kněžicích, 21. února 1951

Ota Pejchal

1968:

Začínám psát kroniku rodiny Pejchalů - díl II. Co říci úvodem? Nic více a nic méně, než co jsem napsal dne 21. února 1951, na první straně rodinné kroniky Pejchalů - dílu I. Pohnutky, které mě vedly k psaní před 17 lety platí i nadále. Nic není třeba měnit. Zapisování rodopisných dat, drobných i významnějších událostí, jak je všední život přináší, má svůj význam. Zvyšuje pocit rodinné sounděžitosti, upevňuje pouto vzájemné úcty a lásky, dává za pravdu všeobecně uznaným, platným mravním zásadám, probouzí v lidském srdci všechno, co je v něm ušlechtilé a krásné. Je mojí tížáostí, aby naše kronika se stala jakýmsi ústředním bodem, útočištěm, ke kterému by se všichni členové rodiny utíkali ve chvíli, kdy se potřebují potěšit, načerpat nových sil pro životní boj, který je stále těžší. Aby kroniku brali do rukou pokaždé, kdy si přejí zaznamenat něco, co by nemělo být zapomenuto, co jednou po letech potěší je samy a poučí a povzbudí jejich následovníky.

Druhý díl kroniky povedu v podstatě stejným způsobem, jako díl předcházející. Jenom samotné psaní chci poněkud zmodernizovat, chci jej psát strojem. Je to z důvodů praktických. S přibývajícími lety se bude i ruka více třást a strojem psaný text se lépe čte.

A nakonec, mojí milí a drazí čtenáři, příslušníci rodiny Pejchalů - jedno neskromné přání, skromného pisatele:

Až dosud všichni Pejchalové zanechávali po sobě jen světlou památku, zanechávali svým následovníkům jen dobrý příklad. Je třeba vždy mít na zřeteli podmínky a okolnosti, za kterých ti, o nichž se píše, žili. V minulosti se v naší rodině nestalo nic, za co bychom se museli stydět. Ať tedy tato dobrá tradice nepomine. Ať 300 bílých stran této knihy je postupně popsáno samými radostnými událostmi. Ať naše kronika vypráví jen o samých dobrých lidech. O lidech, kteří nechtěli zklamat.

V Kněžicích, na Hromnice, 2. února 1968.

Ještě bych Vám chtěl sdělit, že kromě rodinných kronik píší od roku 1951 kroniku hašičskou (176 str.) a od roku 1964 i kroniku obecní (přes 900 str.). Tak si můžete představit, co už těch lejster mi prošlo rukama. A to jsme s manželkou vychovali 4 děti. A to v těch pověstných letech padesátých. Dočkali jsme se taky devíti vnoučat a tak doufám, že v tom kronikaření bude u nás někdo pokračovat. Psaní kronik mne stojí mnoho času, kterého je stále méně. Ale dělám to rád a přináší mi to potěšení.

Srdečně zdraví

Ota Pejchal

HERALDICA BRUNENSIS II

Znaky a vlaky města Brna a jeho městských částí - část IV.

Počátkem roku 1995 zahájila pracovní skupina pro městské symboly při Radě města Brna systematické jednání se zastupitelstvy místních částí, směřující k zavedení znaků, později i praporů, všech částí města Brna. I když nejsou znaky a prapory brněnským městským částem udělovány radou města podobně jako je tomu například v Ostravě, podařilo se s představiteli většiny městských částí projednat užívání symbolů, odpovídajících základním heraldickým i vexilologickým zásadám. Postavení poradní skupiny však neumožňuje oficiální vydání popisu znaku či praporu, který by plnil funkci právní normy. To vedlo v některých případech ke složitějším jednáním, objevily se kresby ne zcela odpovídající projednaným návrhům, někdy byly dokonce poradní skupinou akceptovány zásadnější prohřešky proti heraldickým a vexilologickým zásadám.

Znak a prapor městské části Brno-Bystrc

Vesnice Bystrc, uváděná jako součást zeměpanského hradu Veveří již v roce 1373, se stala částí města Brna v roce 1960. V pečetním poli dvou dochovaných bystrckých pečetí, z nichž první pochází z roku 1631, druhá z roku 1703, nalézáme symboly zemědělství - vinařský nůž, radlici a trs vinné révy s hroznem. V žádné z těchto dvou pečetí nebylo znamení vloženo do štítu, přesto se v některých návrzích znaku tyto symboly objevily. Šlo například o visle půlený štít, v pravé půli polovina znaku města Brna, v levé symboly ze staré bystrcké pečeti. Přijatelnější pro obec byl návrh stříbrného štítu s modrým vlnitým břevnem a modrou vlnitou patou. Další variantou, k níž se přiklonila i komise při Archivu města Brna, byl stříbrný štít s červeným břevnem ze znaku města Brna a modrou zvlněnou patou, symbolizující řeku Svratku, jejímž autorem je člen MGHS ing. Karel Dvořák. Městská část si však nechala nakreslit znak s poněkud upravenou hranicí paty štítu. Znak je tedy popisován následovně: Ve stříbrném štítě s modrou vlnitou patou o třech vrcholech červené břevno.

Vlajka místní části Brno-Bystrc byla pracovní skupinou pro městské symboly schválena až v červnu 1997. Tvoří ji čtyři vodorovné pruhy, bílý, červený, bílý a modrý v poměru 1:2:2:1.

Znak a prapor městské části Brno-Ivanovice

Ivanovice, náležející původně brněnským herburkám, od roku 1585 k panství brněnských jezuitů a později k panství Královo Pole - Řečkovice, se staly součástí města Brna v roce 1971. V poli pečeti, doložené od poloviny 18. století, měly Ivanovice ve štítě koně ve cvalu nad podkovou. Štít v pečetním poli naznačuje, že Ivanovice považovaly již v minulosti tyto symboly za obecní znak. Proto požádaly v prosinci 1996 pracovní skupinu pro městské symboly při Radě města Brna o uznání svého pečetního znamení za znak. Dá se tedy říci, že staronovým znkem městské části Brno-Ivanovice je v modrém štítě kůň v běhu nad podkovou, obě stříbrné. Obě figury byly přeneseny i do vlajky, kterou tak tvoří modrý list s běžícím bílým koněm hlavou k žerďové části, pod ním bílá podkova.

Znak a prapor městské části Brno-Jehnice

Ves Jehnice, uváděn v písemných pramenech od roku 1324, byla od roku 1801 samostatným statkem. Součástí města Brna se stala v roce 1971. V poli pečeti, doložené od poloviny 18. století, měla velikonočního beránka, pod ním pravděpodobně srp. Z tohoto pečetního sym-

bolu vyšel i návrh znaku městské části, doporučený pracovní skupinou pro městské symboly v následující podobě: v modrém štítě na zeleném pahorku ležící velikonoční beránek hlavou vpravo, spočívající předníma nohama na zavěšené knize a přidržující bílý prapor s červeným křížem. Pod ním zlatý křížový srp. Z barev tohoto znaku byl odvozen i prapor městské části. Jde o tři vodorovné pruhy, modrý, bílý a zelený, v poměru 1:1:1. Autorem znaku a praporu je člen MGHS RNDr. Ivan Koláčný.

Znak a prapor městské části Brno-Jih

Městská část Brno-jih vznikla na katastrech někdejších samostatných obcí Komárova, Dolních a Horních Heršpic a Přízřenic, připojených k městu Brnu v roce 1919. Jde o starou sídelní oblast, náležející původně vesměs církevním vrchnostem, benediktinskému klášteru v Luhu (Komárově) a brněnské kapitule. Všechny uvedené obce, včetně Petrohradské ulice, která byla od roku 1850 součástí Komárova, měly v minulosti vlastní pečeti. Komárovská pečeť, doložená v polovině 18. století, měla v pečetním poli klíč, radlici, vinařský nůž a hrozen, pečeť Svatopetrské ulice z roku 1765 klíč mezi dvěma stromy, na pečetí Dolních Heršpic, doložené od poloviny 18. století, nalezneme radlici mezi dvěma květinami. Horní Heršpice a Přízřenice vložily svoje pečetní symboly do štítu. Dá se tedy říci, že užívaly jakousi formu znaku. Heršpice měly v hlavě štítu klíč, pod ním kosíř a radlici, Přízřenice hrozen a kosíř nad radlicí.

I když se ve většině pečetí bývalých obcí městské části Brno-jih objevují stejné nebo podobné figury, rozhodlo se zastupitelstvo pro zcela nový znak, který má symbolizovat především spojení původně čtyř samostatných obcí a někdejší zemědělský charakter této oblasti: Ve stříbrném štítě modrý lotrovský kříž, nad ním čtyři spojené zelené listy vinné révy sestavené do podoby kříže (1,2,1).

V červnu 1997 schválila pracovní skupina pro městské symboly i prapor městské části. Z několika návrhů byl vybrán návrh Sabiny Harantové, vycházející ze znaku městské části. Jde o bílý list s kosým a šikmým modrým pruhem vycházejícími z obou rohů vlajky a širokými jednou pětinu délky listu, z jejichž středu vychází až k vlajcímu okraji modrý pruh stejné šířky. V žerďové části čtyři do čtverce sestavené zelené listy vinné révy.

Znak a prapor městské části Brno - Maloměřice - Obřany

Městská část Maloměřice-Obřany vznikla ze dvou původně samostatných obcí, připojených k Brnu v roce 1919. Maloměřice byly původně zeměpanským statkem, od 12. století náležely třebskému klášteru, pak zábrdovickým premonstrátům, část vesnice pak vlastnil již ve 13. století drobný šlechtický rod, po něm páni z Lipé a nakonec starobrněnský klášter. Obřany, na jejichž území je doloženo osídlení již v předhistorické době, náležely původně pánům z Obřan, po nich pánům z Lipé, před rokem 1850 k panství Staré Brno.

Nejstarší doloženou pečeť použila již v roce 1550 část Maloměřic spojená s Husovicemi. Obraz této pečeti, radlice postavená ostřím vlevo, neměl však vliv na vývoj pečetního znamení Maloměřic. Rokem 1582 je datována maloměřická pečeť, v jejímž pečetním poli je majuskulní písmeno M pod vinařským nožem (kosířem). Stejně znamení nalezneme i na menší pečetí, doložené v polovině 18. století. Obřany měly na své pečetí vinařský nůž mezi dvěma hrozny.

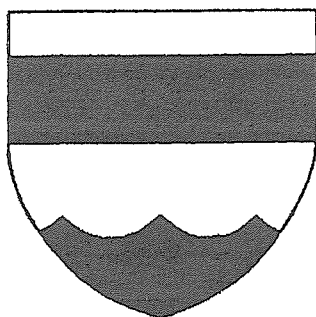
Symboly z obou starých obecních pečetí byly inspirací i při tvorbě znaku městské části Maloměřice-Obřany: Zelený štít se stříbrným písmenem M, nad ním stříbrný kosíř, pod ním zlatý vinný hrozen. Prapor městské části opakuje vlajku. Jde tedy o zelený list s bílým písmenem M uprostřed, nad ním bílý kosíř, pod ním žlutý vinný hrozen.

Závěrem ještě několik poznámek ke znakům a praporům městských částí již v GHI publikovaným:

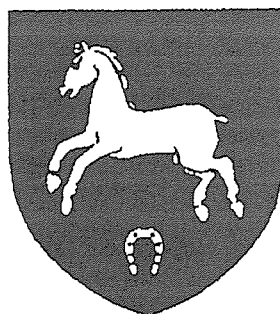
Městská část Brno-Černovice: Prapor nebyl pracovní skupinou doporučen. Na prapor zásadně nepatří štít ani barvy, které nejsou ve znaku (černá).

Městská část Brno - Řečkovice-Mokrá Hora: V publikovaném popise jsou některé nepřesnosti. Hvězdy v heraldice mají vždy hroty, cípy patří jen do vexilologie. Zkřížený vinařský nůž a krojidlo ve znaku jsou v přirozené poloze, není ji proto třeba podrobněji popisovat.

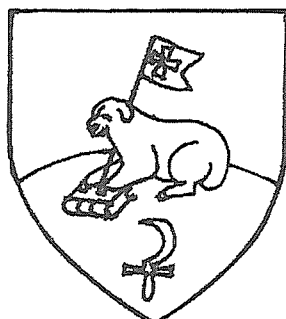
Ivan Štarha

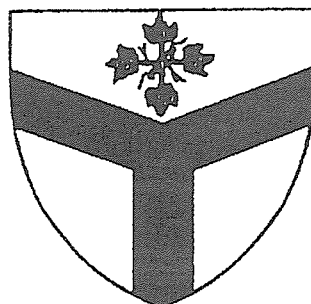
Brno-Bystrc

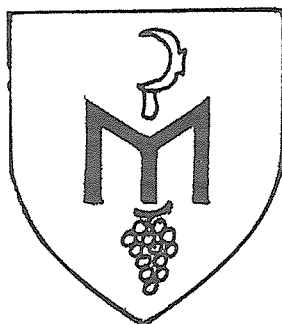
Brno-Ivanovice

Brno-Jehnice

Brno-Jih

Brno-Maloměřice-Obřany

ZPRÁVY A KRONIKA

Archív materiálů pro studium dějin všedního dne

V posledních letech historikové, sociologové a další odborníci věnují stále více pozornosti dějinám „všedního dne,“. Staré paměti a rodinné kroniky nebo vzpomínky a vyprávění pamětníků jsou nejen cenným svěděctvím o životě prostých lidí v dřívějších dobách, ale často by bez nich nebylo možné pochopit hlubší souvislosti „velkých,“ dějin.

Se značným zpožděním a také s lítostí nad vším, co je s odchodem pamětníků pro naše archívy nenávratně ztraceno, začínáme nyní i u nás s pomocí zahraničních odborných pracovišť systematicky sbírat a zpracovávat svěděctví prostých lidí o minulosti. Vytvoření dokumentační sbírky pamětí, rodinných kronik, deníků, vzpomínek a podobných materiálů z období 19. a 20. století je také jedním z cílů vědeckovýzkumného projektu, na kterém spolupracuje Historický ústav FF UK a Institut pro hospodářské a sociální dějiny Vídeňské university.

Základem sbírky budou samozřejmě všechny zachované písemné podklady a archívní materiály. Bez spolupráce a pomoci ochotných a obětavých pamětníků či majitelů již napsaných starších pamětí by však obraz dějin všedního dne nebyl úplný. Chceme se proto na Vás obrátit s prosbou o pomoc a spolupráci. Pokuste se zavzpomínat a zapsat své vzpomínky na dětství a mládí, na to, jak se dříve pracovalo, bydlelo, jedlo, jak se lidé veselili i jak strádali, jaké byly vztahy i zvyky. Možná, že si pamatujete na věci dřívější každodenní potřeby nebo na činnosti, které jsou dnes už téměř neznámé. Váš popis věci, činností, zvyků a všeho, o čem se domníváte, že by nemělo upadnout v zapomenutí, to vše se může stát zdrojem poučení a pramenem ještě neobjevených poznatků. Vaše vyprávění bude možná poutavým čtením pro Vaše děti, vnuky a pravnuky o dobách Vašeho dětství a mládí. Pro příští generace by mohlo být cenným svěděctvím, které umožní lépe pochopit dobu Vašeho mládí.

Byli bychom Vám proto velmi vděční za Vámi sepsané vzpomínky a také za každou informaci o pamětech a kronikách nebo denících, které bychom si mohli vypůjčit a okopírovat pro naše účely. Můžete-li nám pomoci, zašlete nám své vzpomínky nebo informace na adresu: PhDr. Jana Losová, CSc., 155 00 Praha 5 - Řeporyje, Bílovská 824. Přispějete tím k vytvoření našeho českého archivu pamětí ke studiu dějin všedního dne a pomůžete nám zachovat svěděctví a naši minulosti.

Jana Losová

Zemřel pan Ladislav Šebestík - Čestný člen naší Společnosti

V modřickém kostele sv. Gotharda se dne 20. listopadu 1997 rozloučili rodinní příslušníci, zástupci modřické veřejnosti, historici (nechyběl ani člen výboru naší Společnosti), zahradkáři s panem Ladislavem Šebestíkem, prvním Čestným občanem města Modřic, který zemřel po dlouhé, těžké nemoci 14. listopadu 1997 ve věku 75 let.

Pan Ladislav Šebestík byl dlouholetým členem naší Společnosti i jí předcházejících organizací a řada našich členů pana Šebestíka osobně znala z jeho přednášek, které proslavil na našich schůzích, z exkurzí i setkání v archívech a muzeích.

Jeho historické vědomosti o jižní části města Brna včetně jeho rodné obce byly všeobecně uznávány, zajímal se o genealogii svého rodu a jeho práce o znaku městečka Modřic je v heraldických kruzích všeobecně známa. Tyto zájmy ho před lety sblížily i s naší předchůdkyní GHS Praha, pobočka Brno. Jako výraz vážené úcty k osvětové i historické práci Ladislava Šebestíka rozhodl výbor MGHS o udělení Čestného členství naší Společnosti k jeho 75. naroze-

ninám. Na členské schůzi v dubnu minulého roku převzal jmenovaný diplom Čestného člena MGHS. Následně pan Šebestík poděkoval a proslovil k přítomným přednášku věnovanou počátkům Modřic, která vzbudila živý ohlas.

Když jsem hodnotil v našem časopise před 15 léty život pana Šebestíka v příspěvku k jeho šedesátinám, zaznělo zde slovo mladý důchodce a přiblížil jsem jubilantovy plány do budoucna. V nich vynikal životní cíl, - napsat první dějiny města Modřic. Celá desetiletí snášel pan Šebestík historickou materii k dějinám obce, kterou se mu do konce života už nepodařilo připravit pro tisk. Příčin bylo několik, zejména velká starost a trvalá péče o vážně nemocnou manželku, své vlastní onemocnění a též asi velká roztržičnost jeho zájmů a příliš mnoho sledovaných oblastí. V posledních letech se pan Šebestík příliš upjal k protohistorii Modřic, velkomoravským a cyrilometodějským tradicím v regionu, které není možno zatím přesně dokrakovat. Domnívám se, že na úkor tohoto věnoval méně času ostatním historickým obdobím modřických dějin.

Jsem však přesvědčen, že pozůstalost pana Šebestíka najde svého zpracovatele některém archívu, kam patří (SOA Brno - venkov, MZA Brno) a aspoň částečné úseky jím zpracovaných dějin Modřic budou publikovány.

Naším členům a všem přátelům zůstane osobnost pana Ladislava Šebestíka pro jeho přátelské a skromné vystupování i historickou erudicí hodně dlouho živá! Čest jeho památce.

Vilém Walter

LITERÁRNÍ HLÍDKA

SLOVENSKO - prechádzky storočiami miest a mestečiek

Tlačiarne s.r.o., Banská Bystrica 1994, 288 stran

Cílem autorského kolektivu (textová část Ing. Arch. Ludmila HUSOVSKÁ, CSc., erby prof. PhDr. Jozef NOVÁK, CSc., kresby Ladislav ČISÁRIK ml., fotografie Jan SLÁMA a kol.), je zpřístupnit širokému okruhu čtenářů historii 27 nejstarších měst a městeček Slovenska. Dvě z památek Slovenska jsou zapsány do seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO (Bánská Štiavnica a Spišský hrad s okolím).

Kniha je členěna do 3 částí

a/ Západní Slovensko: Bratislava, Beckov, Komárno, Modra, Nitra, Pezinok, Svätý Jur, Trenčín, Trnava

b/ Střední Slovensko: Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bojnice, Kremnica, Oravský Podzámok, Part. Lupča, Zvolen, Žilina

c/ Východní Slovensko: Bardějov, Kežmarok, Košice, Levoča, Podolínec, Prešov, Rožňava, Spišská Nová Ves, Spišská Sobota, Spišské Podhradie, Spišská Kapitula, Spišský Hrad

U každého města (městečka) publikace uvádí stručné informace (název, nadmořská výška, zeměpisná poloha, počet obyvatel, ubytovací zařízení a přístupové trasy), na které navazuje historie, vyobrazení a popis sídla i erbu (znaku), dále pak následuje charakteristika vybraných kulturních památek a doporučená prohlídková trasa doplněná orientačním plánem. Krásu architektonických či unikátních uměleckých děl dokumentuje celá řada ilustrací a barevných fotografií.

R. Vondráček

Jakub Hrdlička: Pražská heraldika. Znaký pražských měst, cechů a měšťanů

Praha 1993, 229 stran, váz.

Publikace vedle úvodu popisuje a v barvě vyobrazuje dochované kresby znaků města Prahy a pražských měst (17 vyobrazení z let 1475 - 1909), pražských cechů a bratrstev (29 vyobrazení z let 1562 - 1750) a pražských měšťanů (34 vyobrazení z let 1536 - 1915). Technicky velmi dobře vyrobená publikace je doplněna anglickým resumé a seznamem vyobrazení v češtině, angličtině a němčině.

Š-n

Karel Müller: Pečetí a znaky obcí Českého Těšínska

Muzeum Těšínska, Český Těšín 1997, 94 stran, váz. (A4)

Vkusně vypravenou a po odborné stránce kvalitní publikaci vydalo Muzeum Těšínska v souvislosti s výstavou na stejné téma. Po úvodu k vývoji obecní heraldiky a sfragistiky jsou v publikaci abecedně podle obcí seřazeny stati o pečetích a znacích jednotlivých měst a obcí, doprovázené kresbami pečetí od Hany Pravdové a barevnými historickými i nově od roku 1990 udělenými znaky měst a obcí Českého Těšína, tady současného okresu Karviná, podstatné části okresu Frýdek - Místek a menší části města Ostravy. Jen stručně bez ilustrací jsou popsány i nově udělené prapory, nejčastěji kopírující obecní znak.

Š-n

Město Ostrava. Znaký a prapory

b.d.(vydal MěÚ Ostrava), nestr., váz. (A4)

Publikaci tvoří vedle úvodu, seznamujícího čtenáře se vznikem, prací a základní koncepcí heraldické komise města Ostravy abecedně seřazeny strany, obsahující kresby a popisy znaků a praporů města Ostravy a jeho jednotlivých částí: Hošťálkovice, Hrabová, Krásné Pole, Lhotka, Mariánské Hory a Hulváky, Martinov, Michálkovice, Moravská Ostrava a Přívoz, Nová Bělá, Nová Ves, Ostrava - Jih, Petřkovice, Plesná, Polanka nad Odrou, Poruba, Proskovice, Pustkovec, Radvanice a Bartovice, Slezská Ostrava, Stará Bělá, Svinov, Třebovice, Vítkovice. Autorem kreseb je Jan Tejkal.

Š-n

Zdenko G. Alexy: Ehrenzeichen der Kapitel in vormals habsburgischen Ländern

Böhlau Wien, 1996, 256 stran, 305 vyobrazení, cena 1225 S

Výpravná publikace předního slovenského heraldika (a od letošního roku i čestného člena MGHS) obsahuje popis a vyobrazení dekorací kanovníků církevních kapitul bývalé rakousko-uherské monarchie. Je popsána historie a právní aspekty udělování těchto dekorací, jakož i srovnání s řády a medailemi udělovanými panovníky. Kniha se zabývá 133 kapitulami a popisuje celkem 325 vyobrazení těchto dekorací.

Publikace představuje první ucelenou knihu zabývající se tímto druhem sfragistického materiálu a její obsah i rozsah je mimořádný. Německý text je doprovázen shrnutími v jazyce anglickém.

Z kapitul, pocházejících z české, moravské a slezské církevní provincie, kniha obsahuje: Budyšín, Brno, České Budějovice, Glogów, Hradec Králové, Karlštejn, Kroměříž, Litoměřice, Mikulov, Olomouc, Praha-metropolitní kapitula, Praha - OO.SS., Praha-Vyšehrad, Stará Boleslav, Wrocław.

- fp -

Jaromír Kotík: Letopisy rodu Haugwitzů

Velká Bíteš 1997, 167 s., 10 s. barevných fotopříloh a 5 s. černobílých fotografií.

Letopisy rodů Haugwitzů vydané pod redakcí bitešského archiváře a muzejníka Jaromíra Kotíka jsou sborníkem jednotlivých statí různého pohledu na rod Haugwitzů a jeho držby na Moravě. Svými příspěvky přispělo několik členů rodu Haugwitzů a dále Mgr. Anna Čoupková, Doc. PhDr. Miloš Štědroň, CSc., Václav Chyský a hraběnka Gloria Droste zu Vischering.

Vzhledem ke složení autorského kolektivu je úroveň jednotlivých statí různá, cizojazyčné příspěvky jsou tištěny v originále a násl. českém překladu. Vázaná kniha o 167 str. slušně graficky vypravená vč. lakovaného přebalu a na dnešní dobu příznivé ceny 139 Kč je milou vzpomínkou na posledního osovského Haugwitze a iniciátora Haugwitzovských sjezdů rodu na Náměšti n. O. po roce 1989, který shodou nešťastných okolností umírá právě během Haugwitzovského rodového sjezdu o svatodušních svátcích v roce 1995. Karlu Antonínovi hraběti Haugwitzovi je tato kniha vydavateli také dedikována.

- v.w -

Jan Maxmilián Dobrzenský: Z Dobřenic je cesta dlouhá

Nakladatelství Hejkal, Havlíčkův Brod 1996, str. 176, obr. příloha, B5, brož.

Hutná práce o východočeském rodu Dobrzenských z pera jejího příslušníka se dočkala i svého oficiálního vydání, když první dvě vyšla v samizdatu (1980, 1987). Dá se říci, že tato knížka je souhrnem znalostí o tomto rodu a jeho příslušnících od bájného založení Dobřenic roku 780 až po dobu dnešní. Po úvodních kapitolách včetně uvedení a komentování erbovní pověsti - Dobrzenští měli bílého čápa s červenými nohama a červeným zobákem v modrém poli - a uvedení na scénu prvních historicky doložených držitelů Dobřenic (listina z roku 1339), se autor zabývá liniemi, větvemi a jednotlivými členy tak, jak se rod rozrůstal koncem 15. a začátkem 16. století, aby pak v stoletích následných postupně zanikal a živými podnes zůstaly větve potštejnská a chotěbořská. Sám autor Jan Maxmilián (* 1911), pocházející z větve posledně jmenované, se roku 1991 vrátil z kanadského exilu do vlasti a ujal se rodového majetku na podkladě restitucí. Bohužel v roce 1996 zemřel a odpočívá na rodinném hřbitůvku v Chotěboři.

Knížka doplněna několika textovými (z nich např. Prohlášení české a moravské šlechty ke kritickým létům 1938 a 1939) a obrazovými přílohami je opatřena též nutným jmenným a místním rejstříkem a cenným poznámkovým aparátem.

Na závěr malá poznámka: na Moravě Dobrzenští své statky neměli a ani Plandry u Jihlavy, které jim v minulém století náležely, na moravské zemi neleží. Ale z planderského sídla se dostaly cenné podobizny některých příslušníků rodu do zámeckých sbírek v Jaroměřicích a Kroměříži.

Hrdý

Milan Mysliveček : Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví.

1. díl - Horizont Praha 1993, 160 stran, 64 stran barevné přílohy
2. díl - Horizont Praha 1997, 240 stran, 58 stran barevné přílohy

Jak je uvedeno v redakční poznámce, kniha je „završením dávné touhy autora sestavit barevnou znakovou sbírku a ukázat tak české a moravské erby v jejich plné kráse“. Je obdivuhodné, že se autorovi tuto svoji dávnou touhu podařilo nejen splnit, ale i výsledky své mravenčí práce publikovat. Nicméně, pár poznámek na margo autorových záměrů:

Realizovat první část autorovy „touhy“ se snad podařilo: v prvním Erbovníku je shromážděno 1152 barevných vyobrazení erbů rodů, které žily v Čechách a na Moravě, druhý Erbovník uvádí 1044 barevných vyobrazení. Výsledek druhého cíle je však poněkud diskutabilní. Odhlédneme-li od poněkud neumělého kreslířského stylu, nacházíme v řadě publikovaných erbů chyby a nedůslednosti, či autor vyobrazuje mnohdy sporné varianty erbů, což obě snižuje vypovídací hodnotu kreseb.

Doprovodný text k jednotlivým znakům je poznamenán faktem, který se táhne celou knihou jako červená nit, a to tím, že autor zjevně upřednostnil kvantitu před kvalitou. V každém z Erbovníků je text koncipován podle odlišného klíče: v prvním se autor snaží rody řadit podle převládajícího erbovního znamení (což vzhledem k charakteru knihy bylo poněkud nešťastné), v druhém Erbovníku již resignoval a řadí rody abecedně. Text je jen stručným výtahem ze známých slovníků a kompendií a představuje opravdu jen tu nejnnutnější informaci o rodě, přičemž vývoji znaků či specifikám erbovních figur je, zvláště ve druhém Erbovníku, věnováno žalostně málo. Heuristická a faktografická hodnota textu je proto opravdu minimální. Navíc, k řadě erbů z prvního Erbovníku informace zcela chybí a je jen zčásti dodatečně uvedena v díle druhém.

A tak snad čtenářsky nejpříznivější součástí obou knih je úvodní stručná studie doc. Petra Čorneje o české a moravské šlechtě a také - zejména v Erbovníku druhém - stovky doprovodných párovek erbů a rytin vybraných ze Siebmacherových kompendií, z knih Bartoloměje Paprockého, z Wunschwitzovy sbírky a jiných pramenů.

Přes všechny uvedené výhrady je třeba Myslivečkovu mravenčí práci ocenit a vyjádřit uspokojení, že se obě knihy podařilo vydat. Doufejme, že začínajícím heraldikům poskytnou obě knihy inspiraci i odrazový můstek k hlubšímu studiu heraldiky.

-fp-

Jiří Louda: Království české

Vydal Petr P. Pavlík, 1996

Místo obvyklé anotace otiskujeme zajímavý článek- reportáž z knihy zesnulého vynikajícího novináře Karla Kyncla „Londýnský zpravodaj hlásí“. Doufejme, že majitelé autorských práv nám tuto nepředloženost prominou.

-fp-

Karel Kyncl: Žádný národ neutěče svým dějinám

Ve včerejších novinách jsme se mohli dočíst, že český heraldik Jiří Louda představil v Londýně svou novou knihu. Pozoruhodné dílo, nazvané Království české, obsahuje základní životopisné údaje všech českých panovníků od knížete Bořivoje až po posledního císaře rakous-

kého Karla I. Od počátku heraldického období u nás, od dvanáctého století, přináší rovněž erby všech panovníků.

Životopis pana Jiřího Loudy - ročník 1920 -je typickým životopisem středoevropského dítěte své doby. Jako devatenáctiletý zažil nacistickou okupaci a uprchl přes Polsko a Francii do Británie. Jako příslušník našich západních jednotek se v roce 1945 vrátil domů - a vděčná vlast se mu za pár let odměnila stejně jako tisícičkám dalším jeho spolubojovníků. Byl vyhozen z armády a uvězněn: za to, že sice bojoval proti nacistům, ale z nesprávného směru - ze západu, zatímco prý jedině správné bylo bojovat proti nim ze sovětského východu.

Ještě ne třicetiletý Jiří Louda tedy prožil už druhé totální životní ztroskotání a byl donucen už potřetí začínat z ničeho. Když řeknu, že přesto přes všechno měl štěstí, bude to naprvní pohled vypadat jako cynismus, ale skutečně: všechno na světě je relativní. Především měl štěstí v tom, že přežil, že nezaplatil válku ani komunistický kriminál životem jako mnozí jeho vrstevníci. A za druhé - kromě obecných a neocenitelných životních zkušeností si z Británie přivezl kontraband, který mu sotva mohl zabavit i ten nejuvědomělejší komunistický funkcionář: hluboký zájem o heraldiku, tedy o odvětví historiografie, které je v tradicionalistické Británii rozvíjeno víc než kdekoli jinde na světě.

Tento zpočátku zřejmě jenom exklusivní koníček se u Jiřího Loudy i pod tlakem takzvaného reálného socialismu proměnil v životní poslání. Protloukal se všelijak, ale v soukromí žil bohatým životem heraldika, který se vlastním úsilím vypracoval na jedničku ve svém oboru. V žebříčku reálně socialistických hodnot to dlouho neznamenal nic: co by taky, prosím vás mohla heraldika znamenat pro vítězství komunismu na celém světě? Nicméně když komunismus začal kvapně zahnívat, začala tato soukromá láska Jiřího Loudy konečně přinášet plody. Nejdřív - v období takzvaného tání - mohl najednou publikovat v rychlém sledu několik knih o znacích českých měst a vůbec o českých erbech. A potom - po velké změně v listopadu 1989 - se mohl nejdříve spolupodílet na vytvoření státního znaku bývalé České a Slovenské federativní republiky a v roce 1993 se stát autorem znaku České republiky a presidentské standarty.

Pro středoevropský osud je ovšem typické, že dříve než u nás se Jiřímu Loudovi dostalo uznání v zahraničí. Už v roce 1981 vyšlo v Londýně jeho dílo Linie posloupnosti, zachycující rodokmeny a heraldiku všech evropských panovnických rodů, které se od té doby dočkalo tři dalších vydání, naposledy v loňském roce. A Jiří Louda se stal členem britské a francouzské Heraldické společnosti.

Jeho stěžejní dílo, které dokončil už roku 1948 - souhrnné zpracování rodokmenů a erbů všech vládnoucích rodů Českého království - odpočívalo však skoro půl století za gaučem v jeho bytě. Bylo to dílo lásky. V komunistických poměrech byla jeho publikace nemožná a v poměrech nové tržní ekonomiky po roce 1989 vrcholně nepravděpodobná. Jenže pak se nemožné stalo možným. Loudovo životní dílo objevil za jeho gaučem majitel malého havířovského nakladatelství Petr Pavlík a rozhodl se je navzdory všem zákonům tržní ekonomiky vydat. A skutečně velkoryse: Loudovo Království české, které se v našich knihkupectvích objeví do konce tohoto roku, má formát třicet osm krát padesát čtyři centimetry, je ručně vázané v modrém sametu a váží pět kilogramů. Český text je v něm přeložen do angličtiny, francouzštiny a němčiny.

Jestliže autorsky je to dílo lásky, totéž se dá říct o jeho vydání. Kniha vychází s přispěním pana Petra Širokého, kterého nakladatel Pavlík odmítá označovat za sponzora. Označuje ho za mecenáše.

Ve středu večer předal Jiří Louda svou knihu Království české v Londýně nejvyššímu královskému heroldovi panu Brooke-Littleovi a další výtisky britské Heraldické společnosti a Královskému heraldickému ústavu. Podobný obřad na Pražském hradě bylo nutno odložit až na dobu po senátních volbách.

A ještě poslední poznámka: Osobním heslem pana Jiřího Loudy je věta: „Žádný národ neuteče svým dějinám“. To v našich poměrech znělo dlouho a právem trpce a bezvýchodně. Napadá mě, že o jeho novém, optimističtější obsahu možná svědčí i to, že zmíněné zcela vyjíméčné dílo napsal Čech, vydalo ho moravské nakladatelství a vytiskla slovenská tiskárna.
15. listopadu 1996

Jaromír M. Lehotský: Sága rodu Izákovcov

Martin 1997, 55 str. (A4), 32 fotografií, 3 genealogické tabulky, cena 55,- Sk

Práce přitažlivou formou přibližuje osudy jednoho z méně známých, ale významných slovenských rodů 19. a 20. století. Jeho členové se důležitou měrou podíleli na národním a kulturním životě Slováků jak na území Slovenska tak i mimo něj.

Práce byla oceněna jako nejlepší genealogická práce roku 1995 vzhledem k důvěrné znalosti autora o rozvoji celého rodu, přičemž osudy jednotlivců byly napsány s velkým porozuměním a nadhledem. Dílo vydala Slovenská genealogicko-heraldická společnost pri Matici slovenskej jako 1. svazek edice Bibliotheca genealogica Slovaca.

R.

Z ČINNOSTI SPOLEČNOSTI

Přednášková činnost

Členské schůze MGHS spojené s odbornými přednáškami se v roce 1997 konaly v sále videostudia firmy KD-Data, Veveří 8, tradičně každé třetí úterý v měsíci mimo července a srpna. Průměrná účast byla 26 osob.

V rámci členských schůzí proběhly v roce 1997 tyto přednášky :

14. ledna	Ing. Josef Hrdý:
Problematika založení Řádu sv. Huberta hraběte F. A. Šporka
18. února	Hodnotící členská schůze
PhDr. Ivan Štarha:
Výklad stávajícího archivního zákona
18. března	Mgr. Lubomír Uhlíř :
Armáda Rakousko-Uherska, její členění a doplňovací obvody (se zřetelem k Moravě)
15. dubna	Dr. Jana Losová :
Rodinné kroniky a dokumentace životních záznamů
20. května	PhDr. Bohumír Smutný
Rodinný archiv hrabat Widmann-Sedlnických

17. června PhDr. Josef Unger
Nové poznatky z vykopávek v kostele sv.Petra a Pavla v Brně
16. září Vladimír Rolinc:
Quo vadis genealogia
21. října Přátelské setkání k pětasedmdesátinám Ing. Zdenko Alexyho
Ing. Zdenko Alexy:
Dekorace kanovníků v rakousko-uherské monarchii
18. listopadu Slavnostní schůze k 25.výročí organizované genealogie a heraldiky v Brně
prof. Fr. Klein
Vzpomínky
Ing.arch.Hana Berková:
Presentace rodinné kroniky Umlášků
16. prosince RNDr. PhMr. Jiří Plichta
K výročí založení brněnské pobočky Genealogické a heraldické společnosti
PhDr.Tomáš Krejčík
Vzpomínka k nedožitým devadesátinám Břetislava Štorma

-fp-

Zájezdy

V roce 1997 se uskutečnily tyto zájezdy pod vedením MUDr. Zdeny Novobilské:

19. dubna Krajem Slavníkovců

Kačina - empírový zámek, Kladruby nad Labem - původní renesanční zámek upravený v 19. století s hřebčínem, Chlumeck nad Cidlinou - barokní zámek Karlova Koruna, Libice nad Cidlinou - muzeum a areál hradiště Slavníkovců, Tuchoraz - pozdně gotická tvrz, Lipany - pomník z roku 1881 připomínající porážku tábořských a sirotčích vojsk 30. 5. 1434. Pro velký zájem byly vypraveny dva autobusy.

16-18. května Západní Čechy, Regensburg a okolí

Kestřany - soubor dvou tvrzí a raně barokního zámku, Blatná - gotický vodní hrad s barokně upraveným palácem, Horažďovice - muzeum v barokním zámku, Horšovský Týn - hrad a renesanční zámek, Poběžovice - exteriér raně barokního zámku a farní kostel.

Pielenhofen- klášterní kostel, Řezno - historický střed města a zámek Thurn-Taxisů (radnice bohužel zavřena), Prunn - hrad, Weltenburg - klášterní kostel, Kelheim - historický střed města a Befreiungshalle, Wörth a.d.Donau - exteriér zámku, Falkenstein - hrad a kostel.

14.-15.června Po stopách Boženy Němcové a Kateřiny Zaháňské

Náchod - barokní zámek, Česká Skalice - muzeum Boženy Němcové a stará škola, Svatoňov - dřevěný hřbitovní kostel, Ratibořice - empírový zámek, Chvalkovice - zdevastovaná budova zámku, Zaháň - palác a hrobka zaháňských vévodů, Krzeszów - poutní kostel a hrobka svídnických knížat, Červený Kostelec - místo pobytu B. Němcové.

13. září

Střední Čechy

Vrchotovy Janovice - pseudogotický zámek s expozicí Národního muzea, Vysoký Chlumec - původně gotický hrad s obrazovou galerií Lobkowiczů, Svatá Hora u Příbrami - poutní chrám, Dobříš - rokokový zámek, Valdek - zřícenina gotického hradu, Zbiroh - barokně přestavěný hrad.

-zn-

Vycházky

Dne 20. září uspořádala MGHS vycházku do zámku Žďár nad Sázavou spojenou se setkáním s majitelem zámku, Dr. Radslavem Kinským. Dr. Kinský provedl účastníky po expozici muzea knihy a po areálu zámku, seznámil s probíhajícími úpravami areálu a přiblížil účastníkům plány a záměry s využitím zámeckého objektu. Poté navštívili členové MGHS kostel na Zelené Hoře s odborným výkladem.

Vycházky, kterou zorganizovala a vedla M

-fp-

Vedení Společnosti

V roce 1997 pracoval výbor Společnosti ve složení, ve kterém byl zvolen na ustavující valné hromadě v roce 1996.

Z pracovních důvodů (dlouhodobý pobyt v zahraničí) nemohl vykonávat funkci ve výboru PhDr. Tomáš Krejčík a proto byl výborem Společnosti kooptován JUDr. Jiří Bílý.

Rovněž z pracovních důvodů se vzdal své funkce ve výboru Společnosti knihovník Ivan Dyba. Na jeho místo byla výborem kooptována paní Jarmila Vondráková.

Výbor klubu se schází pravidelně jedenkrát měsíčně v sídle společnosti KD-Data na Veveří 8. Majiteli společnosti, ing. Karlu Dvořákovi, patří velký dík za zajištění schůzovních místností a místnosti pro knihovnu Společnosti, i za zajišťování řady služeb spojených s agendou Společnosti. Je možno konstatovat, že všichni členové výboru se zapojili do práce podle svých sil a možností a řádná činnost Společnosti v roce 1997 tak byla náležitě zabezpečena.

Věcné a finanční zhodnocení činnosti Společnosti za rok 1996 bylo provedeno na hodnotící členské schůzi v únoru 1997 a bylo konstatováno, že činnost Společnosti probíhá dle schválených stanov a plánu činnosti. Rovněž ve finančním hospodaření nebylo shledáno závad ani revizní komisí MGHS, ani nezávislým auditorem. Hodnocení činnosti výboru za celé volební období 1996-1997 bude provedeno na valné hromadě v lednu 1998 a v našem zpravodaji budeme členy o závěrech valné hromady informovat

-fp-

Prapor Moravské genealogické a heraldické společnosti

V souladu s usnesením ustavující valné hromady vyhlásil výbor MGHS na podzim 1996 soutěž na prapor Moravské genealogické a heraldické společnosti. Pro vyhodnocení soutěže a vybrání vítězného návrhu byla jmenována komise ve složení PhDr. Ivan Štarha, RNDr. František Pícha, PhDr. Tomáš Krejčík, Vilém Walter a Ing. Karel Dvořák.

a vybrání vítězného návrhu byla jmenována komise ve složení PhDr. Ivan Štarha, RNDr. František Pícha, PhDr. Tomáš Krejčík, Vilém Walter a Ing. Karel Dvořák.

Komise obdržela a posoudila celkem 37 návrhů na prapor MGHS a z došlých návrhů vybrala jako vítězný návrh pana Pavla Vrby, který doporučila - po některých drobných úpravách - ke schválení. S vítězným návrhem byli členové seznámeni na hodnotící členské schůzi v únoru 1997.

Popis praporu :

Praporem MGHS je list o poměru stran 2:3, rozdělený svisle na dvě pole v jedné třetině šířky listu. Žerďové pole je červené, ve jeho středu je žlutý lipový list. Vlající pole je modré a uprostřed nese vodorovný pruh červeno-bíle šachovaný ve čtyřech řadách a devíti sloupcích, přičemž šířka vodorovného pruhu je 4/9 šířky listu.

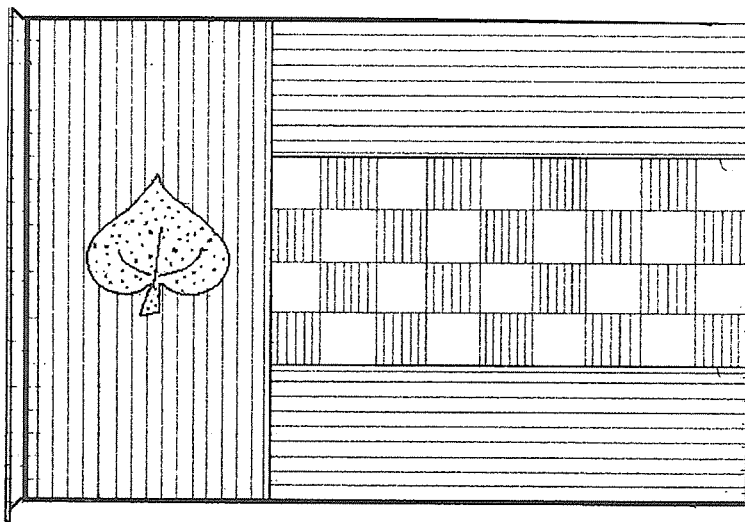
Prvky listu praporu, včetně jejich symboliky, vycházejí ze znaku MGHS. Žerďové pole, symbolizující genealogii, připomíná pravou polovinu znaku MGHS, přičemž symbol genealogického stromu ze znaku byl zjednodušen do lipového listu. Vlající pole symbolizuje heraldiku a vychází z levé poloviny znaku MGHS. I zde byl obraz poloviny červenostříbrné šachované moravské orlice zjednodušen do podoby analogicky šachovaného pruhu na modrém poli.

Je zásluhou pana Vrby, že byl zhotoven jeden látkový exemplář praporu MGHS, který může být vyvěšován jako vlajka (tj. na žerdi pomocí vlajkové šňůry), či může sloužit jako výzdoba schůzovních místností. V současné době je takto na každé členské schůzi používán.

V souladu s filozofií vexilologie je doporučeno, aby tento prapor směl používat každý člen MGHS jako výraz příslušnosti a sounáležitosti s MGHS. Věříme, že používání praporu se rozšíří a pokud nám finanční situace dovolí, pokusíme se nechat zhotovit malé repliky praporu MGHS pro členy Společnosti.

Oficiální schválení praporu MGHS a způsobu jeho používání provede v souladu se stanovami valná hromada MGHS v lednu 1998.

- *fp, pv* -

Autoři základních příspěvků:

- Ing. Zdenko G. ALEXY heraldik a vexilolog, Bratislava,
čestný člen MGHS
- PhDr. Ludvík BELCREDI vědecký pracovník Moravského zemského muzea, Brno
- PhDr. Tomáš KREJČÍK historik, t. č. Vídeň,
člen MGHS
- RNDr. PhMr. Jiří PLICHTA genealog a heraldik, Brno,
člen MGHS
- PhDr. Pavel R. POKORNÝ vědecký pracovník Knihovny Strahovského kláštera, Praha,
člen MGHS
- PhDr. Bohumír SMUTNÝ vědecký pracovník Moravského zemského archivu, Brno
- PhDr. Ivan ŠTARHA ředitel Moravského zemského archivu, Brno,
předseda MGHS,
- Mgr. Lubomír UHLÍŘ odborný pracovník Policejní akademie v Praze, Opočno

OBSAH

ČLÁNKY A STUDIE

Jiří Plichta

K počátkům organizované heraldiky a genealogie v Brně 3

Ludvík Belcredi

Genealogie a stručná historie rodu Belcredi 8

Pavel R. Pokorný

Znaky klášterů v českých zemích 18

Bohumír Smutný

K dějinám rodu Friesů a jejich rodinného archivu 24

Tomáš Krejčík

Břetislav Štorm - památkář, grafik, architekt, heraldik a spisovatel 36

MATERIÁLY

Lubomír Uhlíř

Oficiální terminologie habsburské monarchie 42

Zdenko G. Alexy

Moje příspěvky do kroměřížské církevní heraldiky 47

Ivan Štarha

Z moravských kořenů Václava Havla 50

RODINNÉ KRONIKY ČÁST VII.

Kronika rodiny Umláškovy ze Sokolnic za léta 1749 - 1876 51

Vzpomínky Josefa Umláška, profesora, ak. malíře 51

Rodinná kronika rodiny Kuželů 52

Rodinná kronika Klichů a Poláků 52

Kronika rodu Pejchalů v Kněžicích, č.p. 95, díl I. 53

Kronika rodu Pejchalů v Kněžicích, č.p. 95, díl II. 54

HERALDICA BRUNENSIS II

Znaky a vlaky města Brna a jeho městských částí - část IV., (*Ivan Štarha*) 56

ZPRÁVY A KRONIKA

Archív materiálů pro studium dějin všedního dne, (*Jana Losová*) 59

Zemřel pan Ladislav Šebestík- Čestný člen naší Společnosti, (*Vilém Walter*) 59

LITERÁRNÍ HLÍDKA 60

Z ČINNOSTI SPOLEČNOSTI

Přednášková činnost 65

Zájezdy 66

Vycházky 67

Vedení Společnosti 67

Prapor Moravské genealogické a heraldické společnosti 67

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ INFORMACE 1997

ročník II. v MGHS (ročník XVII. celé řady)

Vydala jako interní tisk pro potřebu členů
Moravská genealogická a heraldická společnost v Brně
v březnu 1998.

Redakční rada:

Ing. Josef L. Hrdý, PhDr. Tomáš Krejčík, RNDr. František Pícha,
PhDr. Ivan Štarha, Vilém Walter
Znak MGHS na obálce: Jiří Louda

ISSN 0862-8963

Tisk: BRKO s. r. o. Brno

*Dávno před Gutenbergovým vynálezem knihtisku
používal člověk k šíření informací
a uchovávání událostí pro budoucnost
psací pomůcku, která přetrvala věky.*

BRKO

je Vaším pomocníkem i dnes.

Přípravu a tisk

*vizitek, pozvánek, etiket, letáků, hospodářských tiskovin, plakátů,
časopisů, divadelních programů, katalogů, brožur, kalendářů, knih
a dalších polygrafických výrobků v té nejvyšší kvalitě
včetně knihařského zpracování zajišťuje*

Brko s. r. o.

TUŘANKA 17 627 00 BRNO ☎ 05/45 21 64 90

OBCHODNÍ ČINNOST

POLYGRAFICKÁ VÝROBA - OFSETOVÝ TISK

Formáty a systémy:

Z filmů Normál 8, Super 8, 16mm, VHS, S-VHS, Video 8 a Hi 8, V 2000, Betamax, Betacam, U-Matic, DV, PAL, SECAM a NTSC a jejich převody.

Video klipy:

Reklama, hudba, tanec, sport, hobby.

Příprava vysílání městského infokanálu:

Vysílání je provozováno na kabelových televizích.

Záznamy a dokumenty:

Firmy, školy, archivy, zájmové skupiny, slavnosti, svatby, promoce, křty, pro rodiny, atd.

Vaše záběry:

Zpracujeme scénář, otitulkujeme, ozvučíme, sestříháme.

Animace:

2D - 3D - CAD pro získání reálného pohledu (architektura, stroje, umění, vzdělání, reklama, filmové triky, virtuální realita), procházení navrženou zástavbou, místnostmi, kontrola pohybové funkce a p.

Další aktivity:

Likvidace státních podniků: Kovopodnik m. Brna s.p. v likvidaci

Prádelny a čistírny m. Brna s.p. v likvidaci

Technická a zahradní správa m. Brna s.p. v likvidaci

Tvorba zakázkového software: Pracovní příležitost pro zdravotně postižené spoluobčany.